

მეტისმეტად ხმაურიანი მარტოობა

ბოჰუმისლ კრაბალი

ბოჰუმისლ კრაბალი
მეტისმეტად ხმაურიანი
მარტოობა

დიდგონის
გიგანოსთქა

„მხოლოდ მზეს აქვს უფლება, ჰქონდეს ლაქები“.
იოჰან ეოლფგანგ გოეთე

ოცდათხუთმეტი წელია, მაკულატურაზე ვმუშაობ, ეს ჩემი Love story-ია. ოცდათხუთმეტი წელია, ვწახეხ ქალაქის ფურცლებსა და წიგნებს, ოცდათხუთმეტი წელია, სტამბის საღებავით ვარ მოთხვრილი, იმ სამეცნიერო ლექსიკონებს დავემსგავსე, რომლებიც წნეხში გავატარე, ოცდაათიოდე ცენტნერი იქნებოდა, ცოცხალი და მკვდარი წყლით სავსე დოქი ვარ, საკმარისია, ოდნავ დავიხარო და თვით სიბრძნე გადმომდინდება, ჩემდა უნებურად ვარ განათლებული და ისიც კი არ ვიცი, რომელი აზრებია ჩემი, ჩემში დაბადებული და რომელი – ამოკითხული. ამ ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში საკუთარ თავსა და ჩემ ირგვლივ სამყაროს შევეზარდე, იმიტომ რომ, როცა ვკითხულობ, კი არ ვკითხულობ, არამედ ყოველ ლამაზ წინადადებას ნისკარტში ვიქცევ და კამფეტივით ვწუნნი, დიდხანს ვაგემოვნებ, თითქოს ლიქიორს ვსვამო, ვიდრე ალკოჰოლივით არ შეინოვება ჩემში ამოკითხული ახალი აზრი და ეს იქამდე გრძელდება, სანამ წაკითხული მხოლოდ ტვინსა და გულს კი არა, ძარღვების გავლით უმცირეს კაპილარებსაც კი არ მიაღწევს. მხოლოდ ერთი თვის განმავლობაში საშუალოდ ოც ცენტნერ მაკულატურას ვატარებ წნეხში, მაგრამ ამ ჩემი დალოცვილი საქმიანობისთვის საჭირო ძალ-ღონის გამოსაძებნად მუშაობის ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში იმდე-

ნი ლუდი დავლიე, რომ დალეული „ლეჟაკით“¹ ორმოცდაათმეტრიან აუზს ან სააღდგომო კობრების² გასაყიდ უთვალავ კასრს აეავსებდი. ერთი სიტყვით, ჩემდა უნებურად დავბრძენდი და იმ დასკვნამდე მივდივარ, რომ ჩემი ტვინი სხვა არაფერია, თუ არა ჰიდრავლიკური წნეხით დანწეხილი აზრები, იდეების დასტა, კონკიას კაკალია ჩემი თმადამწვარი თავი და ვიცი, რომ დღევანდელზე უფრო ლამაზი იყო ის ხანა, როცა მთელი აზრები ადამიანების მეხსიერებაში იყო ჩანერილი. მაშინ ვინმეს წიგნების განადგურება რომ მოენდომებინა, წნეხში ადამიანის თავების გატარება მოუნევდა, მაგრამ არც ეს უშველიდა საქმეს, რადგან ჭეშმარიტების შემცველი აზრები გარედან მოდის, ჩვენ გვერდით არსებობს ისე, როგორც ჯამში ჩაყრილი ატრია არსებობს, ამიტომ არის, რომ მთელი მსოფლიოს კონიაშები³ ტყუილად წვავენ წიგნებს და თუ წიგნებში რამე ჭეშმარიტება წერია, მათი წვისას მხოლოდ ჩუმი სიცილი ისმის, რადგან რიგიანი წიგნი სადღაც სხვაგან და გარეთ იყურება. ერთხელ შეკრების, გამრავლებისა და ფესვის ამოღების მცოდნე მონყობილობა ვიყიდე, დაახლოებით საფულის ზომის იყო და როცა გამბედაობა მოვიკრიბე და სახრახნისით უკანა კედელი ავატეხე, სიხარულით შევკრთი, რადგან კალკულატორში მხოლოდ ერთი პატარა ბარათი დამხვდა, რომელიც სიდიდით საფოსტო მარკას არ აღემატებოდა და წიგნის ათიოდე ფურცელზე სქელიც არ იქნებოდა და იქ მეტი არაფერი იყო, გარდა ჰაერისა, მათემატიკური ვარიაციებით დამუხტული ჰაერისა. როდესაც კარგ წიგნში ვიყურები და თან დაბეჭდილი სიტყვებისგან ვთავისუფლდები, სხვა არაფერი რჩება, გარდა არამატერიალური აზრებისა, რომლებიც ჰაერში დაფრინავენ, ჰაერს ეყრდნობიან, ჰაერით იკვებებიან და ჰაერს უბრუნდებიან,

¹ ლეჟაკი - ჩეხური სახელწოდება ლაგერის ტიპის ლუდისათვის.

² ჩეხური ტრადიციის მიხედვით საშობაო სუფრა წარმოუდგენელია შემწვარი კობრის გარეშე, ამიტომ წინასაშობაო დღეებში ყველგან წყლით სავსე კასრებში გამწვებული ცოცხალი კობრები იყიდება.

³ კონიაში (Konia) - XVII საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე ჩეხი იეზუიტი ფანატიკოსი, ავტორი ასაკრძალი წიგნების ცნობილი ჩამონათვალისა სახელწოდებით „მწვალელობის გამოაშკარავების გასაღები“.

რადგან ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი ხომ ჰაერია, თან არსებობს, თან არა, როგორც წმინდა ზიარებისას სისხლი. ოცდათხუთმეტი წელია, ქალაქსა და ძველ წიგნებს გროვებად ვკრავ და ვცხოვრობ ქვეყანაში, რომელშიც ბოლო თხუთმეტმა თაობამ წერა-კითხვა იცის, ვცხოვრობ ყოფილ სამეფოში, რომელსაც ჩვევად და დაუოკებელ სწრაფვად ექცა სხვადასხვა აზრებისა და ამბების დიდი მოთმინებით ტვინში ჩანწება, რასაც აღუნერელი სიხარული და კიდევ უფრო დიდი მწუხარება მოაქვს, ვცხოვრობ იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც მზად არიან, ერთ შეკვრა დაწახილ აზრებს სიცოცხლე შესწირონ. ახლა კი ეს ყველაფერი ჩემ შიგნით მეორდება, ოცდათხუთმეტი წელია, წნეხის წითელ და მწვანე ლილაკებს ვაჭერ თითს და მთელი ამ ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში ტოლჩებით ვსვამ ლუდს და არა დასათრობად – ლოთების ჯოჯოხეთივით მეძინია, არამედ იმისთვის ვსვამ, რომ უკეთ შევალწიო ნაკითხულის გულში, იმიტომ რომ იმას, რასაც ვკითხულობ, არც გასართობად ვკითხულობ, არც დროის გასაყვანად და ცხადია, არც დასაძინებლად. მე, რომელიც ვცხოვრობ ქვეყანაში, სადაც ბოლო თხუთმეტმა თაობამ წერა-კითხვა იცის, იმისთვის ვკითხულობ, რომ კითხვისგან აღარასდროს დამეძინოს, რომ კითხვისგან ციებ-ცხელება დამემართოს, რადგან ჰეგელის იმ აზრს ვიზიარებ, რომ დახვეწილი ადამიანი ოდნავ არისტოკრატია და დამნაშავე – ოდნავ მკვლელი. მწერალი რომ ვიყო, ადამიანის უდიდესი ბედნიერებისა და უდიდესი უბედურების შესახებ წიგნს დავწერდი. წიგნებითა და წიგნებიდან ვისწავლე, რომ ზეცა სულაც არ არის ჰუმანური და რომ ადამიანი, რომელიც ასე ფიქრობს, არც თვითონ არის ჰუმანური, იმიტომ კი არა, რომ არ უნდა, არა, იმიტომ, რომ ეს სალ აზრს ეწინააღმდეგება. ჩემს ხელებსა და ჩემს წნეხში იშვიათი წიგნები ილუპება და არ შემოძლია ამ ვითარებასა და მოვლენების ამ დინებას შევეწინააღმდეგო. სხვა არაფერი ვარ, თუ არა ფაქიზი ყასაბი. წიგნებისგან არის, რომ მაჯადოებს და სიხარულს მანიჭებს ყველაფრის გაცამტვერება, რომ ღრუბლებიდან დაშვებული თქეში და მგრეველთა ბრიგადები მიყვარს, საათობით ვდგავარ და ვუყურებ, პიროტექნიკოსები, თითქოს უშველებელ საბურავს ბერავენო, რო-

გორ შეთანხმებულად აფეთქებენ საცხოვრებელ კორპუსებს ან სულაც მთელ ქუჩებს, ვერ დავმტკბარვარ იმ პირველი წამით, რომელიც ჰაერში იტაცებს ყოველ აგურს, ბლოკს თუ ფიცარს, რათა შემდეგ წამს ეს ყველაფერი ძირს დაემუხას ჩუმად, როგორც გახდილი სამოსი, როგორც საოკეანო ხომალდი, რომელსაც საქვაბეები აუფეთქდა და ფსკერისკენ მიექანება. შემდეგ კი ვდგავარ მტერის კორიანტელითა და ნგრევის მუსიკით გარშემორტყმული და ჩემს სამუშაოზე ვფიქრობ, ნათურის შუქით განათებულ წნეხზე ღრმა სარდაფში, სადაც ეზოში მოსიარულე ადამიანის ნაბიჯების ხმა მესმის დროდადრო, ჭერში გაჭრილი ხვრელიდან კი, თითქოს ციდანო, თავზე სიუხვის რქას მაცლიან, ეზოს შუაში გაკეთებული ნახვრეტიდან ყუთების, ტომრებისა და ურნების შიგთავსი მეყრება: ძველი ქალაღდი, დამჭკნარი ბალახბულახი საყვავილეებიდან, ქალაღდი უნივერმაღებიდან, ყავღგასული პღაკატები, სამგზავრო ბიღეთები, ნაყინის ქალაღღები, კეღღების ღებვისას დაღაქავებული საფენები, სვეღი და სისხღიანი ქალაღღის გროვები ხორცის მაღაზიებიდან, მუყაოს წვეტიანი ზოღები ფოტოატელიებიდან, სანაგვე კალათების შიგთავსი კაბინეტებიდან, საბეჭდი მანქანის ღენტის კოჭები, დამჭკნარი თაიგული გარდასული დღეობებიდან და დაბაღების დღეებიდან, ხანდახან გაზეთში გახვეული კაფელის ფიღაც ჩამოვარღება ხოღმე სარდაფში, ასე ქალაღღის წონას ზრღიან, გვერღზე გადაღებული და შემღდეგ დავიწყებული მუყაოს საჭრელი დანები და მაკრატღები, ჩაქუჩები და ლურსმნის ამოსაღები გაზები, ყასბის დანა ან ყავის ჭიქა ჩამხმარი ნაღექით, ზოგვერ დამჭკნარი საქორწიღო თაიგული და ახალთახალი ხეღოვნური გვირგვინი გასვენებიდან. მე კი უკვე ოცდათხუთმეტი წელია, ამ ყვეღაფერს ჩემს ჰიდრავღიკურ წნეხში ვატარებ და შეკვრებაღ ვწნეხ, რომღებიც კვირაში სამვერ სატვირთო მანქანით გააქვთ, საღგურში სატვირთო ვაგონებში ცღიან და კიღვე უფრო შორს, ქალაღღის ფაბრიკაში მიაქვთ, რათა იქ მუშებმა გადაჭრან შეკვრებს შემორტყმული მავთუღები და ჩემი ნამუშევარი ტუტეებსა და მუავებში ჩაყარონ, რომღებშიც ის ფოღადის სამართებღებიც კი გაიხსნება, რომღებზეც წამდაუნუმ ვიჭრი ხოღმე ხეღებს. როგორც

ქარხნების გადამუშავებული წყლით დაბინძურებულ მდინარეში გაბრწყინებს ხოლმე თევზი, ისე გადაყრილი ქალაქის ამ დინებაშიც გაიღვებებს იშვიათი წიგნის ყდა, ასეთ დროს ჯერ გაბადრული გვერდზე ვიყურები, შემდეგ ხელში ავიტაცებ აღმოჩენას და წინსაფარზე ვინმენდ, ვფურცლავ და თან ტექსტს ვყნოსავ, ბოლოს, ჰომეროსის წინასწარმეტყველივით, თვალში მოხვედრილ პირველივე წინადადებას ვკითხულობ და მხოლოდ ამის შემდეგ ვდებ წიგნს სხვა ძვირფასი მონაპოვრების გვერდით ყუთში, რომელშიც წმინდანების სურათები მაქვს ჩაფენილი. ეს სურათები ლოცვანთან ერთად, ალბათ, შეცდომით ჩამომიყარეს სარდაფში. აი აქ იწყება ჩემი მესა და ჩემი რიტუალი: თითოეული ასეთი წიგნი არა მხოლოდ უნდა წავიკითხო, არამედ წაკითხვის შემდეგ მაკულატურის თითოეულ შეკვრას ჩავაყოლო, იმიტომ რომ ყოველი შეკვრა უნდა მოვრთო, ჩემი პიროვნება და ჩემი ხელწერა უნდა დავამჩნიო. ვცდილობ, ყოველი შეკვრა განსაკუთრებული იყოს, ეს ნამდვილ ჯოჯოხეთად მექცა, ყოველდღე დადგენილზე ორი საათით მეტხანს ვრჩები სარდაფში და ერთი საათით ადრე მოვდივარ, ხანდახან შაბათობითაც მიწევს მუშაობა, რათა ძველი ქალაქის ეს დაუსრულებელი მთები წნეხში გავატარო. ერთი თვის წინ მოიტანეს და სარდაფში ჩამომიყარეს ექვსი ცენტნერი განთქმული მხატვრების რეპროდუქციებისა, ექვსი ცენტნერი ნესტით გაუღენთილი რემბრანტისა, ჰალსისა, მონესი, მანესი, კლიმტისა, სეზანისა და ევროპული ფერწერის სხვა გრანდებისა, ჰოდა, აქედან მოყოლებული ყოველ შეკვრას გვერდებიდან რეპროდუქციებით ვამშვენებ და საღამოს, როცა დაწნეხილი მაკულატურა უკვე ლიფტის წინ მაქვს ჩამწკრივებული, ვერ ვძლები შეკვრების გვერდებზე აღბეჭდილი სილამაზით. აი „ლამის მზირნი“, „სასკია“, აი „საუზმე მდელოზე“, ეს „ჩამოხრჩობილის სახლია“, აი იქ კი „გერნიკაა“. ერთადერთი ვარ, ვინც იცის, რომ ყოველი შეკვრის სიღრმეში განისვენებს გადაფურცლული „ფაუსტი“ ან „დონ კარლოსი“, აი იქ, გულისამრევ სისხლიან შესაფუთ ქალაქში, „ჰიპერიონია“, ცემენტის ტომრების შეკვრაში კი – „ასე იტყოდა ზარატუსტრა“. ამქვეყნად მხოლოდ მე ვიცი, რომელ შეკვრაში დევს, როგორც საფლავში, გოეთე, რომელში – შილერი ან ჰელ-

დერლინი და რომელში – ნიცშე. ამგვარად, გარკვეული აზრით, ხელოვანი ვარ და იმავდროულად მაყურებელიც და ამიტომაც, რომ ყოველდღე ასე საბრალოდ გამოვიყურები, გათანგული, გალიზიანებული და დაზაფრული ვარ და იმისთვის, რომ შევამცირო და შევიმსუბუქო ეს თვითგვემა, ლუდის კათხებს ერთიმეორის მიყოლებით ვცლი და ლუდხანა „ჰუსენსკისაკენ“ მიმავალს საკმარისად მაქვს დრო მედიტაციისათვის და იმაზე საოცნებოდ, როგორი იქნება მაკულატურის შემდეგი შეკვრა. მხოლოდ იმიტომ ვსვამ ამდენ ლუდს, რომ უკეთ დავინახო მომავალი, რადგან მაკულატურის ყოველ შეკვრაში იშვიათ რელიკვიას, ბავშვის ღია კუბოს ვასაფლავებ, რომელსაც დამჭკნარ ყვავილებს, ბრჭყვიალა ვერცხლის ქალაღდსა და ანგელოზის კულულებს⁴ ვუდებ, რათა მყუდრო ბუდე მოვუნყო იმ წიგნებს, რომლებიც ისეთივე საკვირველი გზით მოხვდნენ ჩემთან, როგორითაც მე აღმოვჩნდი ამ სარდაფში. ამიტომ არის, რომ ყოველთვის ასე მიჭიანურდება სამუშაო, ამიტომ არის, რომ ეზოში დაყრილი მაკულატურის მთები სახურავამდე აკოკოლავებულა ისევე, როგორც ეზოში გაჭრილი ხვრელიდან ჩამოყრილი ქალაღდის მთა სწვდება სარდაფის ჭერს. ამიტომ არის, რომ ჩემი უფროსი დახვავებულ ქალაღდში გზას კაუჭიანი ჯოხით იკვლევს ხოლმე და გაცოფებული ჩამომძახის ზევიდან: „ჰანტა, სად ხარ? გაფიცებ, მორჩი წიგნებში ყურებას და საქმეს მიხედე! უკვე ეზოც გადავსებულა, შენ კი ოცნებობ და სისულელეებს აკეთებ!“. მე კი ამ დროს მაკულატურის მთის ძირში ვიკუნტები, როგორც ადამი იკუნტებოდა ბურქებში, თითებით წიგნს ვებლაუჭები და შეშინებულ თვალებს ვაპყრობ სამყაროს, რომელიც ასე განსხვავდება იმ სამყაროსაგან, რომელშიც ეს-ეს არის ვიმყოფებოდი, იმიტომ რომ, როცა კითხვით ვარ გართული, სადღაც სხვაგან ვხვდები, ტექსტში ვიმყოფები. თვითონვე მიკვირს ამის და დანაშაულის შეგრძნებით უნდა ვალიარო, რომ მართლაც ოცნებებში ვიყავი, ულამაზეს სამყაროში, ჭემმარიტების გულში. დღეში ათჯერ ვკითხულობ, როგორ მოხდა, რომ ასე დავშორდი საკუთარ თავს? ასე გაუცხოებული და რეა-

⁴ „ანგელოზის კულულებს“ ლითონის ბურბუშელას ეძახიან.

ლობას დაშორებული ვბრუნდები ხოლმე სამსახურიდან, ჩუმად და ღრმად ჩაფიქრებული, წიგნების ბურუსით გარემოცული გვერდს ვუვლი ტრამვაის, მანქანებს, ფეხით მოსიარულეებს. ოცნებით გართულს დღეს აღმოჩენილი წიგნები პორტფელით შინ მიმაქვს, მწვანეზე ისე გადავდივარ, ვერც კი ვხვდები, არც ლამპიონებს ვეჯახები და არც გამვლელებს, მივაბიჯებ და ლუდითა და ჭუჭყით ვყარვარ და მიუხედავად ამისა, ვილიმები, რადგან პორტფელში მიწყია წიგნები, რომლებისგანაც მოველი, რომ დღეს სალამოს საკუთარი თავის შესახებ რამე ახალს შევიტყობ, იმას, რაც ჯერ არ ვიცი. მივაბიჯებ ხმაურიან ქუჩებში ისე, რომ წითელზე არასდროს გადავდივარ, ვიცი, როგორ ვიარო ქვეცნობიერად არაცნობიერ მდგომარეობაში და ნახევრად მძინარემ, გაუცნობიერებელ შთაგონებაში მყოფმა. წნეხიდან დღეს გამოსული თითოეული შეკვრა მიღეულ ექოსავით ჩუმად ასრულებს ჩემში უღერას, მე კი ცხოველი შეგრძნება მაქვს იმისა, რომ თვითონაც დანწეხილი წიგნების შეკვრა ვარ, რომ ჩემშიც ანთია მცირე საკონტროლო ალი „კარმას“ გაზის მაცივრისა. ამ უქრობ მცირე ნათებას ყოველდღიურად ვამატებ იმ აზრების ზეთს, საკუთარი ნების სანინააღმდეგოდ რომ ამოვიკითხე წიგნებიდან, რომლებიც ახლა პორტფელში მიწყია და შინ მიმაქვს. შინ ისე ვბრუნდები, როგორც აღმოდებული სახლი, როგორც აღმოდებული სალორე, მაცოცხლებელი ნათელი ხომ ცეცხლიდან მოდის, ცეცხლი კი – ხის სიკედილიდან, ღრმად ნაცარში კი ღვარძლიანი მწუხარებალა რჩება და მე ოცდათხუთმეტი წელია, ჰიდრავლიკურ წნეხში ძველ ქალაქს ვწნებ, პენსიამდე ხუთი წელი დამრჩა და ეს ჩემი მანქანაც სამუდამოდ ჩემთან დარჩება, არ მივატოვებ, სპეციალურ საბანკო წიგნაკზე ფულს ვზოგავ და პენსიაზე ორივენი ერთად გავალთ, იმიტომ რომ მე ამ მანქანას გამოვისყიდი, სახლში წავიღებ, სადმე მივუჩინ ადგილს, ვთქვათ, ბიძაჩემის ბაღში ხეებს შორის და იმ ბაღში დღეში მხოლოდ ერთ შეკვრას გავაკეთებ, მაგრამ ეს დიდებული შეკვრა იქნება, მაკულატურის შეკვრა კი არა, ქანდაკება იქნება, არტიფაქტი, ამ შეკვრას ჩავატან მთელ ჩემს ახალგაზრდულ ილუზიებს, ყველაფერს, რაც ვიცი, ყველაფერს, რაც ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში აქ მუ-

შაობისას ვისწავლე, პენსიაზე გასვლის შემდეგ კი ნამიერ განწყობასა და შთაგონებას მივეცემი, სახლში წამოღებული წიგნებისგან დღეში თითო შეკვრას გავაკეთებ, სამ ტონაზე მეტი მაქვს შინ, ისეთი შეკვრები იქნება, რომლებისაც არ შემრცხვება, ყოველი შეკვრა ოცნებითა და მედიტაციით იქნება შობილი, მეტიც, როცა წნეხში ქალაქდა და ძველ წიგნებს ჩავაწყობ, წიგნების ჩალაგებისას, რაც სილამაზის ქმნის დასაწყისი იქნება, წნევის მიწოდებამდე კონფეტისა და ბზინებს ჩავაყოლებ ხოლმე, ყოველდღე – თითო დაწნეხილი შეკვრა, ერთი წლის განმავლობაში კი, ჯამში, შეკვრების მთელი გამოფენა გაჩნდება ბაღში, გამოფენა, სადაც ყოველ მომსვლელს შეეძლება – ცხადია, ჩემი მეთვალყურეობით – თავისი საკუთარი შეკვრა შექმნას და როცა მწვანე ლილაკის ბრძანებით წნეხი ამოძრავდება და უზარმაზარი ძალით დაწნეხს ქალაქს, მორთულს წიგნებით, თაიგულებითა და მთელი იმ ნაგვით, რასაც თან მოიტანენ, ფაქიზი სულის მქონე მაყურებელს შესაძლოა ისეთი შეგრძნება დაეუფლოს, რომ პირადად მას ატარებენ ჩემს წნეხში. უკვე შინ ვარ, ბინდია, ტაბურეტზე ვზივარ, თავი მივარდება და ბოლოს სველი ტუჩებით მუხლებს ვეხები, ამ მდგომარეობაში თუ ჩამეძინება ხოლმე. ზოგჯერ შუალამემდე ტონეტის⁵ სკამივით მოლუნულს მძინავს, როცა ვიღვიძებ, ვწევ თავს და ვხედავ, რომ შარვლის ტოტი მუხლთან ნერწყვით მაქვს დასველებული, აი ასე ვიკუნტები ხოლმე, როგორც კატის კნუტი ზამთარში, როგორც სარწვეველა სავარძლის ფეხი, იმიტომ რომ შემეძლია თავს უფლება მივცე, ვიყო მიტოვებული, თუმცა მიტოვებული არასდროს არ ვარ, უბრალოდ მარტო ვარ, რათა მოვახერხო მოძალეებული აზრების სიმარტოვეში ცხოვრება, იმიტომ რომ, ცოტა არ იყოს, უსასრულოსა და მუდმივის მქადაგებელი ვარ, მუდმივსა და უსასრულოს კი მოსწონთ ისეთი ადამიანები, როგორიც მე ვარ.

⁵ მიხაელ ტონეტი (Michael Thonet 1796-1871) – წარმოშობით გერმანელი, ავეჯის ხელოსანი და დიზაინერი. ავსტრიაში დააპატენტა ხის ლუნვისა და მოლუნული ხისგან ავეჯის აწყობის ორგინალური ტექნოლოგია, რითაც მსოფლიოში გაითქვა სახელი.

ოცდათხუთმეტი წელია, წნეხში ვატარებ ქალაქს და ამ ხნის განმავლობაში მაკულატურის შემგროვებლებმა სარდაფში იმდენი მშვენიერი წიგნი ჩამომიგდეს, სამი საკუჭნაო რომ მქონდეს, სამივე სავესე მექნებოდა. მეორე მსოფლიო ომი რომ დამთავრდა, ჩემს ჰიდრაულიკურ წნეხთან ვილაცამ კალათით წიგნები ჩამოყარა და როდესაც დავეყნარდი და ერთ-ერთი ჩამოგდებული მზეთუნახავი გადაფურცლე, პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკის ბეჭედი დავინახე, და როცა მეორე დღეს ჭერიდან ტყავისყდიანმა წიგნებმა იწყეს ცვენა და ოქროს ნარწერები და წიგნის ოქროთი დაფენილი გვერდები აბრჭყვიალდა, გარეთ გავვარდი და იქვე მდგომ ორ ბიჭს გამოვტყუე, რომ სადღაც ნოვეე სტრაშეცის მახლობლად ფარდული დგას და იქ თივაში იმდენი ლამაზყდიანი წიგნი ყრია, რომ თვალს ვერ მოსწყვეტ. ჭოდა, მივედი სამხედრო ბიბლიოთეკართან და ერთად გავემართეთ სტრაშეცისკენ და იქაურ მინდვრებში ერთი კი არა, პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკის ბეჭდიანი წიგნებით გატენილი სამი ფარდული ვიპოვეთ, ამ სანახაობით ტკბობას რომ მოვრჩით, მოველაპარაკეთ, ვისაც საჭიროა და სამი კვირის განმავლობაში სამხედრო მანქანებს შეუსვენებლად გადაჰქონდათ ეს წიგნები საგარეო საქმეთა სამინისტროში, რათა ვითარების მიწყნარების შემდეგ ბიბლიოთეკა თავის თავ-

შაობისას ვისწავლე, პენსიაზე გასვლის შემდეგ კი ნამიერ განწყობასა და შთაგონებას მივეცემი, სახლში წამოღებული წიგნებისგან დღეში თითო შეკვრას გავაკეთებ, სამ ტონაზე მეტი მაქვს შინ, ისეთი შეკვრები იქნება, რომლებსაც არ შემრცხვება, ყოველი შეკვრა ოცნებითა და მედიტაციით იქნება შობილი, მეტიც, როცა წნეხში ქალაქდა და ძველ წიგნებს ჩავაწყობ, წიგნების ჩალაგებისას, რაც სილამაზის ქმნის დასაწყისი იქნება, წნევის მიწოდებამდე კონფეტისა და ბზინებს ჩავაყოლებ ხოლმე, ყოველდღე – თითო დაწნეხილი შეკვრა, ერთი წლის განმავლობაში კი, ჯამში, შეკვრების მთელი გამოფენა გაჩნდება ბაღში, გამოფენა, სადაც ყოველ მომსვლელს შეეძლება – ცხადია, ჩემი მეთვალყურეობით – თავისი საკუთარი შეკვრა შექმნას და როცა მწვანე ლილაკის ბრძანებით წნეხი ამოძრავდება და უზარმაზარი ძალით დაწნეხს ქალაქს, მორთულს წიგნებით, თაიგულებითა და მთელი იმ ნაგვით, რასაც თან მოიტანენ, ფაქიზი სულის მქონე მაყურებელს შესაძლოა ისეთი შეგრძნება დაეუფლოს, რომ პირადად მას ატარებენ ჩემს წნეხში. უკვე შინ ვარ, ბინდია, ტაბურეტზე ვზივარ, თავი მივარდება და ბოლოს სველი ტუჩებით მუხლებს ვეხები, ამ მდგომარეობაში თუ ჩამეძინება ხოლმე. ზოგჯერ შუალამემდე ტონეტის⁵ სკამივით მოლუნულს მძინავს, როცა ვიღვიძებ, ვწევ თავს და ვხედავ, რომ შარვლის ტოტი მუხლთან ნერწყვით მაქვს დასველებული, აი ასე ვიკუნტები ხოლმე, როგორც კატის კნუტი ზამთარში, როგორც სარწვეველა სავარძლის ფეხი, იმიტომ რომ შემეძლია თავს უფლება მივცე, ვიყო მიტოვებული, თუმცა მიტოვებული არასდროს არ ვარ, უბრალოდ მარტო ვარ, რათა მოვახერხო მოძალებული აზრების სიმარტოვეში ცხოვრება, იმიტომ რომ, ცოტა არ იყოს, უსასრულოსა და მუდმივის მქადაგებელი ვარ, მუდმივსა და უსასრულოს კი მოსწონთ ისეთი ადამიანები, როგორიც მე ვარ.

⁵ მიხაელ ტონეტი (Michael Thonet 1796-1871) – წარმოშობით გერმანელი, ავეჯის ხელოსანი და დიზაინერი. ავსტრიაში დააპატენტა ხის ლუნვისა და მოლუნული ხისგან ავეჯის აწყობის ორგინალური ტექნოლოგია, რითაც მსოფლიოში გაითქვა სახელი.

ოცდათხუთმეტი წელია, წნეხში ვატარებ ქალაქს და ამ ხნის განმავლობაში მაკულატურის შემგროვებლებმა სარდაფში იმდენი მშვენიერი წიგნი ჩამომიგდეს, სამი საუჭუნაო რომ მქონდეს, სამივე საესე მექნებოდა. მეორე მსოფლიო ომი რომ დამთავრდა, ჩემს ჰიდრაულიკურ წნეხთან ვილაცამ კალათით წიგნები ჩამოყარა და როდესაც დავწყნარდი და ერთ-ერთი ჩამოგდებული მზეთუნახავი გადაფურცლე, პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკის ბეჭედი დავინახე, და როცა მეორე დღეს ჭერიდან ტყავისყდიანმა წიგნებმა იწყეს ცვენა და ოქროს ნარწერები და წიგნის ოქროთი დაფენილი გვერდები აბრჭყვიალდა, გარეთ გავვარდი და იქვე მდგომ ორ ბიჭს გამოვტყუე, რომ სადღაც ნოვეე სტრაშეცის მახლობლად ფარდული დგას და იქ თივაში იმდენი ლამაზყდიანი წიგნი ყრია, რომ თვალს ვერ მოსწყვეტ. ჭოდა, მივედი სამხედრო ბიბლიოთეკართან და ერთად გავემართეთ სტრაშეცისკენ და იქაურ მინდვრებში ერთი კი არა, პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკის ბეჭდიანი წიგნებით გატენილი სამი ფარდული ვიპოვეთ, ამ სანახაობით ტკბობას რომ მოვრჩით, მოველაპარაკეთ, ვისაც საჭიროა და სამი კვირის განმავლობაში სამხედრო მანქანებს შეუსვენებლად გადაჰქონდათ ეს წიგნები საგარეო საქმეთა სამინისტროში, რათა ვითარების მიწყნარების შემდეგ ბიბლიოთეკა თავის თავ-

დაპირველ ადგილსამყოფელს დაბრუნებოდა, მაგრამ ვილაცამ გასცა წიგნების ეს თითქოსდა საიმედო სამალავი და პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკა სამხედრო ალაფად გამოაცხადეს, და ასე და ამგვარად, ტყავისყდიანი წიგნები, რომლებსაც ოქროს წარწერები და ოქროთი დაფერილი გვერდები ჰქონდა, სატვირთო მანქანებმა სადგურში გადაიტანეს და იქ ღია სატვირთო ვაგონებში ჩატვირთეს, და წვიმდა, მთელი კვირა წვიმდა, და როცა ბოლო სატვირთო მანქანამ წიგნების ბოლო პარტია მოიტანა, მატარებელი კოკისპირულ წვიმაში გაემგზავრა და ღია ვაგონებიდან ჭვარტლთან და სტამბის შავ საღებავთან შერეული ოქროს წყალი მოედინებოდა, მე კი, დანახულისგან გაოგნებული, მოაჯირს ვეყუდებოდი, როდესაც უკანასკნელი ვაგონი გაუჩინარდა წვიმაში, სახეზე ცრემლები და წვიმის წვეთები ერთმანეთში შერეოდა, სადგურიდან რომ წამოვედი და ფორმაში გამონწყობილი პოლიციელი დავინახე, ხელები გადავაჯვარედინე და სრულიად გულწრფელად შევთხოვე, ჩემთვის ხელბორკილები, რკინები, ანუ იგივე „ჟღარუნები“, როგორც ლიბენში ამბობენ, დაედო და წავეყვანე, რადგან დანაშაული ჩავიდინე, რადგან ვალიარებ კაცობრიობის წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულს და როდესაც პოლიციელმა წამიყვანა, ყველაფერი იმით დასრულდა, რომ კომისარიატში უბრალოდ კი არ დამცინეს, დაპატიმრებითაც დამემუქრნენ. რამდენიმე წლის შემდეგ თანდათან შევეჩვიე, სასახლეებიდან და არისტოკრატების სახლებიდან მთელი ბიბლიოთეკები გამომქონდა, სულ ტყავისა და ტარსიკონის ზღაპრული ყდებით, ვაგონს ვაგონზე ვავსებდი ასეთი წიგნებით და როცა ოცდაათი ვაგონი ივსებოდა, ყუთებით დატვირთული მატარებელი შვეიცარიის ან ავსტრიისკენ მიემართებოდა, ერთი კილოგრამი ამ ზღაპრული წიგნებისა ტუზექსის⁶ ერთ კრონად იყიდებოდა, არავინ დაფიქრებულა ამაზე და არავის

⁶ ტუზექსი (Tuzex – Tuzemni Export) – მაღაზიების ქსელი, სადაც სოციალისტურ ჩეხოსლოვაკიაში ე. წ. ბონებზე იყიდებოდა ის დასავლური ნაწარმი, რომელიც სხვაგან არ იშოვებოდა. ერთი ბონის ოფიციალური ფასი ერთი კრონი იყო, თუმცა მხოლოდ შავ ბაზარზე შეიძლებოდა ყიდვა ხუთ კრონად. ბონს ზოგჯერ ტუზექსის კრონს ეძახდნენ.

უტირია ამის გამო, არც მე არ ჩამომვარდნია ცრემლი, უბრალოდ ვიდექი და ღიმილით გავყურებდი მიშავალი მატარებლების ბოლო ვაგონებს, რომლებსაც ლამაზი წიგნები შეეიცარიასა და ავსტრიაში მიჰქონდათ, ერთი კილოგრამი – ტუზექსის ერთ კრონად. იმ დროისათვის უკვე ნაპოვნი მქონდა საკუთარ თავში ძალა, რომელიც ამ უბედურების გულგრილად საყურებლად იყო საჭირო, რომელიც ამ განცდის ჩასახშობად იყო საჭირო, აი მაშინ მივხვდი, რა ლამაზია უბედურებისა და გაპარტახების ყურება, ვტვირთავდი ვაგონებს და სადგურიდან ახალ-ახალი მატარებლები მიემართებოდა დასავლეთისაკენ, ერთი კილო – ტუზექსის ერთ კრონად, მივჩერებოდი უკანასკნელი ვაგონის კაუჭზე ჩამოკიდებული ფარნის წითელ ნათებას, ლეონარდო და ვინჩივით მოაჯირს მიყრდნობილი ვიდექი, ისიც ბოძს მიყრდნობილი იდგა და თვალს ადევნებდა, როგორ აქციეს ფრანგმა ჯარისკაცებმა მისი მხედრის ქანდაკება სამიზნედ და როგორ იფშვნებოდა ყოველ გასროლასთან ერთად ცხენისა და მხედრის ფიგურები და ლეონარდოც, როგორც ახლა მე, იდგა და აკვირდებოდა საშინელებას, რომლის მოწმედაც იქცა, რადგან უკვე მაშინ ესმოდა, რომ ზეცა სულაც არ არის ჰუმანური და არც მოაზროვნე ადამიანია ჰუმანური. სწორედ ამ დროს შემატყობინეს, რომ დედაჩემი კვდებოდა. სახლში ველოსიპედით დავბრუნდი და რაკი საშინლად მწყუროდა, სარდაფში ჩავედი და მინის ცივი იატაკიდან მჭავემანვნიანი ჯამი ავიღე, ჯამი ორივე ხელით დავიჭირე და ხარბად დავენაფე, ვსვამდი და ვსვამდი და უცებ ვხედავ, რომ ჩემ თვალწინ მანვნის ზედაპირზე თვალების წყვილი მიცურავს, მაგრამ ისე მწყუროდა, რომ არ გავჩერებულვარ და ის ორი თვალი ჩემს თვალებს ისე სახიფათოდ მოუახლოვდა, როგორც ლამის წყვდიადში მანათობელი ლოკომოტივის ფარები გვირავს, შემდეგ კი თვალეები გაქრა და პირი რაღაც ცოცხალი არსებით ამევსო, ჩავავლე ფეხში და პირიდან მოფართხალე ბაყაყი გამოვაძვრინე, სახლის ბაღში გავუშვი და მშვიდად გავაგრძელე მანვნის სმა, ლეონარდო და ვინჩივით მშვიდად. როცა დედა მოკვდა, სადღაც გულის სიღრმეში ვტიროდი, მაგრამ ერთი ცრემლიც კი არ გადმომიგდია. კრემატორიუმიდან გამოსულ-

მა, საკვამურიდან ამოვარდნილი ბოლი დავინახე, ლამაზი იყო, დედა ცაში ადიოდა და მე, რომელიც მაკულატურის პუნქტის სარდაფში უკვე ათი წელი ვმუშაობდი, ჩავედი კრემატორიუმის სარდაფში და თავი წარუდგინე, რომ მეც იმავეს ვაკეთებ, ოღონდ წიგნებთან დაკავშირებით, ვიდექი და ველოდებოდი და როცა ცერემონია დასრულდა, დავინახე, რომ იმ დღეს ოთხ ადამიანს წვაედნენ და დედაჩემი მესამე ყუთში იყო; გაუნძრევლად ვიდექი და ვუყურებდი ადამიანის უკანასკნელ თავგადასავალს, ვუყურებდი, როგორ ამოიღო კრემატორიუმის თანამშრომელმა დარჩენილი ძვლები და როგორ ფქვავდა ხელის საფქვაავით, დედაც იმავე ხელის საფქვაავით დაფქვა და მხოლოდ ამის შემდეგ ჩააწყო მისი ნეშტის უკანასკნელი ნარჩენები თუნუქის ყუთში, მე კი უბრალოდ ვიდექი და ვუყურებდი ამ ყველაფერს, ზუსტად ისე, როგორც მშვენიერი წიგნებით დატვირთულ და შვეიცარიისა და ავსტრიისკენ მიმავალ მატარებლებს ვუყურებდი, ერთი კილოგრამი – ტუზექსის ერთ კრონად. მხოლოდ სენდბერგის ლექსის ნაწყვეტები მახსენდებოდა, რომ ადამიანისგან ფოსფორის პატარა გროვა დარჩება, ასანთის ერთი კოლოფისთვის საკმარისი და იმდენი რკინა, რამდენიც ერთი ისეთი კაუჭის გამოქვდვას ეყოფა, რომელზეც ზრდასრული ადამიანი თავის ჩამოხრჩობას შეძლებს. ერთ თვეში საბუთებს ხელი მოვანერე და დედაჩემის ფერფლი ურნით გამომატანეს, მივუტანე დედა ბიძაჩემს და როდესაც ურნით ხელში ბაღში შევედი და რკინიგზის მეისრის ჯიხურში შევაბიჯე, ბიძამ დაიძახა: დაო ჩემო, აი როგორ მიბრუნდები! ხელიდან ხელში გადავეცი ურნა, ბიძამ ჰაერში აწონა და განაცხადა, რომ რაღაც ეცოტავება თავისი დის რაოდენობა ურნაში, რადგან სიცოცხლეში ის სამოცდათხუთმეტ კილოგრამს იწონიდა, შემდეგ ზუსტად აწონა, დაჯდა, გამოთვლა დაიწყო და დაასკვნა, რომ დედაჩემი ხუთი კილოგრამით მეტი უნდა ყოფილიყო იმ ურნაში, შემოდო ურნა კარადაზე და ზაფხულში, როცა თავგამურებს მინას უბარავდა, თავისი და ახსენდებოდა, ანუ დედაჩემი, იხსენებდა, რომ დედას გაგიჟებით უყვარდა თავგამურა, ჰოდა, აიღო ურნა, კონსერვის დანით გახსნა და ფერფლი ნათესებს მოაყარა, გაზრდილი თავგამურები კი

შემდეგ შევჭამეთ. როცა ჩემს ჰიდრავლიკურ წნეხში მშვენიერ წიგნებს ვატარებდი და წნეხი ბოლო ფაზაზე გადადიოდა, ანუ ოცი ატმოსფეროს ძალით წნეხდა მათ, ადამიანის ძვლების მსხვრევის ხმა მესმოდა, თითქოს ხელის საფქვავეში იფშვებოდა წნეხში ჩაყრილი კლასიკოსების თავის ქალები და ძვლები, თითქოს თალმუდის ფრაზას ვატარებდი წნეხში: „ჩვენ ზეთისხილს ვგავართ, მხოლოდ დანურვის შემდეგ გავცემთ იმ საუკეთესოს, რაც ჩვენში იმალება“. დანეხილ წიგნებს წნეხის კალათშივე ვკრავ, ლონივრად ვუჭერ მავთულს, რომ შეკვრა ასე დანეხილი დარჩეს და მხოლოდ ამის შემდეგ ვაჭერ თითს დამაბრუნებელ წითელ ლილაკს. წიგნები მავთულის განყვეტას ცდილობენ, მაგრამ ფოლადის ბოჭვა მათზე ძლიერია, ცხადად ვხედავ მოხეტიალე ძალოსანს დაჭიმული მკერდის კუნთებით, ერთი ჩასუნთქვაც, ოდნავ მეტი ჰაერი ფილტვებში და თითქოს ჯაჭვიც განყდება, მაგრამ არა, წიგნების შეკვრა ფოლადის მავთულის მტკიცე ხლართებშია მოქცეული, რომელშიც ყველაფერი ისე ჩუმდება, როგორც ურნაში და ბოლოს მორჩილ შეკვრას დანარჩენ შეკვრებს ვუდებ გვერდით, რომლებსაც ისე ვანყო, რომ რეპროდუქციებიანი გვერდებით ჩემკენ იყურებოდნენ. ამ კვირაში რემბრანდტ ვან რეინის რეპროდუქციებს მივადექი, ას პორტრეტს შესივებულსახიანი მოხუცებული ხელოვანისა, რომელიც ხელოვნებითა და ლოთობით მარადისობის ზღურბლს მიუახლოვდა და დაინახა, როგორ მოძრაობს კარის სახელური და ვიღაც უცნობი მეორე მხრიდან ალებს ამ უკანასკნელ კარს. ჩემი სახეც დაძველებული ფენოვანი ცომივით გამოიყურება, დახეთქილ სველ კედელს ემსგავსება, მეც გამიჩნდა მოსულელო ღიმილი და სამყაროს, მსოფლიო მოვლენებსა და კაცობრიობის საქმიანობას სხვა მხრიდან ვუყურებ. მოკლედ, დღეს ყოველი შეკვრა მოხუცი ბატონის რემბრანდტ ვან რეინის პორტრეტებით არის დამშვენებული, მე კი წნეხში დაძველებულ ქალადსა და გადაშლილ წიგნებს ვანყო, დღეს პირველად შევამჩნიე, რომ მაკულატურასთან ერთად წნეხში თურმე თავგებსაც ვყრი, თავგების მთელ ოჯახებს; როცა წნეხში ჯერ კიდევ თვალაუხელებელ წრუნუნებს ვყრი, დედა თავიცი თან მიჰყვება მათ და თავს დას-

ტრიალებს იმის მაგივრად, რომ გაიქცეს და ამდენად, მაკულატური-
სა და კლასიკური ლიტერატურის ბედს იზიარებს. ვერავინ დაიჯე-
რებს, რამდენი თავგია მსგავს სარდაფებში, შესაძლოა, ორასი ან
სულაც ხუთასი და ამ პატარა ცხოველებს, რომლებსაც ჩემთან მე-
გობრობა სურთ და რომელთა უმეტესობაც ნახევრად ბრმა დაიბადა,
მთელ ამ თავგებს ჩემთან ის აქვთ საერთო, რომ ისინიც ნაბეჭდი
სიტყვით საზრდოობენ, ყველაზე უფრო ტარსიკონის ყდაგადაკრუ-
ლი გოეთე და შილერი მოსწონთ. ერთი სიტყვით, მთელ ჩემს სარ-
დაფში პატარა თვალები ხამხამებენ და წიგნების ხვრის ხმა ისმის და
როცა თავგები ისვენებენ, კატის კნუტებივით ცელქები არიან, დაძ-
ვრებიან წნეხის ბუნკერის ნაპირებზე, მთავარ ლილვზე და როცა
ბუნკერის კედელი მწვანე ლილაკის ბრძანებით ადგილიდან იძვრის
და იქ ჩაყრილ ქალაქს თავის თავგებიანად აწევა, როცა თავგების
წრიპინი სუსტდება, მხოლოდ მაშინ სერიოზულდებიან დანარჩენები,
უკანა თათებზე დგებიან, ცდილობენ, წონასწორობა დაიცვან და თან
უსმენენ ხმებს, აინტერესებთ, რა წრიპინი მისდით ყურამდე, მაგრამ
იმის გამო, რომ ჩაივლის თუ არა აწმყო, ყველაფერი მყისიერად
ავიწყდებათ, ისინი თავის თამაშს უბრუნდებიან და წიგნების ხვრა-
საც აგრძელებენ, რაც უფრო ძველია წიგნი, მით უფრო ეგემრიელე-
ბათ მისი ქალაქი, როგორც კარგად გამოყვანილი და მომწიფებუ-
ლი ყველი ან როგორც კარგად დავარგებული ღვინო. ისე დავუახ-
ლოვდი ამ თავგებს, რომ, როდესაც საღამოობით დასაწნეხ ქალაქს
შლანგით ვრწყავ და გულმოდგინედ ვაღბობ, თავგები ისე სველდე-
ბიან, გეგონება, მთელი სარდაფი წამით წყლით აივსოო, ან რამდენ-
ჯერ მოუსროლია გვერდზე წყლის ჭავლს ეს თავგები, და მიუხედა-
ვად ამისა, მაინც კარგ ხასიათზე არიან და მეტიც, ელიან კიდეც,
ბანაობის დრო როდის მოვა, იმიტომ რომ მერე შეუძლიათ საათო-
ბით ილოკონ ბენვი და ქალაქის სამალავეებში ჩათბნენ. ხანდახან
კონტროლს ვკარგავ საკუთარ აზრებზე, ღრმად ჩაფიქრებული
ლუდხანისკენ მივაბიჯებ, ლუდის ჩამოსასხმელ დახლთან მოკალა-
თებული ვოცნებობ და როდესაც ფიქრებში გართული ფულის ამო-
საღებად ვიხსნი პალტოს, იქიდან თავგი ამოხტება ხოლმე და ზედ

დახლზე, ლუდის ონკანების ქვეშ გადაირბენს, ზოგჯერ შარვლის ტოტებიდან ორი თაგვი გამოძვრება ხოლმე ერთად და ოფიციალტი ქალები სკამებზე ხტებიან, თითებით ყურებს იცობენ და შეშლილებით ჭერს აჰყვირიან. მე კი ამ დროს ვიღიმები და გაყინული ხელის ჩაქნევით გარეთ გავდივარ იმაზე ფიქრით გართული, როგორი იქნება მაკულატურის შემდეგი შეკვრა. უკვე ოცდათხუთმეტი წელია, ვწნებ მაკულატურის შეკვრებს იმ დღის მოლოდინში, როცა პენსიაზე გავალთ ორივენი, ანუ მე და ჩემი წნები, ყოველ წელს, ყოველ თვეს და ყოველი თვის ყოველ დღეს თითებზე ვითვლი. საღამოობით წიგნები შინ, ჰოლშოვიცეში⁷, მიმაქვს პორტფელით, მესამე სართულზე მდებარე ბინა მხოლოდ წიგნებით მაქვს გავსებული, არც სარდაფი მყოფნის და არც ფარდული, სამზარეულოც სავსეა ისევე, როგორც საკუჭნაო და ტუალეტი, მხოლოდ ფანჯრისა და გაზის ქურისკენ მიდის წიგნებისგან თავისუფალი ბილიკები, ტუალეტში ზუსტად იმდენი ადგილი მაქვს დატოვებული, რამდენიც უნიტაზზე დასაჯდომდაა საჭირო, მეტრი და ორმოცდაათის სიმაღლეზე კოჭებზე ფიცრები მაქვს გადებული, რომლებზეც ჭერამდეა ახორებული წიგნები, მთელი ხუთი ცენტნერი, საკმარისია, დაჯდომისას სიფრთხილე არ გამოვიჩინო ან მოუხერხებლად წამოვდგე, რომ მთავარ კოჭს გამოვედები და ნახევარი ტონა წიგნები თავზე გადმომეყრება და შარვალჩაბდილს იქვე გამაბრტყელებს. ერთი სიტყვით, ერთ წიგნსაც ვერ დავამატებ ტუალეტში, ამიტომ ოთახში ერთმანეთთან მიდგმული საწოლების თავზე კოჭები გავდე, ზედ ფიცრები დავაგე და ერთგვარი ბალდახინი გამოვიდა, საწოლის ცა, ამ ბალდახინზე დაწყობილი წიგნები ჭერს ებჯინება. ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში შინ ორი ტონა წიგნი მოვზიდე და როცა ვიძინებ, ორი ტონა წიგნი ოცცენტნერიან კომმარად აწევს ჩემს სიზმრებს. ხანდახან, როცა მკვეთრად ვტრიალდები ლოგინში, ძილში დავიყვირებ ან შეეკრთები ხოლმე, აკანკალებული ვუსმენ, როგორ ჩამოცურდა წიგნების დასტა, საკმარისია მუხლის მსუბუქი შეხება, ერთი დაყვირება

⁷ ჰოლშოვიცე (Holešovice) – პრაღის ერთ-ერთი უბანი.

და ციდან ზეავივით თავზე ჩამომეცლება იშვიათი წიგნებით სავსე სიუხვის რქა, ზედ დამეყრება და ტილივით გამჭყლეტს. ზოგჯერ მეჩვენება, რომ ეს ჩემი წიგნები ჩემ წინააღმდეგ შეთქმულებას აწყობენ, დღეში ხომ ასობით უდანაშაულო თავგეს ვატარებ წნეხში და წიგნებიც, ეტყობა, სამართლიან ჯილდოს მიმზადებენ, რადგან ყოველი ჩადენილი უსამართლობა უკან გიბრუნდება კაცს. ოდნავ ნასვამი, ბალდახინზე შემონყობილი კილომეტრობით ნანერების ქვეშ ზურგზე გართხმული ვნევარ და წარსულის ზოგიერთი ძლიერ არასასიამოვნო მოვლენის გახსენებისაც კი მეშინია. ზოგჯერ ჩვენი მეტყვევე მახსენდება, რომელმაც მეტყვევის სახლის სახურავში დაგებული ხაფანგით კვერნა დაიჭირა და იმის მაგივრად, რომ შეჭმული ქათმებისათვის სამართლიანად მოეკლა, ლურსმანი აიღო და პატარა ცხოველს თავში ისე ჩააჭედა, რომ კვერნა კარგა ხანს არ მოკვდა და მთელი ეს დრო ჭყვივით დარბოდა ეზოში. ზოგჯერ ამ მოვლენიდან ერთი წლის შემდეგ მომხდარი ამბავიც მახსენდება, კერძოდ კი – მოსარევე მანქანასთან მუშაობისას თავში დენის დარტყმამ როგორ მოკლა იმ მეტყვევის შვილი, გუშინ კი ყოვლად მოულოდნელად ბალდახინთან იმ მონადირის ფიგურა გამომეცხადა, რომელმაც ეზოში დაგორგლილი ზღარბი შენიშნა, ჰოდა, პატარა სარი ნაანვეტა და ტყვია-წამლის დაზოგვის მიზნით ეს სარი ზღარბს მუცელში გაუყარა, და ასე კლავდა მის ეზოში გამოჩენილ ყოველ ზღარბს, სანამ ღვიძლის კიბოთი არ ჩავარდა ლოგინად და მთელი სამი თვის განმავლობაში არ კვდებოდა, იწვა მოკუნტული, მუცელში სიმსივნით და გონებაში შიშით, სანამ არ მოკვდა... ახლა, როდესაც მესმის, როგორ მიმზადებენ შურისძიებას წიგნები, ასეთი აზრები მაშინებს და სულიერ სიმშვიდეს მაკარგვინებს, იმდენად, რომ ფანჯარასთან დადგმულ ტაბურეტზე მჯდომარეს მძინავს და თავზარდაცემული ვარ იმ აზრით, რომ ერთხელაც წიგნები ჯერ ლოგინში გამაბრტყელებენ, შემდეგ იატაკს ჩაამტვრევენ და მეორე სართულზე აღმოჩნდებიან, მერე პირველზე და ბოლოს სარდაფში, ლიფტის მსგავსად. ვამჩნევ, ჩემს ბედ-იღბალში ყველაფერი როგორ გადახლართულა ერთმანეთში, სარდაფის ჭერში გაჭრილი ხვრელიდან ყოველდღიუ-

რად არა მარტო წიგნები მეყრება, არამედ ბოთლები, სამელნეები და ასაკინძი მოწყობილობები, ზუსტად ისე, როგორც ყოველ სალამოს ბალდახინზე შემოწყობილი წიგნები მემუქრებიან, რომ ჩამოზვავდებიან და გამჭყლეტენ, უკეთეს შემთხვევაში მძიმედ დამასახიჩრებენ. აი ასე ვცხოვრობ, დამოკლეს მახვილი, რომელიც ჩემი ხელით ჩამოვიკიდე ტუალეტისა და საძინებლის ქერზე, მაიძულებს, რომ სახლშიც, ისევე როგორც სამსახურში, სულ ლუდის დოქი მეჭიროს ხელში, როგორც ხსნა მშვენიერი უბედურებისგან. კვირაში ერთხელ ბიძაჩემთან მივდივარ მის უზარმაზარ ბაღში ჩემი წნეხისთვის ადგილის მოსაძებნად – როცა ორივენი პენსიაზე გავალთ. იდეა, რომ ფული შევაგროვო და პენსიაზე გასვლის შემდეგ ჩემი ჰიდრავლიკური წნეხი შევისყიდო, ჩემი არ არის, არა, ეს ბიძაჩემს მოაფიქრდა, რომელიც ორმოცი წელი რკინიგზაზე მუშაობდა, სწევდა და უშვებდა სარკინიგზო შლაგბაუმს და შუქნიშნებს ანთებდა, ორმოცი წელი მუშაობდა რკინიგზელად და მთელი ამ დროის განმავლობაში, ისევე, როგორც მე, სხვა არაფერი უხაროდა ისე, როგორც სამსახურში წასვლა, ჰოდა, პენსიაზე რომ გავიდა, აღარ შეეძლო შლაგბაუმის გარეშე ცხოვრება, ამიტომ ჯართის შეგროვების პუნქტში რომელიღაც გაუქმებული საზღვრისპირა სადგურიდან მოხსნილი ძველი შლაგბაუმი იყიდა, ზუსტად ისეთი, როგორიც სამსახურში ჰქონდა და სახლის ბაღში გადაიტანა, იქვე მეთრის პატარა ჯიხური ჩადგა, ზუსტად ისეთი, სამსახურში რომ ჰქონდა და შლაგბაუმიც მიადგა და რადგან მისი ერთი ძველი მეგობარი მასავით პენსიაზე გასული მემანქანე იყო, აიღეს და ჯართში ერთი პატარა ლოკომოტივი იყიდეს, რომელიც მეტალურგიულ ქარხანაში ვაგონეტებს დაატარებდა, „ორენშტაინისა და კოპელის“ წარმოების იყო, იქვე შეიძინეს ლიანდაგები და სამი ვაგონეტი და მალე ბაღში ხეებს შორის ლიანდაგები ჩიიგრაგნებოდა, შაბათ-კვირას კი ორთქლმავლის ქვაბს ახურებდნენ, „ორენშტაინისა და კოპელის“ წარმოების ორთქლმავალში ბავლეებს ისხამდნენ და ბაღში დაატარებდნენ. სალამოობით ლუდს სუამდნენ, მღეროდნენ, თვრებოდნენ და თვითონვე დასეირნობდნენ დაგონებებით ან ყველანი ერთად ორთქლმავალზე იდგნენ. ასეთ

დროს მანქანა მდინარის ღმერთ ნილოსს ემსგავსებოდა, პანანინა ფიგურებით დახუნძლულ წამონოლილი ლამაზი შიშველი ჭაბუკის ქანდაკებას... ჰოდა, შევუვლიდი ხოლმე ბიძაჩემს და ჩემი წნეხის შესაფერის ადგილს ვეძებდი და რომ ჩამოლამდებოდა, ორთქლმავალი, ამჯერად უკვე ანთებული ფარებით, ვაშლისა და მსხლის ბებერ ხეებს შორის მიიკვლევდა გზას, ბიძაჩემი კი მეისრის ჯიხურში იჯდა და ისრებს სწევდა, კარგად ვხედავდი მის აღფრთოვანებას, „ორენ-შტაინისა და კოპელის“ წარმოების მანქანასავით ასდიოდა ორთქლი, ზოგჯერ აქა-იქ ალუმინის დიდი ლუდის კათხა გაიბრწყინებდა ხოლმე, მე კი პენსიონერებისა და ბავშვების ყვირილითა და ჟრიამულით გარშემორტყმული დავაბიჯებდი ბაღში და არავის მოსვლია აზრად ეთხოვა, რომ მათ შევერთებოდი და არავის გახსენებია ეკითხა, ხომ არ გწყურიაო, ყველანი ისე იყვნენ გართული თამაშით, რომელიც სხვა არაფერი იყო, თუ არა მათი სამუშაოს გაგრძელება, სამუშაოსი, რომელიც მთელი ცხოვრება უყვარდათ. დავსეირნობდი და როგორც კაენს, შუბლზე ჩემი ნიშანი მესვა. ერთ საათში იქიდან აორთქლება გადავწყვიტე, გზადაგზა თავს ვატრიალებდი ხოლმე, ხომ შეიძლებოდა ვინმეს დაეძახა ჩემთვის და უკან დავებრუნებინე, მაგრამ არავის არ გავხსენებია, ჭიშკარს რომ გავცდი, კიდევ ერთხელ შევტრიალდი და ლამპიონებისა და განათებული შლაგბაუმის სინათლეში პენსიონერებისა და ბავშვების მორბენალი სილუეტები დავინახე, ხან ორთქლმავლის სტვენა მესმოდა, ხან ვაგონეტების რიხინი ლიანდაგებზე, რომლებიც უსწორმასწორო ელიფსად დაეგოთ, ორკესტრიონის მუსიკას წააგავდა იქიდან მომავალი ხმები, იმდენად მშვენიერი მუსიკა იყო, რომ სიკვდილამდე სხვა არაფრის მოსმენა არ მოუნდებოდა ადამიანს. ბალიდან ჩემი დანახვა შეუძლებელი იყო და მიუხედავად ამისა, ჭიშკართან შეყოვნებულმა ვიცოდი, რომ ბიძაჩემი მხედავდა, რომ სულ მხედავდა, როცა ხეებს შორის დავხეტილობდი, ხელი ისრის ბერკეტიდან აიღო, გამომხედა და თითები შეათამაშა, ჰაერს არხევდა თითების ოდნავი მოძრაობით და იმ უკუნეთიდან მეც დავუქნიე საპასუხოდ ხელი, თითქოს სანინაალმდეგო მიმართულებებით დაძრული მატარებლებიდან ვუქნევდით ერთმა-

ნეთს ხელს. პრალის განაპირს რომ მივალწიე, ძეხვი ვიყიდე და რო-
დესაც უკვე შევექცეოდი, უეცრად შევკრთი, რადგან ძეხვის პირთან
მიტანაც კი არ დამჭირვებია, ოდნავ დაწინიე ნიკაპი და ძეხვი ჩემს
ცხელ ტუჩებს შეეხო, და როცა ხელი ჩამოვწიე, შეშინებულმა
დავინახე, რომ ძეხვის ბოლო თითქმის ფეხსაცმლამდე მწვებოდა,
ხოლო როცა ორივე ხელით დავიჭირე, მივხვდი, რომ ძეხვი სრუ-
ლიად ჩვეულებრივი იყო, რომ ეს მე დავჩიავდი და დავპატარავდი
ბოლო ათი წლის განმავლობაში. დავბრუნდი თუ არა შინ, ოთახის
კარის ჩარჩო სამზარეულოს მხრიდან ასობით წიგნისგან გავათავი-
სუფლე და გამოვაჩინე კალმისტრით გაკეთებული ნიშნულები წარ-
წერებითა და თარიღებით, თუ რამხელა ვიყავი ამა თუ იმ დღეს.
ავიღე წიგნი, დავდექი ჩარჩოსთან, თავზე დადებული წიგნი ჩარჩოს
მივაჭირე, ადგილზე შევბრუნდი, ახალი ნიშნული გავაკეთე და აღმო-
ვაჩინე, რომ ბოლო რვა წლის განმავლობაში, მას შემდეგ, რაც უკა-
ნასკნელად გავიზომე, ცხრა სანტიმეტრი მომიკლია. ავხედე წიგნე-
ბით გავსებულ ბალდახინს ჩემი საწოლის თავზე და დავასკვენი, ასე
იმიტომ მოვიკუზე, რომ მუდმივად, ასე ვთქვათ, ზურგით დავათრე-
ვი დიდი და პატარა წიგნების ორტონიან ზეცას.

ოცდათხუთმეტი წელი ვწახედი ქალაქს და არჩევანის წინაშე რომ დავმდგარიყავი, სხვა არაფრის კეთებას არ ვისურვებდი გარდა იმისა, რასაც ამ ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში ვაკეთებდი. თუმცა ოთხ თვეში ერთხელ ეს ჩემი საქმიანობა საპირისპირო ნიშნით მიტრიალდებოდა ხოლმე, მოულოდნელად სარდაფი მახინჯად მეჩვენება, ყურებში გამაყრუებლად გრგვინავს შეფის შენიშვნები, ყვირილი და ჩხუბი, სარდაფი ჯოჯოხეთად მექცევა ხოლმე, სარდაფის იატაკიდან ეზომდე აკოკოლავებული სველი და დაობებული ძველი ქალაქი ლპობას იწყებს, მის ყროლთან შედარებით სასუქის სუნი სასიამოვნო სურნელია და ამ ლპობადი ფაფიდან, რომელიც ჩემი სარდაფის ფსკერზე იხრწნება, ისე ამოდის ბუშტუკები, როგორც ცთომილი ალები ტალახიან ჭაობში ჩამპალი კუნძიდან. ამ დროს სუფთა ჰაერზე გასვლა მჭირდებოდა, უნდა გავცლოდი ჰიდრავლიკურ წნეხს, მაგრამ მაინც არ ვტოვებდი სარდაფს, ველარ ვიტანდი სუფთა ჰაერს, ვიხრჩობოდი გარეთ, ისე ვაცემინებდი და ვახველებდი, თითქოს კუბურ სიგარას ვაბოლებო. და როცა შეფი მიყვიროდა და ხელების ქნევით მემუქრებოდა, იქაურობას ვეცლებოდი და ალაღბედზე სხვა რომელიმე მინისქვეშეთში თუ სარდაფში ჩავდიოდი. ყველაზე უფრო ცენტრალური გათბობის სარდაფის ბიჭებ-

თან შევლა მიყვარდა. სამუშაო ჯაჭვით დაბმულ ძაღლებს დაამსგავსა უნივერსიტეტში განათლებამიღებული ეს ხალხი, რომლებიც მუშაობასთან ერთად თავისი ეპოქის ისტორიას წერდნენ, სოციოლოგიურ კვლევებს ატარებდნენ. სწორედ მათ სარდაფში შევიტყვე, როგორ განადგურდა მეოთხე ნოდება, როგორ გადავიდნენ მდაბიო მუშები „ზედნაშენში“ და რატომ არის, რომ უნივერსიტეტში განათლებამიღებული ადამიანები მუშებად მუშაობენ. მაგრამ ყველაზე უფრო კანალიზაციის მუშებთან ვმეგობრობდი, მაგათთან ორი აკადემიკოსი მუშაობდა და თან პრალის ქვეშ დატოტვილი საკანალიზაციო ქსელისა და კლოაკების შესახებ წიგნს წერდნენ, სწორედ მათგან შევიტყვე, რომ ფეკალიები, რომლებიც კვირაობით ჩაედინება პოდბაბიეს გამწმენდ სადგურში, სრულიად განსხვავებულია ორმაბათის ფეკალიებისაგან, რომ ყოველ სამუშაო დღეს თავისი მახასიათებლები აქვს, რომ შეიძლება ფეკალიების გამდინარეობის გრაფიკის შედგენა დღეების მიხედვით და რომ პრეზერვატივების რაოდენობის მიხედვით შესაძლებელია დავადგინოთ, პრალის რომელ უბანში აქვთ უფრო აქტიური სექსუალური ცხოვრება და რომელში – ნაკლებად, მაგრამ ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება ჩემზე იმ მეცნიერულმა დაკვირვებამ მოახდინა, რომ ადამიანების მსგავსად, შავი და რუხი ვირთხებიც ნამდვილ ტოტალურ ომს აწარმოებდნენ ერთმანეთთან, რომ ომი შავების სრული გამარჯვებით დასრულდა და რომ ისინი გამარჯვებისთანავე ორ ჯგუფად გაიყვნენ, ვირთხების ორ კლანად, ორ ორგანიზებულ საზოგადოებად და სწორედ ახლა პრალის მიწისქვეშეთში, ყველა კლოაკასა და საკანალიზაციო არხში სამკედრო-სასიცოცხლო ომი მიდის, სავირთხეთის უდიდესი ბრძოლა პოდბაბიეს გამწმენდ სადგურში მთელი პრალიდან ჩამავალი ნაგვისა და ფეკალიების სრულად დაპატრონებისათვის; ზუსტად უნივერსიტეტში განათლებამიღებული კანალიზაციის ამ მუშებისაგან შევიტყვე, რომ ომის დამთავრებისთანავე, დიალექტიკის კანონების თანახმად, გამარჯვებული ძალა ისევ ორ ბანაკად დაიშლება, როგორც დაიშლება გაზები და ლითონები და იყოფა ყოველივე ცოცხალი ამოცანად, რათა ბრძოლით აამოძრავოს ცხოვრება და შემდეგ დაპი-

რისპირებულთა ერთიანობისაკენ სწრაფვამ სასწრაფოდ აღადგინოს წონასწორობა და რომ საბოლოო ჯამში სამყარო წამითაც კი არ ყოვნდება, და ვხედებოდი, რა ზუსტი იყო რემბოს ლექსი, რომ სულიერი ბრძოლა ისევე საზარელია, როგორც სხვა ნებისმიერი ბრძოლა, ვფიქრობდი ქრისტეს დაუნდობელ სიტყვებზე: მშვიდობის კი არა, მახვილის მომტანად მოვედი. და სარდაფებში, მინისქვეშა არხებში, კლოაკებსა და პოდბაბიეს გამწმენდ სადგურში სტუმრობის შემდეგ ყოველთვის ვმშვიდდებოდი და რადგან, ჩემდა უნებურად, განათლებული ვიყავი, მონინებითა და აღფრთოვანებით მახსენდებოდა ჰეგელი, რომელიც მასწავლიდა, რომ ერთადერთი, რისაც შეიძლება ამქვეყნად შეგეშინდეს, გახევების მდგომარეობაა, რომ მხოლოდ მომაკვდავი ფორმების უძრაობაა შიშის მომგვრელი და რომ სიხარული შეიძლება მხოლოდ იმან მოგვანიჭოს, როცა არა მხოლოდ ცალკეული პიროვნება, არამედ მთელი საზოგადოება ახერხებს ბრძოლით გაახალგაზრდავებას, ახალი ფორმების ძიებით ახალი სიცოცხლის უფლების მოპოვებას. ჩემს სარდაფში რომ ვბრუნდებოდი და პრალის ქუჩებს მივუყვებოდი, თვალები რენტგენივით მიხდებოდა და ვხედავდი, გამჭვირვალე ტროტუარების ქვეშ, არხებსა და კლოაკებში განთავსებული ვირთხების გენერალური შტაბები როგორ უკავშირდებოდნენ უსადენო გადამცემებით საბრძოლო დანაყოფებს და დახმარებას გზავნიდნენ ფრონტის დასუსტებულ მონაკვეთებზე, მივაბიჯებდი და ფეხქვეშ ვირთხების ბასრი კბილები ღრჭიალებდნენ, მივაბიჯებდი და სამყაროს მოწყობის მელანქოლიურობაზე ვფიქრობდი, კლოაკებში დავაბიჯებდი და ამავე დროს თვალცრემლიანი ზევით ვიყურებოდი, რათა უცებ ის დამენახა, რასაც აქამდე ვერ ვხედავდი და ვერ ვამჩნევდი: საცხოვრებელი სახლებისა და სახელმწიფო დაწესებულებების ფასადებს, რომლებსაც სანვიმარი მილების ბოლომდე ვაწვდენდი თვალს, ატყვიათ ის, რასაც ასე ესწრაფოდნენ ჰეგელი და გოეთე, ანუ საბერძნეთი ჩვენში, მშვენიერი ელინურობა, როგორც მიზანი და მაგალითი, ვხედავდი დორიულ კოლონადას, ტრიგლიფებსა და ბერძნულ წყალსანრეგ მილებს, ვხედავდი კარნიზებს და იონიურ კოლონალებს ვოლუტე-

ბით, აქანტისფოთლებიან კორინთულ სვეტებს, ვხედავდი ნართექსებს, კარიატიდებსა და ბერძნულ ბალუსტრადებს რიგითი საცხოვრებელი სახლების სახურავებზე, ახლა მათ ჩრდილში მივაბიჯებდი და უცებ აღმოვაჩინე, რომ საბერძნეთი პრალის პერიფერიებშიც მოიპოვება, ჩვეულებრივი საცხოვრებელი სახლების ფასადებზე, რომლებსაც პორტალები და ფანჯრები შიშველი ქალებისა და კაცების ფიგურებით, ყვავილებითა და უცხო მხარეებში გავრცელებული მცენარეების გვირგვინებით აქვთ მორთული. და აი ასე მივაბიჯებდი და უცებ გამახსენდა უნივერსიტეტში განათლებამიღებული მექვების სიტყვები, რომ აღმოსავლეთ ევროპა პორუიჩის კარიბჭესთან კი არ იწყება, არამედ იქ, სადაც ამპირის სტილში აგებული ძველი ავსტრიული სადგურები მთავრდება, სადაც გალიციაში, იქ, სადამდეც ბერძნულმა ტიმპანმა მიაღწია და რომ პრალა სავსეა ბერძნული სულით არა მარტო შენობების ფასადების გამო, არამედ მოსახლეობის თავების გამოც, რადგან კლასიკურმა გიმნაზიებმა და ჰუმანიტარულმა უნივერსიტეტებმა მილიონობით ჩეხის თავი ამოავსეს ყოველივე ბერძნულითა და რომაულით. და მაშინ, როცა ჩეხეთის დედაქალაქის მინისქვეშა არხებსა და კლოაკებში ვირთხების ორი კლანი ანადგურებს ერთმანეთს ერთი შეხედვით უაზრო ომში, პრალის სარდაფებში გაძევებული ანგელოზები მუშაობენ, საუნივერსიტეტო განათლების მქონე ადამიანები, მათ ნააგეს ომი, რომელიც არასდროს უნარმოებიათ და მიუხედავად ამისა, განაგრძობენ მუშაობას სამყაროს უფრო ზუსტი სურათის დასადგენად. ამ ფიქრებით გართული დაებრუნდი სარდაფში და როცა დავინახე, როგორ ხტუნვა-ხტუნვითა და ცელქობით მეგებებოდნენ თავვეები, გამახსენდა, რომ ლიფტის ქვეშ ჭაა, რომელიც საკანალიზაციო არხს უერთდება. რკინის კიბით ლიფტის შახტის ფსკერზე ჩავალწიე, გამბედაობა მოვიკრიბე და ლუკი გავხსენი, მუხლებზე დამდგარი ვუსმედი საკანალიზაციო ჩყლის ჩხრიალსა და ტყლაშუნს, მესმოდა უნიტაზის ჩარეცხვისას ჩამოჩხრიალებული წყლის ხმა, ვუსმენდი პირსაბანებიდან მელოაკურად მორაკრაკე და აბაზანებიდან გაშვებული საპნიანი წყლის ხმას, თითქოს ზღვის მინიატურული მარილიანი ტალღების მოქცე-

ვააო, მაგრამ სმენა რომ დავძაბე, წყლის ხმაურში კარგად გავიგონე მეომარი ვირთხების ყვირილი, კბილების ხორცში ჩასობის ხმა, კვნესა და ყიჟინა, წარმოუდგენელი სიშორიდან მოღწეული მებრძოლი ვირთხების შეჯახებებისა და სხეულების ერთმანეთზე მიხეთქების ხმები, მაგრამ ვიცოდი, რომ ნებისმიერ გარეუბანში კლოაკის შესასვლელისთვის რკინის ბადე რომ მომეხსნა ან ლუკი ამეხადა და შიგ ჩავსულიყავი, ყველგან, განურჩევლად ადგილისა, ვირთხების უკანასკნელი ომი დამხვდებოდა, ვითომდა უკანასკნელი ომი. ეს ომი ერთხელაც გამარჯვების ხმამალალი ყიჟინით დასრულდება, რომელიც იქამდე გასტანს, სანამ არ მოიძებნება საბაბი ყველაფრის თავიდან დასაწყებად. დავაფარე ლუკს სახურავი და მოგვიანებით, როცა უკვე ჩემი წნეხის წინ ვიდექი, ვგრძნობდი, რომ ახალი ცოდნით ვიყავი გამდიდრებული, რომ ჩემ ქვევით მთელი პრალის არხებში დაუნდობელი ომი მიმდინარეობს და რომ არც სავირთხეთის ზეცაა ჰუმანური და ამდენად, არც მე შემიძლია ვიყო ჰუმანური, მე, რომელიც ოცდათხუთმეტი წელია, ვწნებ მაკულატურას და რალაციით ვირთხებს დავემსგავსე, ოცდათხუთმეტი წელია, სარდაფებში ვცხოვრობ და არ მიყვარს ბანაობა, მიუხედავად იმისა, რომ სააბაზანო იქვე შეფის კაბინეტის გვერდითაა. რომ ვიბანაო, მაშინვე ავად გავხდები, ჰიგიენასთან ფრთხილი და თავშეკავებული დამოკიდებულება მმართვეს და რაკი უხელთათმანოდ ვმუშაობ, საღამოობით აუცილებლად ვიბან ხელებს, მაგრამ დღეში რამდენჯერმე რომ დავიბანო, ხელისგულები დამისკდება, თუმცა ხანდახან სილამაზის ბერძნული იდეალისკენ ლტოლვა მიჩნდება და ერთ ფეხს ვიბან ხოლმე, ზოგჯერ კისერსაც ვაყოლებ, ერთი კვირის შემდეგ კი მეორე ფეხსა და ერთ ილლიას, და როცა დიდი ქრისტიანული დღესასწაულები მოდის, მკერდსაც ვიბან და ფეხებსაც, მაგრამ ამისთვის წინასწარ ვემზადები და წამალს ვსვამ, იმიტომ რომ ვიცი, თივის ციებცხელება დამენწყება, თუნდაც თოვდეს. ახლა იმ ჩემს ჰიდრაულიკურ წნეხში ქალაქს ვწნებ და ყოველი შეკვრის შუაგულში კლასიკური ფილოსოფოსის გადაშლილ წიგნს ვდებ, დილის პრალაში გასეირნებამ ასე თუ ისე დამამშვიდა და იმან, რომ არა მხოლოდ მე, არამედ

ათასობით ჩემნაირი ადამიანი მუშაობს პრალის მინისტრატურაში, სარდაფებსა და გვირაბებში, რომლებსაც ცოცხალი, მაცოცხლებელი და სიცოცხლის მომნიჭებელი აზრები უტრიალებთ თავში, საერთოდ, ისე დამანყნარა, რომ დღეს უკეთ მემუშავება, ვიდრე გუშინ, მეტიც, მექანიკურად ვაკეთებ ყველაფერს და ფიქრებით შემოძლია დაუბრუნდე იმ შორეულ დროს, როცა ახალგაზრდა ვიყავი, როცა ყოველ შაბათს ვიუთოებდი შარვალს და ფეხსაცმლის ლანჩებსაც კი საცხით ვაპრიალებდი, იმიტომ რომ ახალგაზრდას უყვარს სისუფთავე და თავისი ხატება, რომელიც შეუძლია შეალამაზოს, და აი გავარვარებული ნახშირით სავსე უთოს ჰაერში ისე ვიქნევ, რომ ირგვლივ ნაპერწკლები დაფრინავს, შემდეგ შარვალს ფიცარზე ვდებ, პირველ რიგში ნაკეცებს ვუკეთებ, მერე ნაკეცებს ერთმანეთს ვადებ და ისე ვაფენ საუთოებელზე, ვაფარებ სველ ნაჭერს, რომელსაც წყალი მოკუმული ტურებით მოვასხურე წინასწარ, ერთი სიტყვით, საქმეს დიდი პასუხისმგებლობით ვეკიდები, განსაკუთრებული გულმოდგინებით მარჯვენა ტოტს ვაუთოებ, რომელიც ყოველთვის ოდნავ გახეხილი იყო, იმის გამო, რომ კეგლის თამაშის დროს ბურთის გაგორებისას დატკეპნილ მინას მარჯვენა მუხლს ვუხახუნებდი, და როცა ორთქლში გახვეულ ცხელ ნაჭერს ფრთხილად ვაცლიდი შარვალს, ოჰ, როგორ ვღელავდი: ვაითუ ნაკეცი ცუდად გამოვიდა? მხოლოდ ამის შემდეგ ვიცვამდი შარვალს და ისევე, როგორც ყოველ შაბათ დღეს, გავდიოდი სოფლის მოედანზე და სანამ ლუდხანა „დოლნის“ წინ დაყრილ მორებს მივუახლოვდებოდი, აუცილებლად ვტრიალდებოდი. აი ახლაც, ვტრიალდები და როგორც ყოველთვის, ვხედავ, როგორ იხედება დედაჩემი სახლიდან, ხომ უნდა დარწმუნდეს, რომ ყველაფერი რიგზეა და ტანსაცმელიც მიხდება. უკვე სალამოა, ცეკ-ყუბის დროც მოვიდა და ისიც, ვისაც ასე სულმოუთქმელად ველოდი, აქაა, ანუ მანჩინკა, თმაში ჩანწული ბაფთები და ლენტები ფრიალით მოსდევს, მუსიკა უკრავს, მე კი მხოლოდ და მხოლოდ მანჩინკას ვეცეკვები, ვცეკვავთ და სამყარო კარუსელივით ტრიალებს ჩვენ ირგვლივ, თან თვალის კუთხით მოცეკვავეებს შორის თავისუფალად გიღვინებ, რათა მანჩინკასთან ერთად შევვარდე იქ პოლკის

რიტმში, ვხედავ, ჩვენ ირგვლივ როგორ იტალღებიან მოფრიალე ბაფთები და ლენტები, ცეკვის ქარბორბალა ისე ათამაშებს და იტაცებს მათ, რომ თითქმის ჰორიზონტალურად დაფრიალებენ და როცა ცეკვა ნელდება, ბაფთებიც თანდათან ეშვებიან, მაგრამ მე ვაგრძელებ ცეკვას, წრეები გამოგვყავს მოედანზე და ვხედავ, ჰაერი როგორ იტაცებს ბაფთებსა და ლენტებს, ბაფთები ზოგჯერ ჩემს ხელს ეხება, რომელშიც თეთრ ნაქარგ ცხვირსახოცს ჩაბლაუჭებული მანჩინკას პატარა ხელი მიდევს, მაშინ გამოვუტყდი პირველად, რომ მიყვარს, მან კი ჩამჩურჩულა, რომ ჯერ კიდევ სკოლიდან ვუყვარვარ და მომეხუტა, და მოულოდნელად ისე ახლოს აღმოვჩნდი ერთმანეთთან, როგორც არასდროს, შემდეგ კი მთხოვა, რომ თეთრი ცეკვისას მისი პირველი პარტნიორი ვყოფილიყავი, მე კი სიხარულით წამოვიყვირე: „აბა რა!“ და დაიწყო თუ არა თეთრი ცეკვა, მანჩინკა გაფითრდა და მთხოვა, სულ ერთი წუთით გასვლა მჭირდებაო, და როცა დაბრუნდა, ცივი ხელები ჰქონდა და ჩვენ, ვითომც არაფერი მომხდარაო, ისე გავაგრძელეთ ცეკვა, სწრაფად ვატრიალებდი, რომ ყველას დაენახა, რა კარგად ვცეკვავთ, როგორ გვიხდება ცეკვა და რა შესაშური წყვილი ვართ, და როცა პოლკა თავბრუდამხვევი გახდა, მანჩინკას ბაფთები და ლენტები აფრიალდა, ისე იტალღებოდნენ, როგორც მისი ჩალისფერი კულულები და ამ დროს შევამჩნიე, რომ მოცეკვავეები ჩერდებიან, ზიზლით განზე იწევენ ჩვენგან, რომ მხოლოდ მე და მანჩინკა ვაგრძელებთ ცეკვას და დანარჩენებმა წრე შეკრეს ჩვენ ირგვლივ, არა აღფრთოვანებული მაყურებლების წრე, არამედ ცენტრიდანული ძალით გატყორცნილი ხალხის წრე, ამის მიზეზს ვერც მე მივხვდი და ვერც მანჩინკა, სანამ დედამისი არ მოგვევარდა, არ ჩაავლო მანჩინკას ხელი და შეშინებული გამომეტყველებით „დოლნის“ საცეკვაო დარბაზს არ გაეცალნენ, რათა აღარასდროს გამოჩენილიყვნენ და აღარასდროს მენახა მანჩინკა, ყოველ შემთხვევაში, მთელი ორი წლის განმავლობაში და ამ დღის შემდეგ მანჩინკას „ჩასვრილ მანჩას“ ეძახდა ყველა, რადგან თეთრმა ცეკვამ და იმან, რომ სიყვარულში გამოვუტყდი, საშინლად ააღელვა, ჰოდა, ლუდხანის სოფლური ტუალეტისაკენ გაიქცა, სადაც ფეკა-

ლიების პირამიდა თითქმის იატაკის ხვრელს სწვდებოდა, ჰოდა, ის თავისი ბაფთები და ლენტები უნებურად სოფლის საპირფარეშოში ჩაანო და ბნელი ეზოს გავლით განათებულ დარბაზში შემობრუნდა, რათა ცენტრიდანულ ძალას ბაფთებიდან და ლენტებიდან ყველაფერი მოცეკვავეებისათვის მიეშეფებინა, დაესვარა ყველა, ვისაც კი მოფრიალე ბაფთები სწვდებოდა... ძველ ქალაქს ვწახეხ, მწვანე ლილაკი წნეხის კედელს წინ სწევს, წითელი უკან აბრუნებს, აი ასე ასრულებს ჩემი მანქანა სამყაროს უმთავრეს მოძრაობას, ისე, როგორც გარმონის საბერველი ან წრეწირი, რომელიც, სადაც უნდა დაიწყოს, აუცილებლად სანყის წერტილს დაუბრუნდება. მანჩინკას, რომელმაც ვერ შეინარჩუნა თავისი პოპულარულობა, სირცხვილში ცხოვრება მოუხდა, რაშიც არავითარი დანაშაული არ მიუძღვოდა, რადგან, რაც მას დაემართა, სავსებით ადამიანური იყო, გოეთე ნამდვილად აპატიებდა ამას ულრიკა ფონ ლევეტცოვს, ცხადია, შელინგიც აპატიებდა თავის კაროლინას, ერთადერთი, ალბათ, ლაიბნიცს გაუჭირდებოდა ბაფთებისა და ლენტების ამ ამბის პატიება თავისი სამეფო წარმომავლობის საყვარლის სოფია შარლოტასათვის, ზუსტად ისე, როგორც მგრძნობიარე ჰელდერლინს გაუჭირდებოდა ქალბატონ გონტარდისთვის პატიება... როდესაც ხუთი წლის შემდეგ მანჩინკა მოვძებნე, რომელიც მთელ ოჯახთან ერთად სადღაც მორავიისკენ გადაიხვეწა, იმ ბაფთებისა და ლენტების გამო პატიება ვთხოვე, რადგან თავს დამნაშავედ ვგრძნობდი ყველაფერში, რაც კი ოდესმე მომხდარა, ყველაფერში, რაც გაზეთებში დაწერილა, ყველაფერში საკუთარ დანაშაულს ვხედავდი და მანჩინკამაც მაპატია და მე დასასვენებლად დავპატიჟე, ლატარეაში ხუთი ათასი კრონი მოვიგე და რაკი ფული არ მიყვარდა, მინდოდა, ეს ფული სასწრაფოდ გამეტანებინა ქარისთვის, რათა შემდეგ შემნახველი სალაროს წიგნაკზე არ მეზრუნა. ასე და ამგვარად, მე და მანჩინკა მთებისკენ გავეშურეთ, ოქროს მწვერვალისკენ⁸, სადაც სასტუმრო „რენერში“ დავბინავდით, რაც შეიძლება სწრაფად რომ მომემორებინა თავიდან

⁸ ოქროს მწვერვალი – ჩეხეთის ჩრდილოეთით, კრკონოშის მთებში ერთ-ერთი მწვერვალი.

საზრუნავი და უფულოდ დავრჩენილიყავი, ძვირიანი სასტუმრო ავირჩიე, ყველა კაცი შურით მიყურებდა, ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ, რომელი წამართმევდა მანჩინკას, ყველაზე უფრო მენარმე ინა შესტროფოდა მას, მე კი მეცხრე ცაზე ვიყავი, რადგან ფულს ვხარჯავდი და ნებისმიერ სურვილს ვისრულებდით მე და მანჩინკა, რომელიც ყოველდღე თხილამურებით დასრიალებდა. თებერვლის ბოლო იყო, მზიანი ამინდები იდგა და მანჩინკასაც მოეკიდა მზე და დანარჩენებით მთის ბრჭყვიალა ფერდობებზე ღრმა დეკოლტითა და უსახელოებო მაისურით სრიალებდა, მის ირგვლივ მხოლოდ კაცები ირეოდნენ, მე კი ამ დროს ვიჯექი და კონიაკს ვნრუჰავდი. შუადღისათვის ყველანი უკვე სასტუმროს წინ ტერასაზე ისხდნენ და სავარძლებსა და შეზლონგებში მზის აბაზანებს იღებდნენ, ორმოცდაათი სავარძელი და შეზლონგი ერთ ხაზად იყო ჩამწკრივებული ოცდაათ პატარა მაგიდასთან, რომლებზეც ძალ-ლონის მომცემ ლიქიორებსა და აპერატივებს აწყობდნენ, მანჩინკა კი ძალიან დიდხანს სრიალებდა და სადილის დაწყებამდე ერთი-ორი ნუთით ადრე ბრუნდებოდა. ბოლო, არა, ბოლოსწინა, მეხუთე დღეს, როცა ხუთასი კრონილა მქონდა დარჩენილი, სასტუმროს დანარჩენ სტუმრებთან ერთად ტერასაზე ვზივარ, ვხედავ, როგორ გვიახლოვდება ოქროს მწვერვალის ფერდობის მხრიდან მანჩინკა, გარუჯული და ლამაზი, ვზივარ პან მენარმე ინასთან ერთად და ვუჭახუნებთ ერთმანეთს ჭიქებს, იმის გამო, რომ ხუთ დღეში ოთხი ათასი დავხარჯე, მენარმე ინას მეც მენარმე ვეგონე და ამ დროს დავინახე, რომ მანჩინკა ფიჭვებისა და ჯუჯა ნაძვების უკან გაუჩინარდა, სულ მალე ისევ გამოჩნდა და სწრაფად გამოემართა სასტუმროსკენ და როგორც ყოველთვის, თხილამურებზე შემდგარმა ჩაიარა სასტუმროს დამსვენებლების წინ და რაკი იმ დღეს მზე აცხუნებდა და განსაკუთრებით კარგი ამინდი იყო, ყველა შეზლონგი და სავარძელი დაკავებული აღმოჩნდა და სასტუმროდან დამატებითი შეზლონგებიც კი გამოიტანეს, ჩემი მანჩინკა კი თხილამურებით მოსრიალებდა და როგორც ყოველთვის, თითქოს პოდუმზეაო, ისე თავმომწონედ მოდიოდა მზეს მიფიცხებული დამსვენებლების წინ, სიმართლეს ამბობდა პან მენარმე ინა,

რომ ჩაკოცნა მოგინდებოდა, ისეთი მშვენიერი იყო მანჩინკა, მაგრამ ჩაუარა თუ არა მანჩინკამ მზის პირველ თაყვანისმცემლებს, დავინახე, რომ ქალები თვალს აყოლებენ, შემდეგ ხელებს იფარებენ სახეზე და იცინიან და რაც უფრო მიახლოვდებოდა, მით უკეთესად ვხედავდი, რომ მანჩინკას ზურგს უკან ქალები სიცილით იხოცებიან, კაცები შეზლონგების საზურგეებს ეხეთქებიან და სახეზე გაზეთებს იფარებენ, ან თვალებს ხუჭავენ, თითქოს გული წაუვიდათ ან თვალბეჭდები ირუჯებიან მზეზეო, და აი მეც მომიახლოვდა მანჩინკა, ჩამიარა და დავინახე, რომ ერთ თხილამურზე, ბათინკის უკან, უზარმაზარი განავალი უდევს, პრესპაპიეს ზომის, როგორც ეს თავის ერთ მშვენიერ ლექსში დაწერა იაროსლავ ვრხლიცკიმ და მაშინვე მივხვდი, რომ ეს ჩემი მანჩინკას ცხოვრების წიგნის მეორე თავია, რომ მანჩინკას ბედად უნერია, მუდამ შერცხვენილი იყოს და ვერ შეიცნოს საკუთარი პოპულარულობა. და როცა პან მენარმე ინამ შეხედა იმას, რაც ოქროს მწვერვალის ფერდობზე ჯუჯა ნაძვებს ამოფარებულმა თავისი თხილამურების უკანა ნაწილზე მოისაქმა მანჩინკამ, გული წაუვიდა, ნაშუადღევსაც კი მთლად პარალიზებული იყო, მანჩინკა კი თმის ძირებამდე განითლდა... ზეცა ჰუმანური არ არის და არც ის ადამიანი შეიძლება იყოს ჰუმანური, რომელსაც ეს ასე ჰგონია. შეკვრას შეკვრაზე ვწნებ და შუაში, ყველაზე უფრო ღამაზ ადგილზე, გადაძლილ წიგნებს ვდებ, ფიქრებით კი ისევ მანჩინკასთან ვარ. შამპანურის სმაში იმ საღამოს ბოლო გროშამდე დაეხარჯეთ ფული, მაგრამ კონიაკმაც კი ვერ უშველა ჩვენს უსაზღვრო სურვილს, რომ მანჩინკა იმ წამს, როცა თხილამურზე დადებულ საკუთარი განავლით თავს იწონებდა საზოგადოების წინაშე, წარმოსახვად გადაქცეულიყო და საკუთარ თავს გაჰქცეოდა. და მიუხედავად იმისა, რომ ღამის მთელი დარჩენილი ნაწილი ვეხვეწე-ჩიოდი, ეპატებიან ჩემთვის მომხდარი, არ მაპატიო და დილით თავაჩიულმა და ამაყმა დატოვა სასტუმრო „რენერი“, რათა ასე აღესრულებინა ლაო-ძის სიტყვები: ამქვეყნად მხოლოდ ის ადამიანია მიბაძვის ღირსი, რომელმაც შეიცნო თავისი სირცხვილი და შეინარჩუნა თავისი სიდიადე... გადავშალე „კანონიკური წიგნი ზნეობის შესა-

ხებ", მოვძებნე საჭირო გვერდი და მღვდელივით, როგორც საკურთხეველზე, ისე დავდე გადაშლილი წიგნი წნეხის კალათის შუაგულში, საცხოვებიდან მოტანილ საზიზღარ ქალღმრთისა და ცემენტის ტომრებს შორის. დავაჭირე თითი მწვანე ლილავს, რომელმაც დაძრა ჭუჭყთან არეული მთელი ეს მაკულატურა და თითებგადაჭდობილი დავდექი ისე, როგორც გულმხურვალე ლოცვისას დგანან ხოლმე და ვუყურებდი, წნეხის კედლებმა როგორ დაჭმუჭნა „კანონიკური წიგნი ზნეობის შესახებ“, რომლიდანაც შორეული ასოციაციის წყალობით ამოტივტივდა ჩემი ახალგაზრდობის გარკვეული მონაკვეთი და მზეთუნახავი მანჩინკას პორტრეტი. ამ დროს, თითქოს ღრმა ქვეტექსტიაო, კლოაკებისა და არხების სიღრმეებიდან მოისმოდა საკანალიზაციო წყლის ჩხრიალი და იქ ვირთხების ორი კლანი სამკედრო-სასიცოცხლოდ ებრძოდა ერთმანეთს. დღეს მშვენიერი დღე იყო.

ერთ მშვენიერ ნაშუადღევს ყასბებმა ხორცის მალაზიის სატფირთო მანქანა მომაყენეს სისხლიანი ქალაღდებითა და მუყაოთი საესე ყუთებით. ვერ ვიტანდი ამ სისხლიან ქალაღდებს, იმიტომ რომ მოტკბო სუნი ასდიოდა და ყასბის წინსაფარივით მთლიანად სისხლით ვითხვრებოდი ხოლმე. თავდაცვის მიზნით პირველ შეკერას ერაზმ როტერდამელის გაღაშლილი „ქება სისულელისა“ ჩავაყოლე, მეორე შეკერას დიდი პიეტეტით – ფრიდრიხ შილერის „ღონ კარლოსი“ და მესამეში, რათა სიტყვაც სისხლიან ხორცად მექცია, ფრიდრიხ ნიცშეს გაღაშლილი „Ecce Homo“ ჩავდე. ხორცის ბუზების ღრუბლით გარშემორტყმული ვმუშაობდი, ეს საზიზლარი ბუზები სასაკლაოდან გამოჰყვენენ ყასბებს და მათი გუნდი, რომელიც გიჟური ბზუილით დასტრიალებდა იქაურობას, სეტყვასავით მირტყამდა სახეში. როცა ლუდის მეოთხე დოქი დავცალე, წნეხის ჩვერდით მომხიბვლელი ახალგაზრდა გამომეცხადა და მყისვე მივხედი, რომ ის სხვა არავინაა, თუ არა ქრისტე, მერე კი მის გვერდით სახედანაოჭებული მოხუცი გამოჩნდა და მაშინვე მივხვდი, რომ ის სხვა ვერავინ იქნებოდა, თუ არა ლაო-ძი. აი ასე, იდგნენ ორივენი ერთად და ათასობით ხორცის ბუზი და კობალტისფერი ბუზი აქეთ-იქით გიჟურად დაფრინავდა, თან ფრთებითა და სხეუ-

ლებით ლითონისებრი ჟღერადობის მაღალ ხმას გამოსცემდა. ბუ-
ზები სარდაფის ჰაერში უზარმაზარ ცოცხალ სურათს ქარგავდნენ,
შედგენილს განუწყვეტლივ მოძრავი წირებისა და ნაპერწკლების-
გან, ზუსტად ისე, როგორც ჯექსონ პოლოკი ასხამდა საღებავებს
გიგანტური სურათების შესაქმნელად. სრულებითაც არ გამკვირვე-
ბია ამ ორი ფიგურის გამოჩენა, იმიტომ რომ არყის სმისაგან რო-
გორც ბაბუას, ისე დიდ ბაბუას ასეთი ხილვები ჰქონდათ, ზღაპრე-
ბის გმირები ეცხადებოდნენ, ბაბუას აქეთ-იქით ყიალში სირინოზე-
ბი და წყლის სხვა ზღაპრული არსებები ხვდებოდნენ, დიდ ბაბუას
კი იმათი არსებობის სჯეროდა, რომლებიც ლიტოველის ლუდსა-
ხარშის ეზოში ეცხადებოდნენ, ანუ ჯუჯების, ტროლებისა და ფე-
რიების, მაგრამ მე, რაკი ჩემდა უნებურად განათლებული ვიყავი,
როცა ჩემს ლოგინზე ოცტონიანი ცის ქვეშ ვიძინებდი, ბალდახინის
ბოძებთან შელინგი და ჰეგელი მეცხადებოდნენ, რომლებიც ერთსა
და იმავე წელს დაიბადნენ, ერთხელ ცხენზე ამხედრებული ერაზმ
როტერდამელი წამომადგა თავს და ზღვისკენ მიმავალი გზა მკით-
ხა. ასე რომ, სრულებითაც არ გამკვირვებია, როცა სარდაფში ორი
კაცი გამომეცხადა, ორივე უდავოდ მიყვარდა და ერთმანეთის
გვერდით რომ დავინახე, ცხოვრებაში პირველად მივხვდი, რა მნიშ-
ვნელოვანია მათი აზრების გასაგებად მათი ასაკის ცოდნა. სანამ
ბუზები გადარეულებივით ცეკვავდნენ და ბზუოდნენ, სისხლით
გაჟღენთილ სამუშაო ბლუზაში ვიდექი და თითს ვაჭერდი მწვანე
და წითელ ღილაკებს და ვხედავდი, რომ ქრისტე სულ მაღლა და
მაღლა მიიწევს, ლაო-ძი კი უკვე მწვერვალზე დგას, ვხედავდი
მგზნებარე ახალგაზრდა კაცს, რომელსაც სამყაროს შეცვლა სურს,
მოხუცი კი მორჩილად იყურება ირგვლივ და საწყისებთან მიბრუ-
ნებით საფუძველს უყრის თავის მარადისობას. ვხედავდი, რომ
ქრისტე ლოცვით ქმნის რეალობას, რომელიც სასწაულისკენ მიილ-
ტვის, ლაო-ძი კი ბუნების კანონების დიდ გზას მიუყვება და მხო-
ლოდ ამ გზით აღწევს განსწავლულ უცოდინარობას. გასისხლიანე-
ბული ხელებით ვიღებდი და წნეხში ვყრიდი სველ განითლებულ
ქალაქს, სახე სისხლის შხეფებით მქონდა დაფარული და როცა

მწვანე ლილაკს ვაჭერდი თითს, წნეხის კედელი იძვროდა და სა-
ზიზღარ ქალაღდთან ერთად იმ ბუზებსაც წნეხდა, რომლებიც ვერ
სწყდებოდნენ ხორცის ნარჩენებს. ხორცის ბუზები, რომლებიც
სისხლის სუნმა სრულიად გააგიჟა, წყვილდებოდნენ და ერწყმოდ-
ნენ ერთმანეთს, შემდეგ კი გაორმაგებული ვნებით გამოჰყავდათ
წყვეტილი პირუეტები ქალაღდით სავსე წნეხის თავზე და გადა-
რეული ქროლვით, ისე, როგორც ატომში დაქრიან ნეიტრონები და
პროტონები, გაუვალ ნისლს ქმნიდნენ. ვსვამდი ლუდს დოქიდან და
თვალს არ ვაშორებდი ახალგაზრდა იესოს, მგზნებარებით აღსავ-
სეს, ახალგაზრდა კაცებისა და ლამაზი ქალების გარემოცვაში,
ლაო-ძი კი, სრულიად მარტოხელა, ღირსეულ საფლავს ეძებდა
განსასვენებლად. და როცა პროცესი ბოლო ფაზამდე მივიდა, სის-
ხლი გადმოშხეფდა და სისხლის წვეთებთან ერთად დაწნეხილი ბუ-
ზებიც ცვიოდნენ კალათიდან, და ვხედავდი კეთილსახიერ და შთა-
გონებულ იესოს, ინტერესდაკარგული და ღრმა მელანქოლიით შეჰ-
ყრობილი ლაო-ძი კი გულგრილი გამომეტყველებით ეყრდნობოდა
ჩემს წნეხს; ვხედავდი იესოს, რომელიც, რწმენით აღსავსე, ბრძანე-
ბას იძლეოდა და მთა დამჯერად იცვლიდა ადგილს, ლაო-ძი კი
ჩემს სარდაფს უხილავი გონებისგან მოქსოვილ ბადეში ახვევდა;
იესო ოპტიმისტურ სპირალად მეჩვენებოდა, ლაო-ძი კი – გამოუ-
ვალ წრენირად, იესო კონფლიქტური და დრამატული სიტუაციე-
ბით იყო აღსავსე, ლაო-ძი კი მორალური წინააღმდეგობების გა-
დაუჭრელობაზე ფიქრობდა. და წითელ ლილაკზე თითის მიჭერის
შემდეგ გასისხლიანებული წნეხის კედელი უკან ბრუნდებოდა და
გათავისუფლებულ კალათში ორივე ხელით ვყრიდი სისხლიან ყუ-
თებს, კოლოფებს, სისხლითა და ხორცის სუნით გაჟღენთილ შესა-
ფუთ ქალაღდს და იმის ძალაც კი მეყო, რომ ფრიდრიხ ნიცშეს
წიგნში მომეძებნა ადგილი, როგორ დადო ნიცშემ რიხარდ ვაგნერ-
თან „ვარსკვლავური კავშირი“, რათა შემდეგ ეს წიგნი ისე ჩამეწვი-
სა წნეხის კალათში, როგორც პატარა ბავშვს აწვენენ აბაზანაში,
თან ორივე ხელით ვიგერიებდი მწვანე და ლურჯი ბუზების გუნდს,
რომლებიც სახეზე ისე მეხეთქებოდნენ, როგორც ტირიფის ტოტე-

ბი ქარში. როცა მწვანე ლილაკს მივაჭირე თითი, დავინახე, რომ სარდაფის კიბეზე პატარ-პატარა ნაბიჯებით ორი ქვედატანი ჩამორბოდა, ბომა ქალების ფირუზისფერ-მწვანე და ატლასისებრ-ნითელი ქვედატანები, რომლებიც ხილვასავით მოულოდნელად გამომეცხადებოდნენ ხოლმე მაშინ, როცა უკვე დარწმუნებული ვიყავი, რომ მოკვდნენ, რომ მათმა საყვარლებმა ყასბის დანით ყელი გამოსჭრეს, ბოშები, ძველი ქალაღდის შემგროვებლები, რომლებსაც ზურგზე მოკიდებული ფუთებით მოჰქონდათ ქალაღდი, უფრო სწორად, მკერდზე შეკრული დიდი თავშლებით, როგორითაც ძველად ფიჩხს ეზიდებოდნენ ტყიდან; და როცა ეს ორი ბომა ბარბაცით მიუყვებოდა ხალხმრავალ ქუჩებს, გამვლელებს თაღებსა და გვერდითა ქუჩებში უწევდათ თავის შეფარება და როცა ქალაღდით დატვირთულები ჩვენს შემოსახვევში შემოდიოდნენ, ლამის მთელ გასასვლელს ხერგავდნენ. შემდეგ სასწორთან მოდიოდნენ, ზურგით ტრიალდებოდნენ და მაკულატურის გროვაზე ეცემოდნენ, მკერდზე კვანძებს იხსნიდნენ და იმ უზარმაზარი ტვირთისაგან თავისუფლდებოდნენ, სასწორთან მიათრევდნენ მაკულატურიან ფუთებს, ოფლი ღვარად ჩამოსდიოდათ, შუბლს იწმენდდნენ და სასწორის ისარს უყურებდნენ, რომელიც აჩვენებდა, რომ ოცდაათი, ორმოცი, ზოგჯერ კი ორმოცდაათი კილოგრამი მუყაოს ყუთები, დაწნეხილი ნახერხის ფიცრები და უნივერსალებიდან თუ მალაზიებიდან გადაყრილი შესაფუთი ქალაღდი მოუტანიათ. თუ ეს ბომა ქალები მძიმე სამუშაოსგან გაათანგულები და გადაღლილები იყვნენ (თუმცა იმხელა ძალა და შემართება ჰქონდათ, რომ თავიანთი ფუთების თრევისას შორიდან ისე გამოიყურებოდნენ, თითქოს ზურგზე ტრამვაი თუ მატარებლის ვაგონი აქვთ მოკიდებულიო) და ძალა ელეოდათ, ჩამოირბენდნენ ხოლმე ჩემთან, ჩამოიხსნიდნენ იმ თავის უზარმაზარ ტვირთს და მშრალი ქალაღდის გროვაში ეხეთქებოდნენ, კაბებს ლამის ჭიპებამდე იწევდნენ, ამოაძვრენდნენ ხოლმე სადღაცოდან სიგარეტსა და ასანთს და ასე ზურგზე ნამონოლილები აბოლებდნენ, თან ისე ძლიერად ექაჩებოდნენ, გეგონებოდა, სიგარეტიდან შოკოლადს ისრუტავენო. აი, ახლაც მისასალა

მებლად ბუზების ღრუბლიდან რალაც გავძახე მათ. წელამდე კაბაახდელი ფირუზისფერი ბოშა ზურგზე იწვა, ლამაზად მოუჩანდა შიშველი ფეხები, მოშიშველებული ნაზი მუცელი, მუცლის ძირში კი თმა ცეცხლის ენებივით ექოჩრებოდა; ერთი ხელი გაქონილი შავი თმის ბოლოებამდე ჩაცურებული თავშლის ქვეშ ჰქონდა ამოდებული, მეორე ხელში კი სიგარეტი ეჭირა და ძლიერ ნაფაზებს ურტყამდა, აი ასეთ მიმნდობ პოზაში ისვენებდა ფირუზისფერი ბოშა, უზომო შრომით დაღლილ-დაქანცული ატლასისებრ-ნითელი ბოშა კი მიგდებული პირსახოცივით გამოიყურებოდა. იდაყვით პორტფელისკენ მივუთითე, პურსა და ძეხვს ვყიდულობდი ხოლმე, მაგრამ იმის გამო, რომ ლუდს დოქებით ვცლიდი, ნაყიდი საჭმელი, როგორც წესი, ხელუხლებლად მიმქონდა შინ, არ შემეძლო ჭამა, მაყრიანებდა, აკანკალებულ-აცახცახებული ვიყავი და თანაც ლუდით გაჭყეპილი. ბოშები სარწვევლა სავარძლებივით გამოგორდნენ ქალღლის გროვიდან და პირში სიგარეტგაჩრილებმა გაშვერილი ხელებით გზა გაიკვლიეს პორტფელისაკენ, ამოიღეს ძეხვი, სამართლიანად გაინანილეს ერთმანეთში, თეატრალური ჟესტით ჩააქრეს სიგარეტები, ნამწვები გულდასმით გასრისეს ქუსლებით, თითქოს გველებს უჭეჭყავენ თავებსო და დასხდნენ, ჯერ ძეხვი შეჭამეს და შერევა მიადგნენ პურს. სასიამოვნო საყურებელი იყო, როგორ შეექცეოდნენ პურს, ერთხელაც არ ჩაუკბეჩიათ, ნაჭრებს მხოლოდ ხელით იტეხდნენ. ჭამის პროცესში ძალიან დასერიოზულდნენ, ლუკმებს ხელით იღებდნენ პირში და თან თავებს აქნევდნენ და მხრებით ეხებოდნენ ერთმანეთს, ორი ცხენივით, რომლებსაც მისჯილი აქვთ, ერთად წიონ ურემი, სანამ ერთხელაც სასაკლაოზე არ წაიყვანენ. ქუჩაშიც შემხვედრია ეს ორი ბოშა, მალაზიების საწყობებს ზურგზე მოკიდებული ფუთებით რომ ათვალეებდნენ, ერთმანეთისთვის წელზე ჰქონდათ ხელი მოხვეული, სიგარეტს ეწეოდნენ და პოლკის საცეკვაო ნაბიჯით დადიოდნენ. და სულაც არ იყო ამ ბოშების ცხოვრება ადვილი, მაკულატურის შეგროვებით არა მარტო საკუთარ თავსა და შვილებს ინახავდნენ, არამედ თანაგრძობით მფარველ ბოშასაც, რომელიც საღამოობით გადასახადს არ-

თმევდა, გადასახადის სიდიდე კი მათი ფუტების პროპორციულად იზრდებოდა. ის ბოშა განსაკუთრებული ადამიანი იყო, ოქროს სათვალე ეკეთა, პატარა ულვაშები და შუაზე გაყოფილი თმა ამშვენებდა და ყოველთვის ფოტოაპარატი ჰქონდა მხარზე გადაკიდებული. ყოველდღე უღებდა ფოტოებს ამ ბოშა ქალებს, ამ ორ გულკეთილ არსებას, რომლებიც ფოტოაპარატის ობიექტივის წინ რაც ძალა და ღონე ჰქონდათ იპრანჭებოდნენ, ბოშა კი ჯერ თმებს უსწორებდა და მხოლოდ ამის შემდეგ იხევდა უკან და იღებდა ფოტოს, მაგრამ არასდროს ედო აპარატში ფოტოფირი, რის გამოც ბოშის ქალებს ერთი საცოდავი ფოტოც კი არასოდეს მიუღიათ და მიუხედავად ამისა, ყოველდღე იღებდნენ ფოტოებს და თავიანთ სურათებს ისე ელოდნენ, როგორც ქრისტიანები სამოთხეში მოხვედრას. ერთხელ ეს ჩემი ბოშები იქ შემხვდნენ, სადაც ლიბენის ხიდი ჰოლემოვიცედან ვლტავის მეორე მხარეს გადადის, აი ლუდხანა „შოლერის“ მოსახვევთან, სადაც ქუჩის მოძრაობას საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ბოშა თანამშრომელი არეგულირებდა, თეთრი ხელთათმანები ეცვა, ზოლიანი ჯოხი ეჭირა და მოძრაობის მიმართულების საჩვენებლად პოლკის საცეკვაო ნაბიჯით ტრიალდებოდა, რასაც ისე ლამაზად და მოხდენილად აკეთებდა, რომ მეც გავჩერდი და ვუყურებდი, რა სიამაყით ასრულებდა სამსახურებრივ მოვალეობას თავისი ნახევარსაათიანი ცვლის განმავლობაში, და ზუსტად ამ დროს მომხვდა თვალში ფირუზისფერი და ატლასისებრ-წითელი ფერები: ქუჩის მეორე მხარეს, მოაჯირის იქით, ჩემი ორი ბოშა იდგა და ჩემსავით ვერ სწყვეტდა თვალს გზაჯვარედინის შუაში მდგომ მოძრაობის დამრეგულირებელს, და ამ ჩემი ორი ბოშის გვერდით რამდენიმე ბავშვი და უფროსი ბოშა იდგა, აღფრთოვანებული იყვნენ და თვალეები უბრწყინავდათ, ყველას ერთად სიამაყე ეწერა სახეზე იმის გამო, რომ ჩვეულებრივმა ბოშამ ასეთ სიმალეებს მიაღწია. როცა დრო მოვიდა და ბოშამ საზოგადოებრივი უსაფრთხოების სხვა თანამშრომელს გადასცა ზოლიანი ჯოხი, მათ ყურებელი ბოშების წრეში აღმოჩნდა, რომლებიც ულოცავდნენ და პატივისცემას გამოხატავდნენ, ის ჩემი ორი ბოშა მოულოდნელად

მუხლებზე დაეცა და დავინახე, როგორ შეეხო მინას ფირუზისფერი და ატლასისებრ-ნითელი ქვედატანები, და როგორ უნმენდდნენ თავიანთი ქვედატანებით დამტვერილ ფეხსაცმელს მოძრაობის დამრეგულირებელს, რომელიც ამ დროს იღიმებოდა, ბოლოს კი ველარ დამალა სიხარული, სიცილი დაინყო და ყველა იქ მყოფი ბოშა გადაკოცნა, ფირუზისფერი და ატლასისებრ-ნითელი ქვედატანები კი ამ დროს ფეხსაცმელს უპრიალებდნენ.

მორჩნენ ჩემი ბოშები ჭამას, ტანსაცმლიდან მოკრეფილი ნამცეცები პირში ჩაიყარეს, შემდეგ ფირუზისფერი ბოშა ქალღმერთზე გადაწვა, ქვედატანი წელამდე აინია, უემმაკოდ გამომხედა, მუცელი ამოზნიქა და სრულიად სერიოზულად მკითხა: „შა, ბიძაჩემო, ვიზამთ?“ სისხლში ამოსვრილი ხელები ვუჩვენე და ისეთი უესტი გავაკეთე, თითქოს ფარდა ეშვებოდა და ვუთხარი: „ვერ ვიზამთ, მუხლი მტკივა“. ბოშამ მხრები აიჩეჩა, ფირუზისფერი ქვედატანი ჩამოიწია, თან მზერას არ მაშორებდა და თვალებს არ ახამხამებდა, ისევე, როგორც ატლასისებრ-ნითელი ბოშა, რომელიც იქვე კიბის საფეხურზე იჯდა. უკვე დასვენებულები ენერგიულად წამოხტნენ, კუთხეში მიყრილ თავშლებს წამოავლეს ხელი და კიბისკენ გაიქცნენ, მაგრამ საწამ გაუჩინარდებოდნენ, დასაკეცი მეტრივით მოიხარნენ, თავები სადღაც მუხლებში ჰქონდა ჩაყოფილი, მყვირალა ალტით რაღაც გამოძახეს გამოსამშვიდობებლად და კიბეზე აქანდნენ, ეზოდან მათი ჩიშველი ფეხების ტყაპატყუბი მესმოდა, პოლკის ნაბიჯით სიარულის განუმეორებელი ხმა, ცხადია, იქით მიეჩქარებოდათ, საითაც იმ წამს ბოშამ გააგზავნა მაკულატურის მოსაგროვებლად, აი მხარზე ყოტოპარატგადაკიდებულმა და სათვალთანმა ბოშამ, დავარცხნილი ულვაშებით და შუაზე გაყოფილი თმით, რომელიც მათ მფარველობდა. მე კი მუშაობა გავაგრძელე, ჭერამდე აკოკოლავებულ ქალოდს კაუჭი გამოვდე და სისხლით გაჟღენთილი კოლოფები, ყუჩი, დასველებული შესაფუთი ქალღმერთი ნნეხისკენ ჩამოზვავდა და კიბის შუაში გაჭრილი ხვრელი განთავისუფლდა, საიდანაც, თითქოს წამოიჭრა გაძლიერებული, ნებისმიერი ხმა და გაფარუნება მესმოდა ეზოდან; ამ დროს მაკულატურის რამდენიმე შემგროვებელი

მოუახლოვდა ხვრელს, ქვემოდან ისე ავყურებდი, როგორც ეკლესიის პორტალზე შემოდგმულ ქანდაკებებს, ისე ღრმად იყო მიწისქვეშ ჩემი წნეხი, ჩემი სანწეხი მონყობილობა, რომელიც კატაფალკს თუ ერის მამის კარლოს მეოთხის საფლავს ნააგავდა. უცებ ნახვრეტთან შეფი გამოცხადდა და როგორც ყოველთვის, ზევიდან მომავალი მისი ხმა ბრაზითა და ზიზლით იყო სავსე, დამყვიროდა და გაცხარებული ხელებს იქნევდა: „ჰანტა, ისევ ეს მარჩიელები! რა უნდოდა აქ ამ ორ კუდიანს?“ მე კი, როგორც ყოველთვის, შევშინდი, ცალ მუხლზე დავეცი, ხელით წნეხის კალათას ჩავეჭიდე და ზევით ვიყურებოდი და არაფრით არ მესმოდა, რატომ ვერ მიტანს ასე ძალიან ეს ჩემი შეფი, რატომ აქვს ყოველთვის ყველაზე საძაგელი გრიმასა ჩემთვის შემონახული, თითქოს ჩემთან შესახვედრად სპეციალურად ემზადებაო, უსამართლოდ გაბრაზებულს, ჩემ გამო სახე ისე ჰქონდა მონგრეული, რომ ყოველთვის, ზუსტად ისე, როგორც ახლა, თავიდან ვაცნობიერებდი, რა საზიზლარი და აუტანელი თანამშრომელი ვარ, რა თავსატკივარს ვუჩენ ჩემს დიდებულ უფროსს... ისე წამოვდექი იატაკიდან, როგორც შეშინებული ჯარისკაცები წამოხტნენ, როცა საფლავის ქვა უცნობმა ძალამ მოისროლა და საფლავიდან ქრისტე გამოვიდა, წამოვდექი, დამტვერილი მუხლები დავიფერთხე და გავაგრძელე მუშაობა, აღარ ვიყავი საკუთარ თავში ისე დარწმუნებული, როგორც მანამდე, ხორცის ბუზები კი გაორმაგებული ძალით დაფრინავდნენ და ბზუოდნენ, ალბათ, იმიტომ იყვნენ ასე გაგიჟებულები, რომ თითქმის მთელი სისხლიანი ქალაქი დავნეხე, ან იქნებ ორპირმა ქარმა გადარია, რომელიც მაკულატურის მთის ჩამოშლამ და ეზოში გამავალი ხვრელის განთავისუფლებამ გამოიწვია; ჩემი სახის, ხელებისა და წნეხში ჩაყრილი ქალაქის გარშემო გაუვალ ღრუბელს ქმნიდნენ, ისეთსავე გაუვალს, როგორსაც ჟოლოს ბუჩქები, როგორსაც მაყვლის ტოტები, ასე რომ, როცა მათ ხელების ქნევით ვიგერიებდი, შეგრძნება მიჩნდებოდა, თითქოს ფოლადის მავთულსა თუ მავთულების მთელ კონას ვეომებოდი. აი ასე ვმუშაობდი სისხლიანი ოფლით დასველებული, და მთელი იმ ხნის განმავლობაში, როდესაც სარდაფში ბოძები

იყვნენ, წნეხის კალათასთან იესო და ლაო-ძი იდგნენ, და ახლა, როცა მარტოობამ და მიტოვებულობამ სამუშაო მანქანას მიმაჯაჭვეს და ხორცის ბუზებით გარშემორტყმული და განკეპლილი ვმუშაობ, მეჩვენება, რომ იესო ჩოგბურთის ჩემპიონი იყო, რომელმაც ეს-ეს არის უიმბლდონი მოიგო, ლაო-ძი კი ერთ გასაცოდავებულ ვაჭარს მაგონებდა, რომელიც მიუხედავად დიდძალი მარაგისა, უქონელივით გამოიყურებოდა; ვხედავდი ქრისტეს ნიშნებისა და სიმბოლოების დასისხლიანებულ სხეულებს, უბრალო პერანგში გამოწყობილი ლაო-ძი კი ხის დაუმუშავებელ მორზე მიმითითებდა, იესო ფლეიბოი იყო, ლაო-ძი კი – ერთი ბერბიჭა ფუნქციადაკარგული ჯირკვლებით, ვხედავდი, როგორ სწევს იესო მბრძანებლური შესტით ხელს და მძლავრი მოძრაობით ანადგურებს მტერს, ლაო-ძი კი მორჩილად უშვებს ხელებს, მოტეხილი ფრთებივით, იესო რომანტიკოსად მეჩვენებოდა, ლაო-ძი კი – კლასიციკლად. იესო მოქცევა იყო, ლაო-ძი – მიქცევა, იესო გაზაფხული იყო, ლაო-ძი – ზამთარი, იესო – მოყვასის სიყვარული საქმით, ლაო-ძი – სიცარიელის მწვერვალი, იესო – progressus ad futurum, ლაო-ძი – regressus ad originem... და რიგრიგობით ვაჭერდი თითს წითელ და მწვანე ლილაკებს და როგორც იქნა, წნეხში ჩაუუძახე გულისამრევი სისხლიანი ქალაღდის ბოლო გროვა, რომლითაც მთელი სარდაფი ამივსეს ყასბებმა, თუმცა ამავედროულად იესო და ლაო-ძი მომიყვანეს. მაკულატურის ბოლო შეკვრას იმანუელ კანტის „ზნეობის მეტაფიზიკა“ ჩავაყოლე და ბუზები საბოლოოდ გადაირივნენ, თითქმის ყველანი სისხლიან ნარჩენებზე ჩამოსხდნენ და ისე ხარბად სწოვდნენ შემხმარ და ჯერ კიდევ შეუმხმარ სისხლს, ვერც კი ამჩნევდნენ, რომ წნეხის გვერდითა კედელი აწვებოდათ, რომ მალე გაჭყლეტდა და ლაბად აქცევდა. როცა დანწეხილი საზიზღრობის შეკვრას მავთული შემოვახვიე და წავიღე, რომ დანარჩენი თხუთმეტისთვის მიმედო გვერდით, თან მომყვებოდა დარჩენილი ბუზების გაცოფებული გუნდი, ყოველი ჩეკერა ხორცის ბუზებით იყო მოფენილი, შეკვრებიდან გამოწურული სისხლის ყოველ წვეთიდან მწვანე ან ლითონისებურ-ლურჯი ბუზი ანათებდა, ყოველი შეკვრა ზაფხულის ცხელ ნაშუადღევს სოფ-

ლის საყასბოში კაუჭზე ჩამოკიდებულ ძროხის ბარკალს მაგონებდა, და როცა თავი ავნიე, დავინახე, რომ იესო და ლაო-ძი უკვე წასულიყვნენ, ისევე, როგორც ჩემი ბოშების ფირუზისფერი და ატლასისებრ-წითელი ქვედატანები გავიდნენ კირით შეღებილი კიბით, ლუდის დოქი კი დაცარიელებულიყო. ჰოდა, კიბეზე აფოფხება დავინყე, თავიდან ხელსაც ვიშველიებდი ასასვლელად, თავბრუ მეხვეოდა მეტისმეტად ხმაურიანი მარტოობისგან, უკანა ქუჩას რომ მივალწიე, ჰაერმა მიშველა, გავიმართე და ღონივრად ჩავებლაუჭე ლუდის ცარიელ დოქს. კამკამა ჰაერი ისე მწვავდა თვალებს, თითქოს მზის ყოველი სხივი მარილიანი ყოფილიყო. ერთ პატარა ქუჩას მივუყვებოდი, რომელიც სამების ეკლესიის ეზოს ესაზღვრებოდა, მუშები ქვაფენილიან ქუჩას თხრიდნენ და ჩემი ბოშებიც აქვე იყვნენ, ფირუზისფერი და წითელი ქვედატანები ფიცარზე ისხდნენ, სიგარეტს ეწეოდნენ და სხვა ბოშებს ელაპარაკებოდნენ. მინის სამუშაოებს, როგორც წესი, ბოშები ასრულებდნენ, მათთვის ეს იძულებითი სამუშაო იყო და შემართებით მუშაობდნენ, რადგან დასახული მიზანი დაღლილობას უმსუბუქებდათ. ყოველთვის სიამოვნებით ვუყურებ, წელს ზევით შიშვლები, როგორ ეჭიდებიან თოხებითა და წერაქვებით მაგარ მიწასა და ქვაფენილს, სიამოვნებით ვუყურებ, წელამდე თხრილში რომ დგანან და ისე გამოიყურებიან, თითქოს საფლავს თხრიანო, მომწონს, უცებ რომ ბეზრდებათ მუშაობა, ცოლები და შვილები კი სულ იქვე, სამუშაო ადგილთან, ტრიალებენ, ამიტომ არაერთხელ მინახავს, კალთააკაპინებული ბოშა ქალი ბრჭყვიალა წერაქვით ორმოს როგორ აღრმავებს, ახალგაზრდა კაცს კი პატარა ბავშვი უზის მუხლებზე და ეთამაშება; რალაც მოუხერხებლად კი ეფერება ბავშვს, მაგრამ ამ მოფერებით კაცს ძალა ეძლევა, არა კუნთების, არამედ სულიერ ძალას ვგულისხმობ. საშინლად მგრძნობიარე ხალხია ეს ბოშები, სამხრეთ ჩეხეთში გავრცელებულ ჩვილ ქრისტესთან მოთამაშე ღვთისმშობლის ქანდაკებებს მაგონებენ, ხანდახან კი ისე გამოგხედავენ, რომ სისხლი გეყინება ძარღვებში, ბოშებს რომელიღაც უკვე დავინყებული ცივილიზაციის ხალხის უზარმაზარი და ჭკვიანი თვალები აქვთ; გამიგონია, რომ როდესაც ჩვენ

ჯერ კიდევ ნაჯახებით დავრბოდით და თხებს ვმწყემსავდით, ბოშებს სახელმწიფო ჰქონდათ, რომელსაც თვითონ მართავდნენ და რომელმაც უკვე დაცემის ორი ეპოქა მოიტოვა უკან, ამას ვეუბნები ჩემს თავს და მახსენდება, როგორ მისხამდა გუშინ ლუდხანა „ჰუსენსკის“ ოფიციალტი ოთხჯერ ნახევარ ლიტრს დოქის ტურის ჩაყოლებით და რაც დოქში არ ჩავიდა, კათხაში ჩაასხა, თუნუქის მაგიდაზე გამოაცურა და ხელში მომაჩერა, რადგან დოქიდან უკვე ქაფი გადმოდიოდა. მომაჩერა კათხა და ზურგი მაქცია, რადგან გუშინ, ფულს რომ ვიხდიდი, სახელოდან თავი გამომიძვრა. დავლიე ლუდი და გავიფიქრე, ოფიციალტი, ალბათ, იმიტომ შეტრიალდა, რომ სისხლიანი ხელები მქონდა, სისხლი მქონდა ყველგან მიმხმარი და როცა ხელისგულებით სახე მოვისრისე – ყოველთვის ასე ვაკეთებ, ხელისგულებით მთელ სახეს ვისრეს ხოლმე – ვიგრძენი, რომ შუბლზე გამხმარი ხორცის ბუზები მქონდა მინებებული: ხელების ქნევით თავს რომ ვიცავდი ამ გაცოფებული ბუზებისგან, ეტყობა, მაშინ მივისრისე. აი ასეთ ფიქრებში გართული ვბრუნდებოდი გადათხრილი ქურჩის გავლით შინ, ფირუზისფერი და ატლასისებრ-წითელი ქვედატანები კი უკვე წმინდა სამების ეკლესიის კედელთან იდგნენ, მზეს ეფიცებოდნენ და ფოტოაპარატის ბოშა მათ ნიკაპებს უსწორებდა; გაუსწორა, უკან დაიხია, სამიზნებელში გაიხედა, შემდეგ კიდევ ერთხელ მიუახლოვდა, მათ მაკიაჟით გაფერადებულ სახეებს ნეტარი ღიმილი მოსთხოვა, თვალთან მიიტანა სამიზნებელი, ხელით ნიშანი მისცა, ფოტოაპარატი ჩააჩხაკუნა და არარსებული ფირი ერთი კადრით წინ გადაახვია. ბოშა ქალები ტაშს უკრავდნენ და პატარა ბავშვებივით ხარობდნენ და მხოლოდ ის ადარდებდათ, ლამაზად გამოვიდნენ თუ არა ფოტოებზე. ქუდი თვალებზე ჩამოვიფხატე და ქურჩის მარჯვენა მხრიდან მარცხენაზე რომ გადავედი, წინ საშინლად დაბნეული პან ესთეტიკის პროფესორი დავინახე, სათვალის სქელი შუშები სანადირო თოფის ლულებივით, მინის ორ დიდ საფერფლესავით ჰქონდა ჩემკენ მოშვერილი; ცოტა ხანს ჯიბეს იჩხრეკდა, მერე, როგორც ყოველთვის, ათკრონიანი ამოიღო, ხელში ჩამიღო და მკითხა: „ახალგაზრდა იქ არის?“. ვუთხარი, იქ არის-მეთქი. შემდეგ

კი, როგორც ყოველთვის, ყურში ჩამჩურჩულა: „ლმობიერი იყავით მაგ ახალგაზრდის მიმართ, კარგი?“. მეც დავუდასტურე, რომ ლმობიერი ვიქნებოდი. მერე თვალი გავაყოლე, როგორ ჩავიდა პროფესორი ეზოს გავლით სპალენაას ქუჩამდე, მე კი სწრაფად ჩავიარე ქუჩა, უკნიდან ჩავედი ჩემს სარდაფში, ქუდი მოვიხადე და თავშიშველი ვუსმენდი, როგორ წამოვიდა პროფესორი ეზოს გავლით სარდაფისკენ, შემდეგ ჩუმად ჩამოუყვავა კიბეს და როცა ერთმანეთს მხერით შევხვდით, ამოისუნთქა და მკითხა: „სადაა ის ბებერი?“. ვუპასუხე: „როგორც ყოველთვის, ლუდის დასალევადაა სადღაც“. პროფესორმა კი გააგრძელა შეკითხვების დასმა: „ისევ ისე გიღრენთ?“. მეც ვუპასუხე: „როგორც ყოველთვის, ეჭვიანობს, რომ მასზე ახალგაზრდა ვარ“. ესთეტიკის პროფესორმა დაკუჭული ათკრონიანი ჩამჩარა ხელში და თან აკანკალებული ხმით მითხრა: „აჰა, ეს თქვენ, რათა უკეთესად ეძებოთ, რამე ხომ არ გიპოვიათ?“. მეც მივედი ყუთთან და ამოვიღე „ეროვნული პოლიტიკისა“ და „ეროვნული ფურცლების“ ძველი ნომრები, რომლებშიც, როგორც ყოველთვის, თეატრალური წარმოდგენების კრიტიკა იყო, მიროსლავ რუტენისა და კარლ ენგელმიულერის დანერილი და მივანოდე პროფესორს, რომელიც ოდესღაც „თეატრალურ გაზეთში“ მუშაობდა და მართალია, უკვე ხუთი წლის გამოგდებული იყო გაზეთიდან, მაინც არ უნელდებოდა ოცდაათიანი წლების თეატრალური რეცენზიების მიმართ ინტერესი. როცა გაზეთებით ტკბობა დაასრულა, პორტფელში ჩააწყო, გამომემშვიდობა და როგორც ყოველთვის, კიდევ ერთი ათკრონიანით გამახარა. შუა კიბიდან შემობრუნდა და მითხრა: „ყურადღებით გააგრძელეთ ძებნა... მთავარია, ახლა ის ბებერი არ შემხვდეს“ და ეზოში გავიდა. მე, ჩვეულებრივ, ქუდი ჩამოვიფხატე, უკნიდან ქუჩაში გადავირბინე, ეკლესიის ეზო გავიარე, წმინდა თადეოსის ქანდაკებასთან დავდექი და თვალებზე ქუდჩამოფხატული, შეჭმუხნილი და გაკვირვებული ვუყურებდი პროფესორს, რომელიც კედელს მოუყვებოდა. დავინახე, როგორ შეხტა, როგორც ყოველთვის, მოულოდნელობისგან, მაგრამ გონს რომ მოვიდა, მომიახლოვდა, ჩვეულებრივ, ათკრონიანი მომცა და საცოდავად მომმართა: „სუ

ხართ იმ ახალგაზრდის მიმართ ასე გაბოროტებული, რატომ აითვალნუნეთ? ლმობიერი იყავით, კარგი?", მე კი, როგორც ყოველთვის, თავი დავუქნიე. „თეატრალური გაზეთის“ კრიტიკოსი დამშორდა, ვიცოდი, რომ პირდაპირ კარლოსის მოედნისკენ უნდა წასულიყო, მაგრამ, როგორც ყოველთვის, ეზოსკენ გადაუხვია, უფრო სწორად, სახლის კუთხის უკან გახტა, დავინახე, მასთან ერთად მისი პორტფელიც როგორ შეფრინდა სახლის იქით, ეტყობა, ძალიან ეჩქარებოდა ქალაქის ბებერ მწიგნობართან უსიამოვნო შეხვედრის დასრულება, რომელიც ახალგაზრდა თანამშრომელს ავი ძალღივით ექცეოდა. უცებ დავინახე, როგორ შემოდიოდა ჩვენს ეზოში უკანა სვლით სატვირთო მანქანა, სარდაფში ჩავბრუნდი და როცა პატარა ურიკით ლიფტთან ვიდექი, ვუყურებდი დაწნეხილი მაკულატურის იმ თხუთმეტ შეკვრას, რომლებიც დღეს გავაკეთე და გოგენის ნახატის „გამარჯობა, ბატონო გოგენ“ დასველებული რეპროდუქციებით მოვრთე. შეკვრები ბრჭყვიალებდნენ და ისეთ სილამაზეს აფრქვევდნენ, გული მწყდებოდა, რომ ასე ადრე მოვიდნენ მათ წასაღებად; სიამოვნებით ვუყურებდი ამ სურათებს, რომლებიც ნაწილობრივ ფარავდნენ ერთმანეთს, რაც თვალის მომჭრელ სილამაზეს ქმნიდა, სილამაზეს, რომელსაც დაქანცული ხორცის ბუზები ეხლებოდნენ... ამ დროს მძლოლის სახე გადმოიხარა ლიფტისკენ და მეც ერთიმეორის მიყოლებით ნავათრიე ურიკით შეკვრები, მართალია, გავძეხი „გამარჯობის“ ყურებით, მაგრამ მაინც მწყდებოდა გული, რომ უკვე მიჰქონდათ. არაფერია, ვეუბნებოდი საკუთარ თავს, აი გავალ პენსიაზე, შევისყიდი ამ წნეხს და მთელ იმ შეკვრებს, რომლებსაც დავწახეხ, ჩემთვის დავიტოვებ, არც კი გამოვფენ, ხომ შეიძლება, ჩემი ხელმოწერიანი შეკვრა ვილაცამ იყიდოს, ვთქვათ, რომელიღაც უცხოელმა, და ჩემი ბედუკუღმართობის გათვალისწინებით, იმისთვის, რომ ეს შეკვრები არავის ეყიდა, ათას მარკას დავადებდი ფასად, მაგრამ ჩემი ბედუკუღმართობის ამბავი რომ ვიცი, მაინც მოიძებნება ვინმე, ვინც ამ ათას მარკას გადამიხდიდა და თან წაიღებდა ისევე შეკვრას და არც კი მეცოდინებოდა, სად წაიღეს, რომ მისუსუსი და კიდევ ერთხელ დავმტკბარიყავი მისი ყურებით... შეკ-

ვრებს ერთიმეორის მიყოლებით ვუშვებდი ეზოსკენ და მესმოდა, როგორ ილანძლებოდა მტვირთავი შეკვრების ირგვლივ მობზუილე და შეკვრებზე მისრესილი ხორცის ბუზების გამო, და აი უკანასკნელი შეკვრაც ავუშვი ზევით, რომელმაც მთელი ხორცის ბუზები თან გაიყოლა, ამ გადარეული ბუზების გარეშე კი სარდაფი მონყენილად და მიტოვებულად გამოიყურებოდა, ისევე როგორც მე ვარ მიტოვებული და მონყენილი. ოთხით გავფოფხდი სარდაფიდან; როცა ლუდის მეხუთე დოქსაც ვცლი, სარდაფის კიბეზე ისე მივფოფხავ, როგორც მისადგმელ კიბეზე, ანუ ოთხით, და დავინახე მტვირთავი, რომელსაც უკანასკნელი შეკვრა მიჰქონდა, შეკვრა ხელთათმანებიან მძლოლს მიანოდა, რომელიც მუხლის მიშველებით ცდილობდა ამ უკანასკნელის დანარჩენებზე შემოდებას, ვხედავდი, რომ მტვირთავის სამუშაო ტანსაცმელსაც ამჩნევია შემხმარი სისხლი, სისხლიანი ბატიკა ჰქონდა ზურგზე, ბოლოს მძლოლმა ხელთათმანები წაიძრო და ზიზლით მოისროლა, მტვირთავიც გვერდით მიუჯდა და დაიძრნენ. ჩემი შეკვრები ეზოდან გადიოდნენ, მე კი მიხაროდა, რომ მანქანის საბარგულიდან შეკვრების ნახნაგები ბრწყინავდა, ყოველი მხრიდან „გამარჯობა, ბატონო გოგენ“ იყურებოდა, დატკბეს ამ ნახატების ყურებით ყველა, ვინც ამ სატვირთოს ჩაუვლის, დატკბნენ ისინიც, ვისაც ეს მორთული სატვირთო ჩაუვლის; მაკულატურის შეკვრებთან ერთად ეზოდან ხორცის ბუზებიც გაქრნენ და ვხედავდი, რომ მზით გამომწვარ ქუჩაში ბუზები გამოცოცხლდნენ, სულ მთლად გაგიჟდნენ, სატვირთო მანქანის ირგვლივ ლურჯი, მწვანე და ოქროსფერი გადარეული ბუზები დაფრინავდნენ, ცხადია, პოლ გოგენის ნახატს „გამარჯობა, ბატონო გოგენ“ არც მატარებლის კონტეინერებში მიატოვებენ, რათა ბოლოს და ბოლოს ქალაქის ფაბრიკაში მყავებსა და ტუტეებში აღმოჩნდნენ, რადგან გადარეულ ხორცის ბუზებს არასდროს გაუქრებათ წარმოდგენა, რომ მხოლოდ აყროლებულ და გახრწნილ სისხლში შეუძლიათ იცხოვრონ. როცა უკვე სარდაფში დაბრუნებას ვაპირებდი, შეფი გამომეცხადა, უბედური სახით მუხლებზე დაიჩოქა და ერთმანეთზე გადაჭდობილი ხელებით მაფიცებდა და მეხვეწებოდა: „ჰანტა, ღვთის გულისათვის,

გაფიცვებ, აი ასე მუხლებზე დამდგარი გეხვეწები, გამოერკვიე, სანამ დროა, გეყოფა დოქებით ლუდის სმა, იმუშავე და ნუ მანვალე, იმიტომ რომ ასე თუ გაგრძელდა, მომკლავ და ესაა...". შემეშინდა, დავიხარე, იდაყვში ნაზად მოვკიდე ხელი დაჩოქილ შეფს და ვთხოვე: „გონს მოდით, კეთილო ადამიანო, არ შეგფერით ასე დაჩოქება...“ და წამოვაცყენე, ვგრძნობდი, მთელი სხეულით როგორ კანკალებდა, ვეხვეწებოდი, რომ კიდევ ერთხელ ეპატიებინა ჩემთვის, მიუხედავად იმისა, რომ არ მესმოდა, რა ჰქონდა ჩემთვის საპატიებელი, მაგრამ ასეთი ვარ, გამუდმებით ყველას პატიებას ვთხოვ, იმიტომ რომ ხანდახან საკუთარ თავსაც ვთხოვ პატიებას იმისთვის, რომ ისეთი ვარ, როგორც ვარ, საკუთარი ბუნებისათვის... აი ასეთი გაუბედურებული დავბრუნდი სარდაფში, ყველაზე მეტად შეფის წინაშე დანაშაულის შეგრძნება მამძიმებდა და ქალაღდის გროვაში გაკეთებულ ღრმულში ჩაწევი, ფირუზისფერქვედატანიანი ბოშის გაკეთებულ და ჯერ კიდევ თბილ ღრმულში, ვინეკი და ქუჩიდან მომავალ ხმებს ვუსმენდი, ლამაზ და კარგად გასაგებ მუსიკას, ვუსმენდი ხუთსართულიან მრავალბინიან სახლს, რომლის სარდაფშიც ჩემი მაკულატურის პუნქტი იყო, განუწყვეტლივ გამდინარე წყალი ჩხრიალებდა სადღაც, მესმოდა, როგორ ექაჩებთან ჯაჭვს ტუალეტის ჩასარეცხად და როცა მიწისქვეშეთს ვუსმენდი, ჩუმად, მაგრამ სრულიად ცხადად მესმოდა, როგორ ჩხრიალებს სადღაც ქვევით არხებსა და კლოაკებში გამდინარე წყალი და ფეკალიები, და მაშინ, როცა ხორცის ბუზების ლეგიონები აქაურობას გაეცალნენ, ქვევიდან ბეტონის გავლით მოისმოდა ვირთხების ყვირილი და გულის შემაღონებელი წრიპინი იმის დასტურად, რომ დედაქალაქ პრალის მიწისქვეშა არხებში ქალაქის ყველა კლოაკასა და არხზე გასაბატონებლად ვირთხების ორ კლანს შორის მიმდინარე ომი ისევ მძვინვარებდა. ზეცა სულაც არ არის ჰუმანური ისევე, როგორც სიცოცხლე ჩემ ზევით, ჩემ ქვევით ყა ჩემში. გამარჯობა, ბატონო გოგენ!

ყველაფერი, რაც ამქვეყნად მინახავს, წინ მიდის და უკან ბრუნდება, როგორც ვთქვათ, საბერველი სამჭედლოში ან ჩემი წნეხი, რომელშიც წითელი და მწვანე ლილაკების ბრძანებით ყველაფერი თავის საპირისპიროდ იქცევა ხოლმე, და ზუსტად ეს არის იმის მიზეზი, რომ სამყაროში ყველაფერი შეუფერხებლად მიდის, მე კი უკვე ოცდათხუთმეტი წელია, ძველ ქალაქს ვწნებ და სულაც არ აწყენდა ამ საქმეს, რომ ადამიანს არა მხოლოდ უნივერსიტეტი ან კლასიკური გიმნაზია, არამედ სასულიერო სემინარიაც ჰქონდეს დამთავრებული. ამ ჩემს საქმიანობაში წრეწირი სპირალში გადადის ისევე, როგორც *progressus ad futurum* და *regressus ad originem* ერწყმის ერთმანეთს, რაც მთავარია, მე ამ ყველაფერს პირდაპირ ფიზიკურად განვიცდი, და რადგან ჩემდა უნებურად ვარ განათლებული, ბედნიერად უბედური ვარ და ახლა იმის წარმოდგენას ვცდილობ, რომ *progressus ad originem* და *regressus ad futurum* ერთი და იგივეა. აი ასე ვირთობ თავს, როგორც ზოგიერთი მოქალაქე ირთობს თავს ვახშმის დროს „სალამოს პრალის“ კითხვით. გუშინ ბიძაჩემი დავასაფლავეთ, რომანტიკოსი, რომელმაც მომავლის გზა მიჩვენა, როცა ხაბრში სახლის ეზოში შლაგბაუმი ჩადგა, ეზოში ხეებს შორის ლიანდაგები გაიყვანა და მეგობრებთან ერთად „ორენშტაინი-

სა და კოპელის“ წარმოების ორთქლმავალი შეაკეთა; ორთქლმავალს სამი ვაგონეტი გამოაბეს და შაბათ-კვირას სალამომდე ბავშვებს დაასეირნებდნენ, სალამოს კი თვითონ დასეირნობდნენ და თან ლიტრიანი კათხებით ლუდს სვამდნენ. გუშინ ბიძაჩემი დავასაფლავეთ, მეისრის ჯიხურში რომ იჯდა, ზუსტად მაშინ დაემართა სისხლის ჩაქცევა. არდადეგების პერიოდი იყო, მისი მეგობრებიდან ვინ ტყეში იყო წასული და ვინ საბანაოდ, ამიტომ სტუმრადაც არავინ მისულა მასთან, ჰოდა, ივლისის სიცხეში ჯიხურის იატაკზე თხუთმეტი დღე ეგდო მკვდარი და როცა მისმა მეგობარმა შემანქანემ აღმოაჩინა, ბიძაჩემს უკვე ბუზები ესეოდნენ, ჭიები ეხვეოდნენ და მისი სხეული ლინოლეუმზე კამამბერივით იყო დაღვენთებული. როცა დამკრძალავი ბიუროს თანამშრომლები მოვიდნენ, მხოლოდ იმ ნაწილის ნაღება მოახერხეს, რაც ტანსაცმელში იყო ჩარჩენილი, მერე კი ჩემთან მოირბინეს, რათა სარდაფს მიჩვეულს, ჯერ ნიჩბით, შემდეგ კი ქაფჩით ამეფხიკა ლინოლეუმზე მიმხმარი ნარჩენები, ერთი ბოთლი რომი მომცეს და მეც დამჯერად და ხმის ამოუღებლად ვფხეკდი ყოველივე ხორციელს, რაც ბიძაჩემისგან დარჩა; ყველაზე ძნელი იატაკიდან მისი ჟღალი თმის აფხეკა აღმოჩნდა, თმის ღერები ისე იყო ლინოლეუმში ჩაბეჭდილი, რომ ტრასაზე სატვირთო მანქანის გადავლილი ზღარბი მომაგონდა, სატეხის მოშველიებაც კი დამჭირდა და ყველაფერს რომ მოვრჩი, კუბოში ჩანვენილ ბიძაჩემს ტანსაცმელში ჩაუტენე ეს ყველაფერი და თავზე რკინიგზელის ქუდი დავახურე, რომელიც ჯიხურში ეკიდა, მერე იმანუელ კანტი მოვიტანე და იმ ადგილზე გადაშლილი ჩავჩარე თითებს შორის, რომელიც ყოველთვის აღმაფრთოვანებდა... „ორი რამ ავსებს სულს მუდამ ახალი და მით უფრო ძლიერი გაკვირვებით... ესენია ვარსკვლავიანი ცა ჩემ ზემოთ და მორალური კანონი ჩემში...“, მაგრამ ბოლოს გადავიფიქრე და უფრო ლამაზ სიტყვებზე გადავშალე წიგნი... ახალგაზრდა კანტის სიტყვებზე: „როდესაც ზაფხულის ღამით ვარსკვლავები ციმციმებენ და მთვარე სავსეა, მეტისმეტად მგრძნობიარე ვხდები და სამყაროსა და უსასრულობისადმი მეგობრული თანაგრძნობა და ამავე დროს მედიდურობა მავსებს...“. მერე კარადა გამოვალე და,

როგორც მოველოდი, იქ ბიძაჩემის კოლექცია დამხვდა, რომელსაც ხშირად მიჩვენებდა ხოლმე, მე კი ყოველთვის გულგრილი ვრჩებოდი, რადგან ლითონის ფერად-ფერად უბრალო ბრტყელ ნაგლეჯებს აგროვებდა, არაერთი კოლოფი ჰქონდა გავსებული, სამსახურში ხომ სულ იმით ერთობოდა, რომ ლიანდაგებზე რკინის, თუთიის, თითბრის, სპილენძისა და სხვა ფერადი ლითონების ნაჭრებს აწყობდა და მატარებლის გავლის შემდეგ ფანტასტიკური ფორმების მქონე გაბრტყელებული ლითონის ნაგლეჯები შინ მოჰქონდა, სალამოს ახარისხებდა მათ და ლითონის თითოეულ ფირფიტას საკუთარ სახელს აძლევდა იმის მიხედვით, თუ რა ასოციაციებს იწვევდა მასში. აზიური პეპლების საგამოფენო ვიტრინებსა და შოკოლადიანი ნუგის ფერადი შესაფუთი ქაღალდით გამოტენილ ცარიელ ბომბონიერებს მაგონებდა მისი კოლოფები. ერთიმეორის მიყოლებით ჩავცალე სავსე კოლოფები ბიძაჩემის კუბოში, იშვიათი სილამაზის ლითონის ფირფიტები დავაყარე და მხოლოდ ამის შემდეგ დაახურეს კუბოს სახურავი, მაღალი რანგის მოხელესავით ორდენებით, მედლებითა და ჯილდოებით დამშვენებული იწვა კუბოში, საზეიმოდ გამოიყურებოდა და ეს იმიტომ, რომ საიქიოსთვის ისეთი მონდომებით ვამზადებდი, თითქოს ჩემს საუკეთესო შეკვრას ვქმნიდი. მერე კი ჩემს სარდაფს დავუბრუნდი, კიბეზე ოთხით ჩავბობლდი, ისე, როგორც სხვენზე მიდგმულ კიბეზე ჩამოდიან ხოლმე, ვწრუპავდი ბოთლში დარჩენილ რომს, ვაყოლებდი ლუდს და თან ნესტით ბელტებად შედუღაბებულ დამპალ ქაღალდს წერაქვით ვაქუცმაცებდი. ქაღალდის გროვა ემენტალის ყველს მაგონებდა, რომლის ნასვრეტებშიც თავები ბინადრობდნენ. ვსვამდი ლუდს, აზბესტისმაგვარ მასად ქცეულ მაკულატურას ვაგლეჯდი ნაჭრებს და მთელ ამ საძაგლობას წნეხში ვყრიდი ფინლით, თავგების გაყვანილ გზებს ვანგრევდი, თავგების მთელი ქალაქი გავანადგურე, მათ ბუდეებს ერთიმეორის მიყოლებით ვიღებდი ფინლით და წნეხში ვისროდი, რადგან მაკულატურის პუნქტი ორი დღით დაიკეტა, სპეციალურად იმისთვის, რომ სარდაფის მაკულატურისაგან დაცლა და ინვენტარიზაციის ჩატარება მოემსწრო. როცა ქაღალდის ამ გროვას წყალს ყოველდღიურად ვასხუ-

რებდი, აზრადაც არ მომდიოდა, რომ ძირში ყველაფერი ერთმანეთში აიზილებოდა, რომ ყვავილები, წიგნები და შესაფუთი ქალაქი ერთ მთლიან მასად შედუღებდებოდა და საკუთარი წონით ჩემ წნეხში გატარებულ ნებისმიერ შეკვრაზე უკეთ დაინეხებოდა. ამ სამუშაოს შესასრულებლად ღეთისმეტყველი უნდა ვყოფილიყავი... ქალაქის გროვებისა და მთების ძირში, სადამდეც ნახევარი წლის წინანდელი უკანასკნელი ინვენტარიზაციის შემდეგ ერთხელაც ვერ ჩავალწიე, მაკულატურა ისე იხრწნებოდა, როგორც მკვდარი მცენარის დამპალი ფესვები ჭაობში და თან დერგში ნახევარი წლით დავინწყებული შინაური ყველის მოტკბო სუნს ავრცელებდა ირგვლივ. წყლით გაჟღენთილმა და საკუთარი წონით დაწნეხილმა ქალაქმა ბუნებრივი ფერი დაკარგა, მონაცრისფრო თუ მოჩალისფრო დაედო და დაძველებული პურივით დამძიმდა. დაღამებამდე ვმუშაობდი და გამოსაფხიზლებლად დროდადრო სავენტილაციო ჭაში ვძვრებოდი, საიდანაც ახალგაზრდა კანტივით ხუთსართულიანი სახლის სიმალლის სავენტილაციო მილით ვარსკვლავებიანი ცის ნაგლეჯს ვუყურებდი, მერე კი ცარიელი ლუდის დოქით ხელში სამზე დამდგარი უკანა გასასვლელით გარეთ გამოვფოფხდი და ბარბაც-ბარბაცით ლუდის მოსატანად წავედი, მალე დავბრუნდი და ისევ სამზე დამდგარი სარდაფში ისე ჩავფოფხდი, თითქოს მისადგმელი კიბით ჩავდიოდით. ნათურის შუქში მაგიდაზე გადაშლილი „ცის თეორია“ მოჩანდა, უკვე გამზადებული შეკვრები კი ლიფტთან იყო ჩამწკრივებული; დღეს წყლით გაჟღენთილი ვინსენტ ვან გოგის ასობით დიდი რეპროდუქციის წნეხა დავინწყე, ამიტომ ყოველი შეკვრის გვერდები ცისფერ ფონზე დახატული ოქროსფერი და ნარინჯისფერი მზესუმზირებით ბრწყინავდა, რაც ოდნავ არბილებდა დაწნეხილი თავგების, მათი ბუდეებისა და დამპალი ქალაქის სუნს; წნეხის კედელი წინ და უკან მოძრაობდა, იმის მიხედვით, მწვანე ლილაკს ვაჭერდი თითხ თუ წითელს, შუალედებში ლუდს ვსვამდი და იმანუელ კანტის „ცის თეორიას“ ვკითხულობდი იმის შესახებ, როგორ ლაპარაკობს უკვდავი სული სიჩუმეში, ლამის ყოვლისმომცველ სიჩუმეში, როდესაც ყველა გრძნობას სძინავს, უცნობ ენაზე იმ ცნებების შესახებ, რომელთა

გაგებაც შესაძლებელია, მაგრამ შეუძლებელია აღწერა... და წაკითხულმა ისე შემძრა, რომ დროდადრო სავენტილაციო ჭისკენ გავრბოდი და მალა, ვარსკვლავებიანი ცისკენ ვიყურებოდი, მერე ვბრუნდებოდი და ისევ იმ გულისამრევ ქალაქს ვყრიდი წნეხში, თან ბამბაში თუ აბურდულ ძაფში გახვეულ თაგვის ოჯახებს ვაყოლებდი. ასეა, ის, ვინც ძველ ქალაქს წნეხს, ჰუმანური ვერ იქნება, ისევე როგორც ზეცა არ არის ჰუმანური, რასაც მე ვაკეთებდი, ხომ ნამდვილი ყრმათა ჟღერა იყო, რაც პიტერ ბრეიგელმაც მშვენივრად დახატა, წინა კვირას ზუსტად ამ ნახატის რეპროდუქციებით ვფუთავდი მაკულატურის შეკვრებს, მაგრამ დღეს ოქროსფერი და ყვითელი ბადროები მინათებდნენ სარდაფს, ანუ ვან გოგის „მზესუმზირები“, რომლებიც მხოლოდ ტრაგიკულობის შეგრძნებას მიმძაფრებდნენ. მოკლედ, ვმუშაობდი და თან თაგვების საფლავეებს ვამკობდი, დროგამოშვებით სამუშაოს „ცის თეორიის“ წასაკითხად ვწყდებოდი, ჰაშლერკასავით⁹ მოვიქცევდი ხოლმე პირში ერთ წინადადებას და შემდეგ მთელი მუშაობის განმავლობაში რაღაც უკიდევანოდ დიდი, უსასრულოდ ბევრი და წარმოუდგენლად ლამაზი მავსებდა, ეს ყველაფერი ყოველი მხრიდან მეყრებოდა თავზე, ვარსკვლავებიანი ცა სავენტილაციო ჭის ხვრელიდან, დედაქალაქ პრალის ყველა კლოაკასა და საკანალიზაციო არხში ვირთხების ორი კლანის ომი, ლიფტისკენ მიმავალ გზაზე მატარებლის ოცი ვაგონივით ჩამწკრივებული მაკულატურის ოცი შეკვრა და ყოველი შეკვრის ჩემკენ მოტრიალებული გვერდი, რომელიც „მზესუმზირებით“ კაშკაშებდა. წნეხის სავსე კალათას ჰორიზონტალური ხრახნი აწვება და ჭყლეტს თაგვებს, რომლებიც კრინტსაც კი არ ძრავენ, ისევე, როგორც მაშინ, როცა დაუნდობელი კატა იჭერს და ეთამაშება, მონყალე ბუნებამ თავზარდამცემი შიში მოიგონა, მდგომარეობა, როცა მცველები გამოირთვება და ჭეშმარიტების უამს ტკივილზე ძლიერი შიში მოიცავს იმას, ვისაც ეწვევა. ეს ყველაფერი აღმაფრთოვანებდა, მოულოდნელად

⁹ ჰაშლერკა - მეოცე საუკუნის დასაწყისში ჩეხეთში გავრცელებული ხველების სანინაალმდეგო სანუნნი კანფეტი.

გავსხივოსნდი და საკუთარი თავი ლამაზად მომეჩვენა, რადგან იმის
ძალა აღმომაჩნდა, რომ არ გავგიჟებულყავი იმ ყველაფრისგან,
რაც ჩემს მეტისმეტად ხმაურიან მარტოობაში დავინახე და სხეული-
თა და სულით განვიცადე; გამოგნებელი ცოდნის გამტარად ვიქეცი,
ცოდნისა, რომელიც ამ სამუშაოს შესრულების წყალობით ყოვლის-
შემძლეობის უკიდევანო სივრცეში მაქცევდა. მაგიდის თავზე ნათუ-
რა ანათებდა, წითელი და მწვანე ლილაკები წინ და უკან ამოძრავებ-
დნენ წნეხის კედელს, მე კი ბოლოს და ბოლოს სარდაფის ფსკერამ-
დე ჩავალწიე, მინის მუშასავით, რომელიც თხრილიდან ნიჩბით მინას
ისვრის, მუხლით ვანვებოდი ნიჩბის ტარს, რათა რკინის პირით ია-
ტაკში ქვასავით ჩაზრდილი ქაღალდი ამეფხიკა, და აი ნიჩბის ბოლო
მოსმით სველი და ნებოვანი მასის ბოლო ულუფას ჩაუფდახე წნეხში,
თითქოს პრალის მინისქვეშეთის ერთ-ერთი მიტოვებული კლოაკის
ფსკერს ვწმენდდი. მაკულატურის უკანასკნელ შეკვრას გადაშლილი
„ცის თეორია“ ჩავაყოლე. როცა ამ შეკვრას მავთული შემოვარტყი
და წითელმა ლილაკმა წნეხა შეწყვიტა, ურიკაზე გადმოვიტანე, და-
ნარჩენ ოცდაერთს მივუდე გვერდით და იქვე კიბის საფეხურზე ჩა-
მოვჯექი, მუხლებიდან გადმოკიდებული ხელები კი ცემენტის ია-
ტაკს ეხებოდა. პირქუში სარდაფის სიბნელეს ოცდაორი მზესუმზირა
არღვევდა, იქვე რამდენიმე თავი შევნიშნე, რომლებიც სიცივისგან
ძაგდაგებდნენ, რადგან სამალავები აღარ ჰქონდათ, ერთ-ერთი ჯერ
მომიახლოვდა, შემდეგ კი შემომიტია, პატარა თავი უკანა თათებზე
დახტოდა და ცდილობდა, ჩემთვის ეკბინა ან იქნებ სულაც ჩემს
ძირს დაგდებდას და რამის ტკენას ცდილობდა, მთელი თავისი ციციქნა
სხეულით ინეოდა და ჩემი ფეხსაცმლის სველ ლანჩას კბენდა, რამ-
დენჯერმე ფრთხილად მოვიძორე თავიდან, მაგრამ თავი ბრუნდე-
ბოდა და ჩემს ლანჩასთან ბრძოლას აგრძელებდა, ბოლოს კი სრუ-
ლიად ძალაგამოცლილი კუთხეში დაჯდა და ყურება დამიწყო, თვა-
ლებში მიყურებდა, მე კი კანკალმა ამიტანა, რადგან ვხედავდი, რომ
იმწამს თავის თვალეებში რალაც იმაზე მეტი ანათებდა, ვიდრე ვარ-
სკვლავებიანი ცაა ჩემ ზევით და მორალური კანონი ჩემში. მეხის
გავარდნასავით დამატყდა უცებ არტურ შოპენჰაუერის სიტყვები,

რომ უმაღლესი კანონი სიყვარულია, სიყვარული კი თანაგრძნობაა და უცებ მივხვდი, რატომ ვერ იტანდა შოპენჰაუერი დიდ ჰეგელს და მიხაროდა, რომ ჰეგელი და შოპენჰაუერი არ იყვნენ დაპირისპირებული არმიების მთავარსარდლები, რადგან ზუსტად ისე იომებდნენ ერთმანეთში, როგორც ვირთხების ორი კლანი ომობს პრალის მინისქვეშეთის ყველა კლოაკასა და წყალსადენ არხში. ღამით საზიზღრად ვგრძნობდი თავს, სანოლზე გარდიგარდმო ვინეჯი და ბალდახინს ავყურებდი, სადაც ფიცრებზე ორი ტონა წიგნი ეწყო, ოდნავ განათებული ქუჩიდან შემომავალ სუსტ სინათლეზე ფიცრებს შორის ღრეჩოებში წიგნების ყუებს ვხედავდი, და უცებ, როცა სრული სიჩუმე ჩამოვარდა, ღრღინის ხმა მომესმა, მესმოდა, როგორ მუშაობდნენ ჩემი სანოლის ცაში თავის პატარა კბილები, რამდენიმე წიგნიდან მოისმოდა ეს საშინელი ხმა, რომელიც თავზარს მცემდა, თითქოს წიგნებს შორის ბომბის წამშვომი ნიკნიკებსო, იმიტომ რომ სადაც რამდენიმე თავგია, იქ მათი ბუდეც უნდა იყოს და იქ, სადაც თავგებს ბუდე აქვთ, სულ რამდენიმე თვეში მთელი დასახლება გაჩნდება და კიდევ ნახევარ წელიწადში – თავგების სოფელი, რომელიც გეომეტრიული პროგრესიით გაიზრდება და დაახლოებით ერთ წელიწადში ქალაქად გადაიქცევა, რომელსაც შეუძლია ისე დაღრღინას სანოლის ცის ფიცრები, რომ ერთხელაც, და დიდი დრო ამას არ დასჭირდება, ხმამაღლა რამეს ვიტყვი ან გაუფრთხილებლად ხელს გავიქნევ და მთელი ეს ოცი ცენტნერი წიგნი თავზე დამეყრება, აი ასეთ სამაგიეროს მიმზადებენ მთელი იმ მაკულატურის შეკვრებისათვის, რომლებშიც თავგები მინწებია. აი ასე, თავგების ღრღინის ხმით დათრგუნული ნახევრად მძინარე ვინეჯი სანოლზე და როგორც ყოველთვის ასეთ დროს, ჩავთვლიმე თუ არა, ირმის ნახტომის სახით პატარა ბოშა გოგონა გამომეცხადა, ჩემი ახალგაზრდობის სიყვარული, გულუბრყვილო და ჩემი ბოშა, ლუდხანის წინ რომ მელოდებოდა, ერთი ფეხი ისე ჰქონდა ხოლმე გვერდზე გადგმული, როგორც სანყის პოზიციაში მდგომ ბალერინებს ბალეტის სკოლაში, ჩემი ახალგაზრდობის მზეთუნახავი, რომელიც უკვე დიდი ხანია დამავიწყდა. კანი ყოველთვის ოფლითა და ცხიმით ჰქონდა დაფარული, თან

მუშკისა და პომადის სუნი ასდიოდა, როცა არ უნდა მოვფერებოდი, თითებზე ცხიმი მრჩებოდა, ირმის ქონის სუნი ჰქონდა და სუპებითა და სოუსებით დალაქავებული ერთი იაფფასიანი კაბა ეცვა ყოველთვის, ზურგზე კი მის ტანსაცმელს კირისა და გამოფიტული ხის ლაქები აჩნდა, ალბათ, იმ ფიცრებისა და კოჭების კვალი იყო, რომლებსაც სახლების ნანგრევებიდან მიათრევდა. მახსენდება, როგორ გავიცანი ეს ბოშა გოგო, ომის დასასრული იყო მოახლოებული, ლუდხანიდან ვბრუნდებოდი და მოულოდნელად გზად შემომიერთდა, ლაპარაკისას თავის მიბრუნება მიხდებოდა, იმიტომ რომ ოდნავ ჩემ უკან მოაბიჯებდა, არც მასწრებდა და არც მაცდევინებდა და უხმო ნაბიჯებით მომყვებოდა, ზუსტად ასე იყო, გამოვუხვიე ჰორკიხიდან და გზაჯვარედინზე ვეუბნები, აბა, მშვიდობით, ჩემს გზას უნდა გავუყვე-მეთქი, მან კი მითხრა, მეც მაგ მხარეს მოვდივარო, და ასე მივედით ლიუდმილას ქუჩამდე, ქუჩის ბოლოს კი ვეუბნები, აბა, მშვიდობით, სახლში მივდივარ-მეთქი, მან კი მიპასუხა, მეც მაგ მხარეს მოვდივარო, მე კი სპეციალურად ჟერტვამდე ვიარე, ჩასახვევთან ვუთხარი, ქვევით ჩავდივარ-მეთქი და გამოსამშვიდობებლად ხელი გავუწოდე, მან კი ისევ იგივე მითხრა, ჰოდა, ასე ვიარეთ ბოლომდე, ნა ჰრაზი ვერნოსტიმდე, რომ ჩავედით, ვუთხარი, უკვე სახლთან ვარ და უნდა დაგემშვიდობო-მეთქი, მან კი მიპასუხა, რომ იქით მიდის, საითაც მე, და როცა ჩვენი სახლის წინ დაყენებულ გაზის ლამპიონს მივუახლოვდი, მივუტრიალდი და ვუთხარი, აბა, მშვიდობით, მე უკვე ჩემი სახლის წინ ვდგავარ-მეთქი, მან კი მიპასუხა, მეც ამ სახლში ვცხოვრობო, გავაღე შესასვლელი კარი და გზა დავუთმე, მან კი ჩაბნელებულ სადარბაზოში პირველმა შესულა არ მოინდომა, მომიწია, პირველი შევსულიყავი, ჩვენთან კიდეც სამი მდგმური ცხოვრობდა, ჰოდა, კიბით ეზოში ავედი, გავაღე ჩემი ბინის კარი, მივუბრუნდი და ვეუბნები, მშვიდობით, მე უკვე შინ ვარ-მეთქი, მან კი მიპასუხა, მეც უკვე შინ ვარო, შემოვიდა ჩემს ბინაში და ჩემთან ერთად დაიძინა და რომ გავიღვიძე, უკვე წასული დამხვდა, მაგრამ მის მხარეს ლოგინი ჯერ კიდეც თბილი იყო. იქიდან მოყოლებული, სპეციალურად გვიან ვბრუნდებოდი ხოლმე შინ და

მიუხედავად ამისა, ავივლიდი თუ არა სახლის კიბეს, კარის წინ საფეხურზე ჩამომჯდარს ვხედავდი, იქვე ფანჯრის ქვეშ კი თეთრი ფიცრები და ნანგრევებიდან ნამოღებული დახერხილი კოჭები ეწყობდა და როცა კარს ვაღებდი, დგებოდა და ჩემს პატარა ოთახში კატასავით შედიოდა, შემდეგ კი მხოლოდ სიჩუმე იყო, ხმას არ ვიღებდი. ერთხელაც დიდი დოქით ლუდზე წავედი, ხუთი ლიტრი მოვიტანე, ბოშა გოგონამ კი მანამდე ლუმელი დაანთო, თუჯის ლუმელი მქონდა, რომელშიც შეშა ყოველთვის გუგუნით იწვოდა, მაშინაც კი, როცა ლუმლის კარი გამოღებული იყო, იმიტომ რომ თავის დროზე ჩემს ოთახში სამჭედლო იყო თავისი სავაჭრო დახლით და დიდი საკვამურით; ბოშა ისევ ცხენის ძეხვისა და კარტოფილის გულიაშს ამზადებდა, იჯდა ლუმლის გამოღებული კარის წინ და შეშას უკეთებდა ცეცხლს, კალთებზე ყვითელი სინათლე ეცემოდა ლუმლიდან, მკლავებზე, კისერზე და მოძრავ პროფილზე ოქროსფერ ზოლად ოფლი ჩამოსდიოდა, ეტყობა, ძალიან სცხელოდა, მე კი ჩაცმული ვინეტი ლოგინზე და მხოლოდ დოქიდან ლუდის დასალევად ვდგებოდი ხოლმე დროდადრო, მოვყლუპავდი ლუდს და მერე ბოშას ვანვდიდი, ორივე ხელით იჭერდა იმ ვეებერთელა დოქს და რომ სვამდა, მესმოდა, მისი ყელი როგორ მოძრაობდა და ჩუმ ხმებს როგორ გამოსცემდა, თითქოს სადღაც შორს წყლის ტუმბო მუშაობსო; თავიდან მეგონა, შეშას მხოლოდ ჩემი კეთილგანწყობის მოსაპოვებლად უკეთებს ლუმელს-მეთქი, მერე კი მივხვდი, რომ საქმე თვით მასში იყო, რომ ცეცხლი მასში ენთო და უცეცხლოდ, ალბათ, ცხოვრება არ შეეძლო. აი ასე ვცხოვრობდი იმ ბოშასთან ერთად, მისი სახელიც კი არ ვიცოდი, არც მას სჭირდებოდა, არ უნდოდა და არ აინტერესებდა ჩემი სახელი, ასე ჩუმად და უსიტყვოდ ვატარებდით ერთად საღამოებს, არასდროს არ მიმიცია მისთვის გასაღები, ყოველთვის კარის წინ ჩამომჯდარი მუდგებოდა; ისეც მომხდარა, რომ მის გამოსაცდელად სპეციალურად შინ ნაშუალამევს დაგბრუნებულვარ და მაინც, ოთახის კარს რომ ვაღებდი, ვხედავდი, როგორ სხლტებოდა ნაცნობი ჩრდილი კარში და ვხვდებოდი, რომ ბოშა უკვე ოთახში იყო და სადაცაა ასანთს გააჩხაკუნებდა, ცეცხლს წაუკიდებდა ქალაქს

და სულ მალე ცეცხლი ლუმელშიც აგიზგიზდებოდა, აგუგუნდებოდა და შეშის ნთქმას დაიწყებდა, რომლის მთელი თვის მარაგი მომითრია და დამინყო ფანჯრის ქვეშ. და კიდევ, როცა სიჩუმეში საჭმელს შევექცეოდით, სინათლის ანთებისას ვხედავდი, როგორ იტეხდა პურს, თითქოს ზიარებას იღებსო: პურს იტეხდა, მერე კაბის კალთიდან ნამცეცებს აგროვებდა და, თითქოს საკრალური მსხვერპლშენირვააო, ცეცხლში ყრიდა. მერე კი ზურგზე ვინექით და ჭერს შევყურებდით, სადაც ათინათები და ხავერდოვანი ჩრდილები მოძრაობდნენ, ნათურა უკვე დიდი ხნის ჩამქრალი იყო და ჩრდილები ისე იგრაგნებოდნენ, რომ, როცა მაგიდაზე დატოვებული ლუდის დოქისთვის წამოვდექი, მეგონა, წყალმცენარეებით სავსე აკვარიუმში ვიყავი, ან მთვარიან ღამეს დაბურულ ტყეში მივაბიჯებდი; როცა დოქი მქონდა მოყუდებული, თავს ვატრიალებდი და შიშველ ბომა გოგონას ვუყურებდი, იწვა და მე მომჩერებოდა, თვალების თეთრი გარსი ანათებდა, სიბნელეში იმაზე უკეთ ვხედავდით ერთმანეთს, ვიდრე კაშკაშა სინათლეში დავინახავდით და საერთოდ, მიყვარდა ბინდი, მხოლოდ ბინდში მიჩნდებოდა იმის შეგრძნება, რომ შეიძლება რამე განსაკუთრებული მოხდეს; მოსალამოვების შემდეგ, ბინდში, ყველაფერი უფრო ლამაზად გამოიყურება, ყველა ქუჩა, ყველა მოედანი, სალამოობით ხომ ყოველი ადამიანი, აი თავისთვის რომ მისეირნობს, იასავით ლამაზია, მეტიც, სიბნელეში ისეთი შეგრძნება მიჩნდებოდა, რომ მეც ახალგაზრდა და ლამაზი ვარ, სიბნელეში სარკეშიც სიაჩლონებით ვიხედებოდი, მიყვარდა, ვიტრინებში რომ ვიყურებოდი და იხედავდი, ქუჩაში როგორ მივაბიჯებ; მეტიც, სიბნელეში საკუთარ სახეს თუ ვეხებოდი თითებით, ვხედავდი, რომ ერთი ნაოჭიც კი აქვარ მქონდა, არც პირის ირგვლივ და აღარც შუბლზე და რომ დაჩნდებასთან ერთად ცხოვრებაში ის დრო დგებოდა, რომელსაც ილიენიერების დრო ეწოდება. ლუმლის გამოღებულ კარში გაღვივე-აკული ნაკვერჩხლები გიზგიზებდნენ, შიშველი ბომა ისევ წამოდგა და როცა ოთახში დააბიჯებდა, ვხედავდი, რომ ყვითელზოლშემოვლენაკული მთელი მისი სხეული კარლოსის მოედნის ეკლესიის ფასადზე აჩლიქანდაკებულ იგნატიუს ლოიოლასავით ნათებას გამოსცემდა.

ლუდი რომ მოსვა, ისევ გაიარ-გამოიარა და ბოლოს ზევიდან გადა-
მანვა, თავი ისე შეატრიალა, რომ პროფილში დავენახე და თითს
აყოლებდა ჩემს ცხვირსა და ტუჩებს; თითქმის არასდროს უკოცნია
ჩემთვის და არც მე ვკოცნიდი ხოლმე, ჩვენ ყველაფერს ხელებით
ვეუბნებოდით ერთმანეთს, შემდეგ კი ვინექით და ვუყურებდით თუ-
ჯის ლუმელში მოგიზგიზე ცეცხლის ათინათისა და ჩრდილების თა-
მაშს, ხის სიკვდილით წარმოშობილი სინათლის ცეკვას. სხვა არაფე-
რი გვინდოდა, გარდა მუდამ და დაუსრულებლად ასე ცხოვრებისა,
თითქოს უკვე დიდი ხანია ყველაფერი ვუთხარით ერთმანეთს, თით-
ქოს ერთად ვიყავით დაბადებულები და არასდროს დავშორებივართ
ერთმანეთს. მეორე მსოფლიო ომის ბოლოსწინა წლის შემოდგომა
რომ დადგა, ცისფერი შესაფუთი ქალაღი, ძაფი, კანაფი და ნებო
ვიყიდე და მთელი კვირის განმავლობაში, სანამ ბოშა ლუდის მოსა-
ტანად დადიოდა, იატაკზე ფრანს ვანყობდი, ძაფს სიმძიმეც გამოვა-
ბი, რომ შვეულად, პირდაპირ ცაში ასულიყო, შემდეგ კი გრძელი
კუდი გავუკეთე, რომელზეც, როგორც ვასწავლე, ბოშამ ქალაღის
მტრედები დაამაგრა, ბოლოს კი ოკროუჰლიკზე¹⁰ გავედით და როცა
ფრანი ჰაერში ავუშვი, ჯერ ძაფები შევასუსტე, მერე კი კანაფი მაგ-
რად ჩავიჭირე და კარგად მოვჭიმე, რათა ფრანი შვეულად აფრენი-
ლიყო და ოდნავ დახრილი უმოძრაოდ გამოკიდებულიყო ცაში, თა-
ვისუფლად მოფრიალე კუდით კი ჰაერში ასო S მოეხაზა, ბოშამ კი
ამ დროს სახეზე ხელები აიფარა და მხოლოდ მისი ფართოდ გახე-
ლილი თვალები მოჩანდა თითებს ზევიდან... მერე ჩამოვსხედით, მკ
ძაფი მოვუშვი და ცაში აშვებული ფრანი ბოშას დავაჭერინე, გოგო
კი ყვიროდა, რომ ფრანი ცაში აიტაცებს და რომ ქალწული მარიამი-
ვით უკვე ცაში ადის, მხრებში ჩავჭიდე ხელები, იმის ნიშნად, თუ
აფრენაა, ერთად ავფრინდეთ-მეთქი, მაგრამ ბოშამ კანაფის გორგა-
ლი უკან შემომაჩეჩა და თავი მხარზე მომაყრდნო. ერთხანს ასე ვის-
ხედით, მერე კი აზრად მომივიდა, რომ ფრანით სურვილები გამეჭ-
ზავნა ცაში, წუთით ბოშა გოგონას გადავაბარე ფრანი, მაგრამ მას

¹⁰ ოკროუჰლიკი (Okrouhlik) - ბუნებრივი ნაკრძალი პრალის ცენტრში.

ისევ შეეშინდა, რომ ფრანი ცაში წაიღებდა და ველარასდროს მნახავდა, ამიტომ ჯობი, რომელზეც კანაფი მქონდა დახვეული, მინაში ჩავარჩვე, რვეულიდან ფურცელი ამოვხიე, რალაც დავწერე, კანაფს მივამაგრე და ისევ ავიღე კანაფის გორგალი, ბოშა ყვიროდა და ბარათისაკენ იშვერდა ხელებს, რომელიც წყვეტილი მოძრაობებით ზევით-ზევით მიუყვებოდა კანაფს, თითებით ვგრძნობდი, როგორ მექაჩებოდა ფრანი და მალა, ცაში, ქარის ყოველი დაბერვა თითების გავლით მთელ სხეულში გადმომდიოდა, როცა ფურცელზე დაწერილმა სურვილებმა ფრანის სიმძიმეს მიაღწია, დაჯახება ვიგრძენი და მთელი სხეულით ავკანკალდი, უეცრად ფრანი ღმერთად მომეჩვენა, მე ძე ღვთისა ვიყავი, კანაფი – კი სულიწმინდა, რომლითაც ადამიანი ღმერთს უკავშირდება, ნდობით აღსავსე ურთიერთობას ამყარებს და ელაპარაკება ღმერთს. კიდევ რამდენჯერმე გავუშვით ფრანი, ბოლოს ბოშაც გათამამდა, თვითონაც იჭერდა ხოლმე ფრანს და თან ჩემსავით მთელი სხეულით კანკალებდა, იმისგან კანკალებდა, რომ ცაში ქარის დარტყმები ფრანს არხედა, ეჭირა ფრანის კანაფი და სიხარულით ყვიროდა... ერთხელაც, საღამოს შინ რომ დავბრუნდი, აღმოვაჩინე, რომ ბოშა სახლთან არ მელოდებოდა, სინათლე ავანთე, რამდენჯერმე გავედი გარეთ, მაგრამ ბოშა არ ჩანდა, არც მეორე დღეს გამოჩენილა და საერთოდ, აღარასდროს მოსულა. ვეძებდი, მაგრამ ველარსად ვერ მივაკვლიე პატარა და ბავშვურ ბოშა გოგონას, გაუთლელ ხესავით უბრალოს, ბოშას, რომელიც სულიწმინდის მობერვას ჰგავდა, ბოშას, რომელსაც სხვა არაფერი უნდოდა, გარდა ლუმელში შეშის შეკეთებისა – საკუთარი ზურგით მოჰქონდა მძიმე კოჭები და ფიცრები დანგრეული სახლეჩიდან, ჯვარივით მძიმე ფიცრები, მართლაც სხვა არაფერი უნდოდა, ჩარდა იმისა, რომ კარტოფილისა და ცხენის ძეხვის გულიაში ემზავებინა, ლუმელში შეშა შეეკეთებინა და შემოდგომაზე ფრანი გაემეცა ცაში. მოგვიანებით გავიგე, რომ სხვა ბოშებთან ერთად გესტაპოს იყოფერი და საკონცენტრაციო ბანაკში გადაუყვანია, საიდანაც ბოშა გოგონა აღარ დაბრუნებულა, მაიდანეკში თუ ოსვენციმში წაიყვანეს და საკრემაციო ლუმელში დაწვეს. ზეცა ჰუმანური არ არის,

თუმცა მე თვითონ მაშინ ჯერ კიდევ ჰუმანური ვიყავი. ჰოდა, როცა ბოშა ომის დამთავრების შემდეგაც აღარ დაბრუნდა, ფრანი ეზოში გავიტანე და დავენი თავის ძაფებიანად და გრძელკუდიანად, რომელსაც ქალაღდის მტრედები პატარა ბოშა გოგონამ გამოაბა. ომის დამთავრების შემდეგ, ორმოცდაათიან წლებში, სარდაფი გავსებული მქონდა ხოლმე ნაციისტური ლიტერატურით და ჩემი პატარა ბოშას ლამაზი სონატის ჰანგების თანხლებით დიდი სიამოვნებით ვწნებდი ცენტნერობით ბროშურებსა და წიგნებს, რომლებიც ყოველთვის ერთსა და იმავეს ეძღვნებოდა, ასიათასობით გვერდს ვწნებდი, მათზე გამოსახული აღტყინებული კაცებით, ქალებითა და ბავშვებით, აღტყინებული მოხუცებით, აღტყინებული მუშებით, აღტყინებული გლეხებით, აღტყინებული ესესელებით, აღტყინებული სამხედროებით, სიამოვნებით ვყრიდი ჩემი წნების კალათში ფოტოებს, რომლებზეც გამოსახული იყო, როგორ შედის ჰიტლერი თავის მხლებლებთან ერთად განთავისუფლებულ დანციგში, როგორ შედის ჰიტლერი განთავისუფლებულ ვარშავაში, როგორ შედის ჰიტლერი განთავისუფლებულ პრაღაში, როგორ შედის ჰიტლერი განთავისუფლებულ ვენაში, როგორ შედის ჰიტლერი განთავისუფლებულ პარიზში, ან გამოსახული იყო ჰიტლერი საკუთარ სახლში, ჰიტლერი მოსაჯლის ალების დღესასწაულზე, ჰიტლერი ერთგულ ნაგაზთან ერთად, ჰიტლერი ფრონტის მებრძოლებთან ერთად, ჰიტლერი ატლანტიკის დაცვის ხაზზე, ჰიტლერი, რომელიც დასავლეთსა და აღმოსავლეთში დაპყრობილი ქალაქებისკენ მიემგზავრება, სამხედრო რუკებზე მომუშავე ჰიტლერი და რაც მეტ ჰიტლერსა და აღტყინებულ კაცებს, ქალებსა და ბავშვებს ვწნებდი, მით მეტს ვფიქრობდი ჩემს პატარა ბოშაზე, რომელიც არასდროს არ ყოფილა აღტყინებული, რომელსაც სხვა არაფერი უნდოდა, გარდა იმისა, რომ ლუმელში ქუშა შეეკეთებინა და კარტოფილისა და ცხენის ძეხვის გულიაში ემწაღებინა და დიდი დოქით ლუდის მოსატანად ევლო, სხვა არაფერი უნდოდა, გარდა იმისა, რომ პური ისე მოეტეხა, როგორც ამას ევქარისტიის დროს აკეთებენ და შემდეგ ლუმლის ღია კარში ცეცხლის ნათებისათვის ეყურებინა, ცეცხლის მელოდიური გუგუნი მოესმინა,

ცეცხლის სიმღერა, რომელსაც ბავშვობიდან იცნობდა და რომელიც საკრალურად იყო დაკავშირებული მის ტომთან, ცეცხლი, რომელიც წვავდა ყოველგვარ სევდას და სახეზე მელანქოლიურ ღიმილს ხატავდა, რომელიც ანარეკლი იყო ბოძას წარმოდგენისა სრულყოფილი ბედნიერების შესახებ... სანოლზე გარდიგარდმო ვნევარ და ციდან მკერდზე მოულოდნელად პატარა თაგვი დამეცა, ჩაცურდა და სანოლის ქვეშ შეძვრა, ალბათ, რამდენიმე თაგვი პორტფელით ან პალტოს ჯიბით ჩემი სარდაფიდან გამოვიყოლე, ეზოდან ტუალეტის სუნი ამოდის, ეტყობა, უნდა განვიმდეს, ზურგზე დანოლილს ხელფეხის განძრევა არ შემიძლია, ისეთი განადგურებული ვარ ლუდის სმითა და მუშაობით – ორ დღეში მთელი სარდაფი გამოვწმინდე და ზედ ასობით თაგვი, ეს პატარა და მორჩილი ცხოველი, მივაყოლე, რომლებსაც სხვა არაფერი უნდოდათ, გარდა იმისა, რომ წიგნები ელრღნათ და მაკულატურაში გაკეთებულ სოროებში ეცხოვრათ, ეშვათ შვილები და გამოეკვებათ თავიანთი წრუნუნები, რომლებიც გორგლებად იკუნტებოდნენ, ზუსტად ისე, როგორც ჩემი ბოძა გოგო იკუნტებოდა და მეკვროდა ცივ ამინდში. არა, არ არის ზეცა ჰუმანური, მაგრამ, ეტყობა, მასზე რალაც უფრო დიდიც არსებობს, ეს სიყვარული და თანაგრძნობაა, რომელთა დავინწყებას დიდხანს ეცდილობდი და ბოლოს დამავინწყდა.

ოცდათხუთმეტი წელია, ჰიდრავლიკური წნეხით მაკულატურას ვწნებ, ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში მეგონა, რომ მაკულატურისა და სხვა ნაგვის წნეხა მხოლოდ ისე ხდება, როგორც მე ვაკეთებ ამას, მაგრამ ახლახან გავიგე, რომ ბუბნიში¹¹ გიგანტური წნეხი დადგეს, რომელიც ოცი ცალი ჩემი წნეხის მაგივრობას სწევს და როცა უშუალო მნახველებმა მითხრეს, რომ ის გიგანტი სამ- და ოთხცენტნერიან შეკვრებს აკეთებს, რომლებსაც მატარებელში ამწეებით ტვირთავენ, საკუთარ თავს ვუთხარი: უნდა ნახვიდე, ჰანტა, უნდა ნახვიდე და ნახო, ზრდილობისთვის მაინც უნდა მოინახულო იქაურობა. და როცა უკვე ბუბნიში ვიდექი და ვუყურებდი უზარმაზარ შემინულ ნაგებობას, რომელიც თითქმის უილსონის სადგურის ხელა იყო და მომესმა იმ გიგანტური წნეხის გრუხუნი, ავკანკალდი და თავი ვერ ვაიძულე, რომ იმ მანქანისთვის შემეხედა, ცოტა ხაზს გაშეშებული ვიდექი და გვერდზე ვიყურებოდი, მერე დავიკუზე და ზონრების შეკვრა დავინწყე, ვერ ვახერხებდი იმ მანქანისთვის თქა-

¹¹ ბუბნი (Бубны) - პრალის ერთ-ერთი ქუჩისა და ამ ქუჩაზე განლაგებული სარკო ნიგზო სადგურის სახელწოდება.

ლებში ჩახედვას. ასეთი ვარ, სულ ასე ვიქცეოდი, მაკულატურის გროვაში იშვიათი წიგნის ყდას, ან ყუას თუ დავინახავდი, პირდაპირ კი არ ვწვდებოდი ხოლმე, არა, ჯაგრისს ვიღებდი და წნეხის ღერძის წმენდას ვინწყებდი და მხოლოდ ამის შემდეგ ვაგრძელებდი მაკულატურის გროვის თვალიერებას, თან საკუთარ ძალებს ვაფასებდი – მაქვს თუ არა ალებისა და გადაშლისათვის საკმარისი ძალ-ღონე, და როცა ყველაფერი შემოწმებული მქონდა, მხოლოდ მერე ვიღებდი მაკულატურის გროვიდან წიგნს, რომელიც ისე მიკანკალებდა ხელებში, როგორც საკურთხეველის წინ მდგომ პატარძალს უკანკალებს თაიგული. ყოველთვის ასეთი ვიყავი, ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ჩვენი სოფლის საფეხბურთო გუნდში ვთამაშობდი, ვიცოდი, რომ გუნდის შემადგენლობას ხუთშაბათს გამოაკრავდნენ ლუდხანასთან დადგმულ ვიტრინაში, მაგრამ მე გულის ფანცქალით ოთხშაბათს მივდიოდი სანახავად, ვიტრინის წინ ვდგებოდი, ველოსიპედი განზე გადაგმულ ფეხებს შორის მეჭირა, მაგრამ სიაში ჩახედვას ვერ ვბედავდი, ვიტრინის კლიტეს ვსწავლობდი მზერით, სხვადასხვა განცხადებას ვათვალიერებდი, ბოლოს ჩვენი გუნდის სახელწოდებას ვკითხულობდი დაკვირვებით და მხოლოდ ამის შემდეგ ვეცნობოდი გუნდის შემადგენლობას, მაგრამ ოთხშაბათობით წინა კვირიდან შემორჩენილი ძველი შემადგენლობა იყო გამოკრული, ამიტომ ვჯდებოდი ეელოსიპედზე და გზას ვაგრძელებდი, რათა ხუთშაბათს ისევ ისე, ჩაშლილ ფეხებს შორის ჩაჭერილი ველოსიპედით ვმდგარიყავი ვიტრინის წინ და მეთვალიერებინა სხვადასხვა განცხადება, მაგრამ არა გუნდის შემადგენლობა, და მხოლოდ მას შემდეგ, რაც კარგად დავეწყნარდებოდი, ნელა ვინწყებდი გუნდის ძირითადი შემადგენლობის კითხვას, მერე სათადარიგო შემადგენლობაზე გადავდიოდი და ბოლოს ახალგაზრდული გუნდის შემადგენლობასაც ვათვალიერებდი, და როცა სათადარიგოებში საკუთარ გვარს ვკითხულობდი, მაშინ კი სამდვილ ბედნიერებას ვგრძნობდი. ახლაც მაშინდელივით ვიდექი ჩიგანტური წნეხის წინ ბუბნიში და როცა ღელვამ გამიარა, შეუუძახე საკუთარ თავს და გავხედე წნეხს, რომელიც შემინულ ჭერს სწვდე-

ბოდა ისე, როგორც უზარმაზარი საკურთხეველი სტრანას¹² წმინდა ნიკოლოზის ეკლესიაში. წნეხის ზომებმა ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა, კონვეიერის ლენტი ისეთივე გრძელი და განიერი იყო, როგორიც პოლემოვიცის ელექტროსადგურის ლენტი, რომელსაც ზანტად მიჰქონდა ნახშირი ლუმლისკენ, ეს კონვეიერი კი თეთრ ქალაქს და წიგნებს მიაზოზინებდა, წიგნებს ახალგაზრდა კაცები და ქალები აწყობდნენ ზედ, თან ისე კი არ ეცვათ, როგორც მე ან მაკულატურის სხვა მწნეხავებს, არა, ნარინჯისფერი და ღია ცისფერი ხელთათმანები ჰქონდათ და თავზე ყვითელი ფერის ამერიკული კეპები ეხურათ, წინ დვრილებამდე ამოსდიოდათ შარვლები, მხრებზე გადადებული ბრეტელები ზურგზე იყო გადაჯვარედინებული და ფერადი სვიტრების გამოჩენის საშუალებას იძლეოდა, და ერთი ნათურაც კი არ ენთო არსად, შემინული კედლებიდან და ჭერიდან შემომავალი მზის სხივები ავსებდა იქაურობას, ჭერში კი ვენტილაცია იყო გაყვანილი. მუშების ფერადი ხელთათმანები კიდევ უფრო დამამცირებელი იყო ჩემთვის, რადგან მე ყოველთვის შიშველი ხელებით ვმუშაობდი, ქალაქი ხომ საკუთარი თითებით უნდა შემეგრძნო, აქ კი არავის სჭირდებოდა დაძველებული ქალაქის განუმეორებელი ჯადოს ფიზიკურად შეგრძნება, და აჰქონდა და აჰქონდა კონვეიერს თეთრი ქალაქი სადღაც ზევით, როგორც ესკალატორს აჰყავს ხალხი ვაცლავაკის¹³ მინისქვეშა გადასასვლელებიდან ქუჩებისაკენ, შემდეგ კი ეს ქალაქი უზარმაზარ ქვაბში იყრებოდა, ისეთსავე გიგანტურ ქვაბში, როგორიც სმიხოვის¹⁴ ლუდსახარშში აქვთ ლუდის მოსახარშად, და როცა წნეხის ქვაბი ივსებოდა, კონვეიერს აჩერებდნენ და ჭერიდან ნელ-ნელა უზარმაზარი ხრახნი ეშვებოდა, რომელიც წარმოუდგენელი ძალით წნებდა ქალაქს, შემდეგ მანქანა კეთილხმოვან ხვნეშას უშვებდა და ხრახნი ისევ ჭერისკენ იწევდა, კონვეიერიც იძვროდა, წყვეტილი მოძრაობებით ქალაქი უზარმაზარი

¹² მალა სტრანა (Malá Strana) – პრატის ცენტრალური უბანი.

¹³ პრატის წმინდა ვაცლავის მოედანს ჩეხები შემოკლებით ვაცლავაკს ეძახიან.

¹⁴ სმიხოვი (Smíchov) – პრატის ერთ-ერთი უბანი.

კალათისაკენ მიჰქონდა და ყველაფერს ზუსტად იმ ოვალურ კალათში ყრიდა, რომელიც ისევე დიდი იყო, როგორც კარლაკის¹⁵ აუზი. ბოლოს და ბოლოს, დავმშვიდდი და ისიც შევამჩნიე, რომ წნეხი ახალთახალი წიგნების მთელ ტირაჟებს წნეხს და კრავს, შემინული კედლების იქით სატვირთო მანქანებს ვხედავდი, რომლებსაც წიგნები მოჰქონდათ, კოხტად დანყობილი შეკვრები ძარის კიდეებს სცდებოდა და მთელი ეს ტირაჟები პირდაპირ წნეხის კალათში ისე ჩაედინებოდა, რომ ერთი ადამიანის მზერაც კი არასდროს შეხებიათ, ერთი ადამიანის თვალზე, გულსა და ტვინშიც კი არ დაუტოვებიათ კვალი. ქალი და კაცი მუშები, რომლებიც კონვეიერის დასაწყისში იდგნენ, შეკვრებს შესაფუთ ქალაღს აცლიდნენ და იქიდან გადმოცვნილ ახალთახალ წიგნებს ყდებს აგლეჯდნენ, ლენტზე კი მხოლოდ წიგნის შიგთავსს ყრიდნენ, გადაყრილ წიგნებს ფურცლები უფრიალებდათ ჰაერში და გადაშლილები ეცემოდნენ, გადაშლილ გვერდებს კი არავინ არ უყურებდა, კაცმა რომ თქვას, ეს შეუძლებელიც იყო, რადგან კონვეიერი განუწყვეტლივ დატვირთული უნდა ყოფილიყო, არ შეიძლებოდა მისი გაჩერება ისე, როგორც მე ვაკეთებდი ამას ჩემს წნეხთან მუშაობისას, აი, ასეთი არა ადამიანური იყო აქაური სამუშაო პირობები, რაც უზარმაზარ თევზსაჭერ გემს მაგონებდა, ბადეები რომ ამოაქვთ კიჩოზე და მეთევზეები დიდ და პატარა თევზებს აცალკევებენ, რომლებსაც შემდეგ გემის სიღრმეში საკონსერვო ქარხნისკენ უშვებენ კონვეიერით, ერთ თევზს მეორის მიყოლებით, წიგნს – წიგნის მიყოლებით. ბოლოს გამბედაობა მოვიკრიბე და წნეხის ოვალური კალათის ირგვლივ გაკეთებულ ბაქანზე ავედი, რომელზეც ისე დავსეირნობდი, როგორც სმიხოვის ლუდსახარშის ქვაბის ირგვლივ გაკეთებულ ბაქანზე, იმ ქვაბში ერთ მოხარშვაზე ხუთასი ჰექტოლიტრი ლუდი იხარშებოდა, ბაქნის მოაჯირიდან გადმოხრილი ქვევით ვიყურებოდი და თავი ერთსართულიანი სახლის კედელთან მიდგმულ ხარაჩოზე მეგონა, მართვის პულტზე კი ყველა შესაძლებელი ფერის ნათურა ციმციმებდა, ზუსტად ისე, როგორც

¹⁵ პრალის კარლოს IV-ს მოედანს ჩეხები შემოკლებით კარლაკს ეძახიან.

ელექტროსადგურებშია, ამ დროს ხრახნი ისე აწვებოდა და წნებდა კალათის შიგთავსს, როგორც ჩაფიქრებული ადამიანი ჭმუჭნის ხოლმე თითებს შორის ავტობუსის ბილეთს, მე კი შეშინებული ვიყურებოდი აქეთ-იქით და ქვევით მომუშავე ქალებსა და კაცებს დავცქეროდი, რომლებსაც შენობის გვერდითა კედლიდან შზის სხივები ეცემოდათ, რის გამოც მათი სამუშაო ტანსაცმელი, სვიტრები და კეპები ირგვლივ ფერად ათინათებს ისროდა და თვალებს მიჭრელებდა, უცხო ქვეყნებიდან მოფრენილ ჩიტებს ჰგავდნენ მუშები, ალკუნებს, ჰოლანდიურ სტვენებსა და თუთიყუშებს, მაგრამ ეს არ იყო ჩემი შიშის მიზეზი, მე იმის შეგნებამ შემაშინა, რომ ეს გიგანტური წნეხი სასიკვდილო დარტყმაა ყველა პატარა წნეხისთვის, მივხვდი, რომ ის, რასაც ახლა ვხედავ, ახალი ეპოქის დასაწყისია ჩემს საქმიანობაში, რომ ეს სულ სხვა ხალხია და მუშაობის სულ სხვა მეთოდი. გავაცნობიერე, რომ ამით დასრულდა პატარ-პატარა სიხარულის ეპოქა, რომელიც დაუდევრობით გადაყრილი წიგნებისა და ბულკეტების სახით აღწევდა მაკულატურის მიმღებ პატარა პუნქტებში, რომ ის, რასაც ახლა ვხედავ, აზროვნების ახალი სტილია, იმიტომ რომ, მართალია, ყოველმა მუშამ ყოველი გამოცემიდან, შეიძლება, თითო წიგნი აიღოს, მეტიც, შეიძლება, ნაიკითხოს კიდევ ეს წიგნი, მაგრამ ეს ყველა მომცრო მიმღები პუნქტისა და, მათ შორის, ჩემი დასასრულიცაა, რადგან ჩვენ, ყველანი, ქალაქის წნეხაში დაბერებული მუშები, ჩვენდა უნებურად განათლებულები ვიყავით, ჩვენდა უნებურად ყოველ ჩვენგანს მაკულატურაში ნაპოვნი წიგნებისაგან შედგენილი რიგიანი ბიბლიოთეკა ჰქონდა შინ და რაც მთავარია, ჩვენ ამ წიგნებს იმ ნეტარი იდეით შეპყრობილები ვკითხულობდით, რომ ერთხელაც რაღაც ისეთს ამოვიკითხავდით, რაც არსებითაა შეგვცვლიდა. მაგრამ ყველაზე დიდი დარტყმა მაშინ მივიღე, როცა დავინახე, როგორ სვამდნენ ახალგაზრდა მუშები სრულიად მოურიდებლად რძესა და ლიმონათ „პომოს“, ფეხები განზე ჰქონდათ გადგმული, ცალი ხელით დოინჯი ჰქონდათ შემორტყმული და პირდაპირ ბოთლიდან სვამდნენ, ვხედავდი ამას და მესმოდა, რომ ეს ძველი დროის დასასრულია, რომ დამთავრდა ეპოქა, როცა კაცს

მუხლებზე ედო სამუშაო, როცა ხელისგულებითა და თითებით ერკინებოდა საქმეს, თითქოს ეჭიდავება და ბეჭებზე აწვენსო, ძველი ყაიდის მუშები, ასეთი საქმიანობით ღონემიხდილები, მასში მთლიანად ამოვლებულები იყვნენ ხოლმე, რადგან სამუშაოს შიგნით, საკუთარ სხეულში უშვებდნენ. მაგრამ აქ ახალი ეპოქა იწყებოდა, მუშაობის ახალი მეთოდებითა და ახალი ხალხით, ახალი ეპოქა, რომელიც მუშაობის დროს რძეს სვამს, თუნდაც ვირმაც კი იცოდეს, რომ რძის დაღვევას წყურვილით ფეხების გაფშეკა სჯობს. არ შემეძლო ამის ყურება, შემოვუარე წნებს და ბოლოში მისი ჰიდრავლიკური ზემოქმედების შედეგიც დამხვდა – უზარმაზარი შეკვრა, რომელიც მოძრავი ვაგონეტიებიდან პირდაპირ ერთ-ერთზე გადმოსკუპდა, ვაგონეტიები, რომლებიც ხელიკივით წყვეტილ-წყვეტილი მოძრაობებით მიიკლანებოდნენ, შემობრუნდნენ და ოლშანის სასაფლაოზე შეძლებულ ოჯახებს რომ ქანდაკებები ედგათ, იმხელა შეკვრები პირდაპირ ბაქანზე გაიტანეს, შეკვრები, რომლებიც ფირმა „ვერტჰაიმის“ ცეცხლგამძლე სეიფებით დიდი იყო. ხელები თვალელებთან მივიტანე, ადამიანის ჭუჭყიანი ხელები, მუშაობისგან კანდახეთქილი თითები ვაზის დანაოჭებულ ლერწებს ჰგავდა, კარგად დავაკვირდი, ზიზლით ჩამოვუშვი და უცებ ხელები ამიკანკალდა, დილის შესვენება ზუსტად ამ დროს დაიწყო, კონვეიერი გაჩერდა და ქალი და კაცი მუშები კედლის გაზეთის ქვეშ ჩამოსხდნენ, უფრო სწორად, იქ დიდი დაფა ეკიდა, რომელზეც უამრავი ცნობა, განცხადება და ნაჯღაბნი იყო მიკრული, ამოიღეს და წინ დაიდეს თავ-თავიანთი რძე, გახსნეს თავთავიანთი სამხარი, რომელიც დიდი კალათით ჩამოატარა მებუფეტემ და წყნარად შეუდგნენ ჭამას, ძეხვს, ყველს და კარაქიან ფუნთუშებს პომოსა და რძეს აყოლებდნენ, იცინოდნენ და ერთმანეთს ესაუბრებოდნენ, და მათი საუბრის ნაწყვეტები რომ მოვისმინე, მოაწირს ღონივრად ჩავებლაუჭე, რადგან, როგორც გავიგე, ეს ახალგაზრდები სოციალისტური შრომის ბრიგადა ყოფილა და თურმე ყოველ პარასკევს სამსახურის ავტობუსს ისინი სახელმწიფო აგარაკზე მიჰყავდა კრკონომში. ჭამას რომ მორჩნენ, სიგარეტსაც მოუკიდეს და შევიტყვე, რომ გასულ წელს იტალიასა და საფრანგეთში იმოგ-

ზაურეს და რომ წელს ბულგარეთსა და საბერძნეთში აპირებენ წასვლას, და როცა ვუყურებდი, როგორ სიამტკბილობდნენ და ცდილობდნენ ერთმანეთის დაყოლიებას, რომ საბერძნეთში ყველანი ერთად წასულიყვნენ, სრულებითაც აღარ გამკვირვებია, რომ, როცა მზე უკვე კარგა მალა იყო ცაზე, წელს ზევით გაშიშვლდნენ და მზეს მიეფიცხნენ, თან იმაზე ლაპარაკობდნენ, რა სჯობია, ნაშუადღევს ყვითელ აუზზე წავიდნენ საცურაოდ თუ მოდრუანში ფეხბურთის ან ხელბურთის სათამაშოდ. საბერძნეთში შვებულებამ ხომ სულმთლად მომილო ბოლო, ძველ საბერძნეთში მხოლოდ ჰერდერისა და ჰეგელის კითხვისა და ნიცშეს წიგნებში სამყაროს დიონისური გაგების წყალობით აღმოვჩენილვარ და საერთოდ, შვებულებაშიც არასდროს არ ვყოფილვარ, თითქმის მთელი შვებულება უნებლიეთ გაცდენილი სამუშაო დღეების ანაზღაურებას მიჰქონდა, რადგან შეფი ერთ გაცდენილ დღეს შვებულების ორ დღედ მითვლიდა და თუ რამე მომრჩებოდა ხოლმე შვებულებიდან, ფულს ვახდევინებდი და იმ დღეებსაც სამუშაოში ვატარებდი, იმიტომ რომ სულ ჩამორჩენა მქონდა, ეზოსა და სარდაფში ყოველთვის მაკულატურის მოზღვავება იყო, იმაზე მეტი მოჰქონდათ, რამდენთან გამკლავებაც შემეძლო, ასე რომ ოცდათხუთმეტი წელი განუწყვეტლივ სიზიფეს კომპლექსით შეპყრობილი ვცხოვრობდი, როგორც ბატონმა სარტრმა და მასზე უკეთესად ბატონმა კამიუმ აღწერეს, სატვირთო მანქანებს რაც უფრო მეტი დაწნეხილი ქალაქი გაჰქონდათ ჩემი ეზოდან, მით მეტი მაკულატურა იყრებოდა ჩემს სარდაფში და ბოლო არ უჩანდა ამ ყველაფერს, მაშინ, როცა ბუბნიში მომუშავე სოციალისტური შრომის ბრიგადას ყოველთვის ყველაფერი იდეალურ წესრიგში ჰქონდა, ყველა ერთად მუშაობდნენ და გარუჯულებიც იყვნენ, მუშაობისას მზე მათ ბერძნულ ტორსებს უფრო მუქ ფერს სძენდა და სრულებით არ აფორიაქებდათ, რომ შვებულებას ელადაში გაატარებდნენ, რადგან არაფერი იცოდნენ არისტოტელეს, პლატონისა და ანტიკური საბერძნეთიდან ჩვენს დღეებამდე გამოწვეული ხელის, გოეთეს შესახებ, მშვიდად აგრძელებდნენ მუშაობას, წიგნებს ყდებს აგლეჯდნენ და შემდეგ სასონარკვეთილ, შეშინებულ გვერდებს კონვეიერზე ყრიდნენ.

ნენ, თან ისე წყნარად და გულგრილად, რომ ცხადი იყო, არც კი იცოდნენ, რას წარმოადგენს ერთი ასეთი წიგნი, ეს წიგნი ხომ ვინმეს უნდა დაენერა, მეორეს წაეკითხა და გაესწორებინა, ვილაცას ილუსტრაციები შეექმნა, ვილაცას დასაბეჭდი შრიფტი აენყო, ვილაცას კორექტურა უნდა გაეკეთებინა და ვილაცას შეცდომით აკრეფილი ადგილები გადაენყო, შემდეგ კიდევ ერთხელ უნდა წაეკითხათ და კიდევ ერთხელ გადაენყოთ შრიფტი, ვილაცას საბეჭდ დაზგაში უნდა ჩაედო, ვილაცას ფორმებად აკინძული ტექსტი კიდევ ერთხელ და ამჯერად საბოლოოდ უნდა წაეკითხა, ვილაცას ისევ უნდა ჩაედო საბეჭდ მონყობილობაში და ერთიმეორის მიყოლებით ჩაეშვა ფორმები სპეციალურ დაზგაში, რომელიც მათ წიგნებად აკინძავდა, ვილაცას მზა წიგნები უნდა აელო და შეკვრებად შეეფუთა, ვილაცას მთელი ჩატარებული სამუშაოს ხარჯთაღრიცხვა შეედგინა, ვილაცას უნდა დაედგინა, რომ ეს წიგნი წასაკითხად არ გამოდგება, ვილაცას წიგნების განადგურების შესახებ გადანყვეტილება უნდა მიელო და მთელი ტირაჟის წნეხში ჩაეშვების ბრძანება გაეცა, ერთ მუშას წიგნები საწყობში უნდა გადაეტანა და მეორეს სატვირთო მანქანაზე დაენყო, მძღოლს აქამდე უნდა მოეტანა ეს შეკვრები, სადაც ქალი და კაცი ხუშები წითელი, ცისფერი, ყვითელი და წარინჯისფერი ხელთათმანებით გლეჯდნენ ამ წიგნებს ყდებიდან და კონვეიერზე ყრიდნენ, კონვეიერს დაგლეჯილი წიგნები ყრუ გრუხუნითა და წყვეტილი მოძრაობებით გიგანტური წნეხისკენ მიჰქონდა, რომელიც მათ შეკვრებად დაწნებს, შეკვრებს ქალაქის ფაბრიკაში წაიღებენ და ისევ ქალაქად აქცევენ, უცოდველ, შრიფტით შეულახავ თეთრ ქალაქად, რათა ამ ქალაქზე ახალი წიგნები დაბეჭდონ... მე კი, მოაჯირზე დაყრდნობილი, ამ ადამიანების შრომას ზევიდან ვაკვირდებოდი, აყვინახე, რომ მზით განათებულ დარბაზში მასწავლებელმა სკოლის მოსწავლეების ჯგუფი მოიყვანა, თავიდან გავიფიქრე, ექსკურსიაა, ჩემებს უნდათ აჩვენონ, როგორ ხდება მაკულატურის გადამუშავება-მთქი, მაგრამ მოულოდნელად მასწავლებელმა ერთი წიგნი მალა აწია, ბავშვების ყურადღება მიაპყრო და ყველას აჩვენა, როგორ აწია ამოიგლიჯოს წიგნი ყდიდან, ბავშვებსაც მეტი რა უნდოდათ,

ერთიმეორის მიყოლებით იღებდნენ წიგნებს, ახევდნენ ყდებს, ცდილობდნენ, თავიანთი პატარა თითებით ფურცლებიც ამოეგლიჯათ და დაეხიათ, მართალია, წიგნები მათ უძალიანდებოდნენ, მაგრამ ბავშვების პატარა ხელები უფრო ღონიერი აღმოჩნდა, პატარებს სახეები გაუნათდათ, იმიტომ რომ საქმე ისევე კარგად გამოსდიოდათ, როგორც ახალგაზრდა მუშებს – ქალებსა და კაცებს – რომლებიც ბავშვებს თავის ქნევით აგულიანებდნენ... დაახლოებით ასე იყო ყველაფერი ბუბნიში და იმას მაგონებდა, რაც ლიბუშიში მეფრინველეობის ფერმაში ექსკურსიისას ვნახე, როგორც პატარა ბავშვები გლეჯდნენ შიგნეულობას წიგნის ყდებიდან, ისე გლეჯდნენ ახალგაზრდა მუშა ქალები კონვეიერზე ცოცხლად ჩამოკიდებულ ვარიებს დახელოვნებული მოძრაობით თირკმლებს, ფილტვებსა და გულებს დიდ ჯამებში ყრიდნენ, ვუყურებდი, როგორ მიჰქონდა კონვეიერს ნყვეტილი მოძრაობებით ვარიები სხვა ოპერაციების ჩასატარებლად, ლიბუშელი გოგონები ამ დროს ხუმრობდნენ და მხიარულობდნენ, გალიებში კი ათასობით ცოცხალი ან ცოცხალმკვდარი ვარია იყო დამწყვდეული, ზოგიერთი ფრინველი, რომელსაც მავთულის გალიისთვის რალაცნაირად თავი დაელწია, სატვირთო მანქანის ძარაზე აფრენილიყო, ზოგიც იქვე რალაცას კენკავდა აულელვებლად და აზრდაც არ მოსდიოდათ, რომ კონვეიერის კაუჭებს გაჰქცეოდნენ, რომლებზეც გოგონები კისრებით კიდებდნენ გალიებში ათ-ათადად დამწყვდეულ ვარიებს... ზევიდან ვუყურებდი, როგორ ითვისებდნენ პატარა ბავშვები წიგნების დახევისას, ვხედავდი, რომ უკვე კარგადად გამოსდიოდათ საქმე, ისე გაქაფულები მუშაობდნენ, რომ მაისურებისა და სვიტრების გახდაც კი მოუხდათ, მაგრამ მოულოდნელად რამდენიმე წიგნმა შეთქმულება მოაწყობა, ენინააღმდეგებოდნენ ბავშვების ხელებს, ერთმა გოგონამ და ერთმა ბიჭმა თითებიც კი იღრძეს აჯანყებული წიგნების განსაკუთრებით მყარი ყდებიდან ამოგლეჯის მცდელობაში, მაგრამ მუშებმა ბავშვებს გამოართვეს დაუშთავრებელი საქმე, ხელის ერთი სწრაფი მოძრაობით ამოაცალეს წიგნებს შიგნეულობა და დაჭმუჭნილი ფურცლები კონვეიერში მოისროლეს, მასწავლებელმა კი ამასობაში დაშავებული თითები გაა-

დაუხვია ბავშვებს. არა, არ არის ზეცა ჰუმანური, მეყოფა ამ ყველაფრის ყურება-მეთქი, გავიფიქრე, მივტრიალდი, ქვევით ჩავედი და დარბაზიდან რომ გავდიოდი, ვილაცამ გამომძახა: „ჰანტა, შე ბებერო მაჩვო, რას იტყვი ამ ყველაფერზე?“. მივბრუნდი და იქვე მოაჯირთან მზეზე მდგომი ახალგაზრდა დავინახე, ნარინჯისფერი ამერიკული კეპი ეხურა, რძით სავსე ბოთლი თეატრალურად მალლა ჰქონდა აწეული, ზუსტად ნიუ-იორკის მისადგომებთან აღმართულ ჩირაღდანანვდილ თავისუფლების ქანდაკებას ჰგავდა, იცინოდა და ხელში ბოთლი უთამაშებდა, და ვხედავდი, რომ დანარჩენი ქალი და კაცი მუშებიც მასავით იცინოდნენ, ალბათ, ვუყვარდი, რაკი მიცნობდნენ და თვალყურს მადევნებდნენ მთელი იმ დროის განმავლობაში, რაც იქაურობას ვათვალიერებდი და განცვიფრებას ვეძლეოდი, და ერთობოდნენ იმის შემხედვარენი, როგორ გამაოგნა გიგანტურმა წნეხმა... იცინოდნენ და ყვითელ და ნარინჯისფერ ხელთათმანებს მიქნევდნენ, თავზე ვიტაცე ხელები და დერეფანს გავუყევი, დარბაზიდან კი ყველა შესაძლებელი ტონალობის სიცილი მესმოდა, რომელსაც გრძელი დერეფნით გავურბოდი, დერეფნის კედლების გასწვრივ წიგნების შეკვრები ენყო, ხელუხლებელი გამოცემების ალლუმი, რომელიც ისეთივე სისწრაფით მიქროდა უკან, როგორითაც მე მივრბოდი წინ. ცნობისმოყვარეობას ვერ გავუძელი და შევჩერდი გრძელი დერეფნის ბოლოში, ერთ-ერთ შეკვრას ქალაღი შემოვახიე და აღმოვაჩინე, რომ წიგნი, რომელსაც ბავშვები ისე ხევენ, რომ თითქოს კი დაიზიანეს, „კაია მარჟიკი“¹⁶ ყოფილა, გამოვაძვრინე შეკვრისგან ერთი ცალი, ბოლო გვერდზე გადავფურცლე და ამოვიკითხე, რომ ტირაჟი ოთხმოცდახუთი ათასი ეგზემპლარი ყოფილა, თან სამი საწილი გამოუციათ, ანუ ბავშვების პატარა თითებს მეოთხედი მიუღწევინი განწირული კაია მარჟიკი უძალიანდებოდათ... დამშვიდე-აქლმა, სხვა დერეფნებშიც გავიარე, ყველგან წიგნის შეკვრები ენყო,

¹⁶ კაია მარჟიკი (Kaja Mafik) – ჩეხი მწერლის მარია ჩერნაას 1926 წელს გამოცემული საბავშვო წიგნის გმირი. ნაწარმოებში აშკარადაა გამოხატული რელიგიის მიმართ უარყოფითი პოზიტიური დამოკიდებულება, რის გამოც კომუნისტური რეჟიმის დროს წიგნი აიკრძალა.

ენყო, ჩუმი და დაუცველი წიგნები, ზუსტად ისე, როგორც ვარიები ლიბუშის ფრინველების სასაკლაოზე. ისინი, რომლებმაც უცაბედად გალიებიდან გამოაღწიეს, კონვეიერის ირგვლივ დასეირნობდნენ და განუწყვეტლივ რალაცას კენკავდნენ, სანამ რომელიმე მუშა გოგოს ხელი არ სწვდებოდა, ცოცხლად არ ჩამოკიდებდა კონვეიერის კაუჭზე და დანით ყელს არ გამოჭრიდა. ეს ფრინველები ჯერ წესიერად განვითარებულებიც კი არ იყვნენ, ცხოვრებას მხოლოდ იწყებდნენ და ამ შენობაში დაწყობილი წიგნებივით მათაც ნაადრევი სიკვდილი ელოდათ. აი მე რომ მიწვედეს საბერძნეთში წასვლა, გავიფიქრე, სტაგირაში წავიდოდი, იქ, სადაც არისტოტელე დაიბადა, საბერძნეთში რომ მოვხვედრილიყავი, თუნდაც გრძელ კალსონებში გამონყობილი, აუცილებლად შემოვურბენდი სტადიონს, ტერფებზე მოხტუნავე ზონრებით საპატიო წრეს დავარტყამდი ყველა ოლიმპიადის ყველა გამარჯვებულის პატივსაცემად, ეჰ, საბერძნეთში რომ მოვხვედრილიყავი. ამ სოციალისტური შრომის ბრიგადასთან ერთად საბერძნეთში გამგზავრება რომ შემძლებოდა, მთელი იქ მომხდარი თვითმკვლელობების შესახებ ლექციას ჩავუტარებდი ახალგაზრდებს, დემოსთენეზე, პლატონზე, სოკრატეზე მოვუყვებოდი, ეჰ, სოციალისტური შრომის ბრიგადასთან ერთად საბერძნეთში გამგზავრება რომ შემძლებოდა... მაგრამ ახალ ეპოქაში ვართ, ახალ სამყაროში, რომელშიც ეს ახალგაზრდები იდაყვებით გაიკვლევებს გზას, ეტყობა, ამქვეყნად ყველაფერი შეიცვალა და ყველაფერი სხვაგვარადაა. ასეთ ფიქრებში გართული ჩემს სარდაფში უკანა ჩასასვლელიდან ჩავედი და მბჟუტავი ნათურით განათებულ სიბნელესა და ყროლში აღმოვჩნდი, ხელი გადავუსვი ჩემი წნეხის ხის კალათის გადახეხილ გვერდებს, რომელსაც დრომ თავისი კვალი დაატყუო, ასე ვიდექი სარდაფში, რომ მოულოდნელად ყვირილი შემომესმა, მივტრიალდი და ჩემი შეფი შემრჩა, თვალები სისხლით ჰქონდა საყსე, ჩემი ხანგრძლივი გაუჩინარებით გამწარებული ჭერს აჰყვიროდა და იქაურობას აგანგაშებდა, ღრიალებდა, ეზო და სარდაფი მაკულაოტურითაა სავსეო, ვერ ვიგებდი, რას დამჩხაოდა თავზე, მაგრამ მიიჩხვდი, იმას მსაყვედურობდა, რომ აუტანელი ადამიანი ვარ და რომ

ამის გაძლება უკვე შეუძლებელია, და რამდენჯერმე გაიმეორა სიტყვა, რომელიც ჯერ არავის შემოუკადრებია ჩემთვის, მითხრა, უქნარა, უქნარა, უქნარა ხარო. ბუბნის გიგანტური წნეხი თავისი სოციალისტური შრომის ახალგაზრდული ბრიგადით და მე – ეს ხომ მორალური დაპირისპირებაა და მაინც, მე უქნარა ვარ, იმაზე უვარგისი, ვიდრე ეს ჩემი ციციქნა წნეხი, ბრიგადას – ელადაში გასეირნება, მე კი უქნარა ვარ. მთელი ნაშუადღევის განმავლობაში ტემპის შეუცვლელად ვმუშაობდი, ფინლით წნეხის კალათაში ისე ვყრიდი წიგნებს, თითქოს ბუბნიში ვმუშაობო, მართალია, წიგნების პრიალა ყდები მეკეკლუცებოდნენ, მაგრამ თავს ვიკავებდი და თან გაუთავებლად ვიმეორებდი: არ გაბედო, ერთ წიგნშიც კი არ გაბედო ჩახედვა, შენ კორეელი ჯალათივით გულგრილი უნდა იყო. ერთი სიტყვით, ისე ვმუშაობდი, თითქოს ნიჩბით უსულო მიწის გროვებს ვიღებდი, მანქანაც გადარეულივით მუშაობდა, ახველებდა და აძაგძაგებდა, ძრავა უხურდებოდა, ასეთ ტემპს ნამდვილად არ იყო ჩვეულები, სარდაფის ჰაერმა, ეტყობა, გააცივა და რევმატიზმი დამართა, რომ მომწყურდა, მალაზიაში გავედი და უკანა გზაზე რძის ლიტრიანი ბოთლით გადმოვირბინე ეზო, როცა ეს რძე დავლიე, ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს ყელში ეკლიანი მავთული გამიტარესო, მაგრამ არ შევშინებულვარ, უბრალოდ პატარ-პატარა ყლუპებით ესვამდი, პატარაობაში კოვზით თევზის ქონს რომ მასმევდნენ, ისეთივე საზიზღრობა იყო ეს რძეც, მაგრამ მაინც მოვახერხე და ქაღალდი ქერს აღარ სწვდებოდა და ისევ გამოჩნდა ეზოში გამავალი ხერელი. იმ დღეს ხუთშაბათი იყო და მოხდა ის, რაც ყოველ ხუთშაბათს ხდებოდა და რასაც ყოველთვის გულის ფანცქალით ველოდეოდი, კომენსკის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკარი მოდიოდა ხოლმე ბიბლიოთეკიდან გადაყრილი წიგნებით სავსე ჩანთით, იმ დღესაც მოვიდა, დადგა ხერელის ნაპირას და პირდაპირ ჩემს ფეხებთან გადასოცალა ფილოსოფიური ნაშრომებით სავსე ჩანთა, მაგრამ მე ეს წიგნები პირდაპირ წნეხის კალათაში ჩავყარე, მხოლოდ ერთ წიგნზე ჩეჩერდი, ეს რომ არ მექნა, გული გამისკდებოდა, „ზნეობის მეტაფიზიკა“ ერქვა, ბოლოს ისიც ფინალზე დავდე და ისე მოვისროლე

კალათში, როგორც ლამპიონების ძირში დადგმული ლითონის სანაგვის შიგთავსი, ვმუშაობდი და ვმუშაობდი, ერთ შეკვრას მეორეს ვაყოლებდი, თანამედროვე და ძველი მხატვრების რეპროდუქციების გარეშე ვკრავდი ყველაფერს, ერთი შეკვრა მეორეს ჰგავდა, მხოლოდ იმას ვაკეთებდი, რისთვისაც ფულს მიხდიდნენ, არავითარი ხელოვნება, შემოქმედება და სილამაზის ძიება, აი ასე, მხოლოდ სამუშაოს ვასრულებდი და თანდათან ვხვდებოდი, სულ ასე რომ მემუშავა, მე თვითონ ვეჩნებოდი მთელი სოციალისტური შრომის ბრიგადა, შევძლებდი საკუთარი თავისთვის მიმეცა პირობა, რომ შრომის პროდუქტიულობას ორმოცდაათი პროცენტით გავზრდიდი და ასე არა მარტო სახელმწიფო სანატორიუმში მოვხვდებოდი, არამედ სანატორელ საბერძნეთშიც, სადაც გრძელი კალსონებით ოლიმპიის სტადიონს შემოვურბენდი და პატივს მივაგებდი არისტოტელეს სამშობლოს, სტაგირას. აი ასე, პირდაპირ ბოთლიდან ვყლუპავდი რძეს და იმაზე ვფიქრობდი, რომ უქნარა არ ვარ, ირგვლივ ველარაფერს ვამჩნევდი და არაადამიანური ტემპით ვმუშაობდი ისე, როგორც ბუბნის გიგანტურ წნეხთან მუშაობდნენ და სალამოს, როცა მუშაობას მოვერჩი და დავამტკიცე, რომ უქნარა არ ვარ, შეფმა, რომელიც თავისი კაბინეტის გვერდით საშხაპეში ბანაობდა, მოჩხრიალე წყლიდან გამომძახა, რომ აღარ სურს ჩემთან ლაპარაკი, რომ ჩემი საბუთები უფროსობას გადასცა და ამიერიდან სულერთია, სად გავაგრძელებ მაკულატურის წნეხას. ვიჯექი და ვუსმენდი, როგორ იმშრალედა ხაოიანი პირასახოცით, მისი ჭალარა ბანჯგვლების ხმა მესმოდა და ამ დროს მოულოდნელად ჩემი მანჩინა მომენატრა, რომელმაც რაიმდენჯერმე მომწერა, რომ ახლა კლანოვიცეში ცხოვრობს და უნდა, რომ მოვინახულო. ჭუჭყიან ფეხებზე წინდები ამოვიცვი და გარეთი გავედი, ავტობუსზე მეჩქარებოდა, უკვე შებინდებული იყო, როცა ტყეში წამოზრდილ პატარა ქალაქში ჩავალწიე, ხალხში მანჩინას იმისამართი გავიკითხე და უკვე თითქმის ბნელოდა, როცა ტყეში წამოშართული მომცრო ვილის წინ აღმოვჩნდი, მზე უკვე ჩადიოდა, ჭიმკარი გავალე და ეზოში შევედი, არავინ შემომგებებია, არც დერეფანში დამხვდა ვინმე და არც სამზარეულოსა და სხვა ოთახებში, მამი

გაღებული კარით ბაღში გავედი და დანახულმა იმაზე უფრო ძლიერად შემაშინა, ვიდრე დილით ბუბნიში. დიდი ფიჭვებისა და ქარვისფერი ჰორიზონტის ფონზე, სადაც მზე ნელ-ნელა ჩადიოდა, ანგელოზის უზარმაზარი ქანდაკება აღმართულიყო, ისეთივე უზარმაზარი, როგორც ვინოპრადში ჩეხის ქანდაკება ჩეხის ბაღში. ქანდაკებაზე კიბე იყო მიდგმული, ზედ მოხუცი კაცი იდგა, რომელსაც ღია ცისფერი ხალათი და თეთრი შარვალი ეცვა, ფეხსაცმელიც თეთრი ჰქონდა, და ხელში ჩაქუჩი ეჭირა, რომლითაც ქვაში ლამაზი ქალის სახეს თლიდა, არა, ეს არც ქალის სახე იყო და არც კაცის, უფრო ციდან ჩამოსული ანდროგინული ანგელოზის სახეს ჰგავდა, რომელსაც აღარ ატყვია სქესის ნიშნები და ამდენად, არც დაქორწინებულია, ვხედავდი, როგორ იყურებოდა მოხუცი ყოველ ნამს ქვევით, იქით, სადაც სავარძელში მანჩინა იჯდა, რომელსაც ვარდი ეჭირა და ამ ვარდის არომატით ტკბებოდა, მოხუცი კი ყოველ მის ნაკვთს დაკვირვებით სწავლობდა და საჭრეთელზე ჩაქუჩის მსუბუქი დარტყმებით ქვაში გადაჰქონდა ისინი. მიუხედავად ჭალარისა, მანჩინკას თმა გამოსასწორებელი სახლის გოგონასავით ჰქონდა შეჭრილი, როგორც სულიერებით აღსავსე ათლეტს, ერთგვარი ბიჭური ვარცხნილობა, როგორც სპორტსმენებს აქვთ, თან ერთი თვალი მეორეზე ოდნავ დაბლა ჰქონდა, რაც დიდებულებას სძენდა მის გარეგნობას, მეთიცი, ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, თითქოს მანჩინკა ცალ თვალს ოდნავ აელმებდა, მაგრამ მე ვიცოდი, რომ ეს თვალის ნაკლი არ იყო, რომ უბრალოდ დახარა და გაეყინა მზერა და გამუდმებით უსასრულობის ზღურბლს იქით, ტოლგვერდა სამკუთხედის ცენტრს ჩააყურებს, თვით ყოფის გულს, რომ მისი ელამი თვალი შეხსენებაა ბრილიანტში არსებული ხინჯისა, როგორც ერთმა კათოლიკე ეგზისტენციალისტმა თქვა მოხდენილად. აი ასე მეხდაცემული ვიდექი, მაგრამ ყველაზე უფრო ქანდაკების ორი უზარმაზარი თეთრი ფრთა ჩაკვირვებდა, თეთრი კარადებივით დიდი ფრთები, ისე ჩანდა, რომ ყრთები მოძრაობდნენ, თითქოს აფრენას აპირებენ ან ეს-ესაა ციდან სიწაზე დაეშენნენ და ვხედავდი, რომ მანჩინკამ, რომელსაც ამქვეყნივე ყველაზე უფრო წიგნის კითხვის ეშინოდა, რომელსაც ერთი რი-

გიანი წიგნიც კი არასდროს წაუკითხავს და თუ რამე წაუკითხავს, მხოლოდ ძილის მოსაგვრელად, ცხოვრების გზის ბოლოს წმინდანობას მიაღწია... დაღამდა, სიბნელე ჩამონვა, მოხუცი მოქანდაკე კი ისევ იმ თეთრ კიბეზე იდგა, მისი თეთრი შარვალი და თეთრი ფეხსაცმელი სიბნელეს ანათებდა, გეგონებოდა, ცაშია გამოკიდებულიო, მანჩინკამ გრილი ხელი გამომინოდა, კისერზე ჩამოშეკიდა და მითხრა, რომ ეს მოხუცი ბატონი მისი უკანასკნელი საყვარელია, რომ უკანასკნელი რგოლია იმ კაცების ჯაჭვში, რომლებთანაც ოდესმე რამე საერთო ჰქონია, რომ ეს მისი საყვარელია, რომელსაც იგი უკვე მხოლოდ და მხოლოდ სულით უყვარს, სამაგიეროდ კი მის ქანდაკებას თლის, რომლითაც სიცოცხლეშივე დატკბება ამ ბაღში და რომ ეს ანგელოზი მისი გარდაცვალების შემდეგ მის საფლავზე დაიდგმება და კუბოს პრესპაპიესავით დაანება. და სანამ მოხუცი ხელოვანი ბადრი მთვარის შუქში, რომელიც ცაზე ამოგორებულისო და მოქანდაკის საჭრეთელს გზას უნათებდა, სახის ზუსტი გამომეტყველებისთვის იბრძოდა, მანჩინკამ მთელი თავისი ვილა მომატარა, სარდაფიდან სხვენამდე დამათვალიერებინა და თან ჩუმი ხმით მიყვებოდა, როგორ გამოეცხადა ანგელოზი, რომელსაც დაუჯერა, უკანასკნელი ფულით ტყეში ნაკვეთი იყიდა და მინის მთხრელი მოხიბლა, რომელმაც სახლის საძირკველი გაუთხარა და კარავში ერთად ეძინათ ხოლმე, მერე მას ზურგი აქცია და კალატოზი მოხიბლა, კალატოზსაც ეძინა მასთან კარავში, სიყვარულს ეძლეოდნენ და მას სახლის კედლები ამოუყვანა, შემდეგ მანჩინკამ ხურო მოხიბლა, რომელმაც ახალაშენებულ სახლში ხის სამუშაო შეასრულა და ღამლამობით ქალი მასთან ერთად იწვა ოთახში, მერე მასაც აქცია ზურგი მანჩინამ და მეთუნუქე მოხიბლა, და იმასაც იმავე საწოლში ეძინა, რომელშიც ხურო იწვა ხოლმე და მეთუნუქემ მთელი სამუშაო შეასრულა, რათა შემდეგ ქალს მისთვისაც ექცია ზურგი და სახურავის მხურავი მოეხიბლა, რომელიც მის საწოლში იწვა და თან სახლი მიფერიით გადაუხურა, მერე მანჩინკამ მასაც აქცია ზურგი და მებათქაშე მოხიბლა, რომელმაც კედლები და ჭერი შეუბათქაშა, სანაცვლოდ კი ერთად ეძინათ, მერე კი მასაც აქცია მანჩინამ ზურგი და ღურგა

ლი მოხიბლა, რომელმაც ავეჯი დაუმზადა, და აი ასე, ლოგინში სიყვარულობით მიზანდასახულად აიშენა მანჩინკამ ეს ვილა და ბოლოს ხელოვანი მოხიბლა, რომელსაც იგი პლატონურად უყვარდა და ღმერთის მაგივრად თვითონ აქანდაკებდა მანჩინას ანგელოზად. აი ასე დაებრუნდით იმავე ადგილას, საიდანაც დავინწყეთ, წრე შემოვუარეთ მანჩინას ცხოვრებას და დავინახეთ, რომ თეთრი ფეხსაცმელი და თეთრი შარვალი კიბიდან ჩამოდიოდა, ღია ცისფერი ხალათი კი ამ დროს მთვარით განათებულ ღამეს ერწყმოდა, თითქოს ციდან დაეშვაო, ისე შეეხო თეთრი ფეხსაცმელი მინას, ჭალარა კაცმა ხელი გამოიმინოდა და მითხრა, რომ მანჩინა მას ყველაფერს მოუყვა ჩემ შესახებ, რომ მანჩინა მისი მუზაა, რომ მანჩინამ ის ნაყოფიერი გახადა და ამიტომ, რომ უზენაესი ძალების შემწეობით ახლა შეუძლია, მანჩინა გიგანტური ნაზი ანგელოზივით გამოაქანდაკოს... კლანოვიცედან უკანასკნელ მატარებელს გამოვყევი, უგონოდ მთვრალი გაუხდელად დავენეი ლოგინზე, ბალდახინის ქვეშ, რომელზეც ორი ტონა წიგნები იყო შემონახული, ვინეი და ვხედავდი, რომ მანჩინა თავისდა უნებურად იქცა იმად, ვინც არც კი დასიზმრებია ცხოვრებაში, რომ მანჩინამ ყველაზე მეტს მიაღწია იმ ადამიანებს შორის, რომლებსაც როდისმე შეეხვედრივარ, მაშინ როცა ჩემ წინააღმდეგ, რომელიც განუწყვეტლივ ვკითხულობდი და წიგნებში ღვთაებრივ მინიშნებებს ვეძებდი, წიგნებმა შეთქმულება მოაწყვეს და ერთი პატარა მინიშნებაც კი არ მიმიღია მაღლიდან, მანჩინკა კი, რომელიც ვერ იტანდა წიგნებს, იქცა იმად, რაც ისედაც იყო, იქცა ისეთად, როგორებზეც წიგნებს წერენ, მეტიც – ცაში აიჭრა თავისი ქვის ფრთებით და ჩემი წამოსვლის წინ მთვარის შუქმოფენილი ფრთები ამპირის სტილის სასახლის ფანჯრებივით ანათებდნენ ღამეში და ამ ფრთებით მანჩინამ შორს მოიტოვა ჩვენი love story თავისი ბაფთებით, ლენტებითა და განავლით, რომელიც ოქროს მწვერვალის ფერდობიდან წამოიღო და სასტუმრო „რენერის“ დამსვენებლებს ჩამოუტარა წინ თხილამურებით.

ოცდათხუთმეტი წელი ვწახეხდი ძველ ქალაქს ჰიდრავლიკური წნეხით, ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში მეგონა, რომ სულ ისე ვიმუშავებდი, როგორც ახლა ვმუშაობ, რომ ეს წნეხი ჩემთან ერთად გავიდოდა პენსიაზე და მიუხედავად ამისა, ბუბნის წნეხის ნახვიდან მესამე დღეს რეალობად იქცა ის, რაც სრულიად განსხვავდებოდა ჩემი ოცნებებისგან. სამსახურში რომ მივედი, იქ ორი ახალგაზრდა დამხვდა, ვიცანი, სოციალისტური შრომის ბრიგადიდან იყვნენ, ბეისბოლის მოთამაშეებივით ნარინჯისფერი ხელთათმანები ეცვათ, ნარინჯისფერი ამერიკული კეპები ეხურათ და სამუშაო შარვლები მწვანე სვიტრებზე გადატარებული ბრეტელეებით მკერდამდე ჰქონდათ ამოწეული. შეფმა გამარჯვებული გამომეტყველებით ისინი სარდაფში ჩაიყვანა, ჩემი წნეხი აჩვენა და ახალგაზრდებმაც მყისვე ისე იგრძნეს თავი, როგორც საკუთარ სახლში, მაგიდას სუფთა ქალაქი გადააფარეს და რძის ბოთლები შემოდგეს ზედ, მე კი ამ დროს, მორჩილი და განადგურებული, იქვე ვიდექი, გაბრუებული ვიყავი და მთელი სხეულითა და სულით ვგრძნობდი, რომ ველარასდროს შევძლებდი შეგუებას, რომ იმავე სიტუაციაში აღმოვჩნდი, როგორშიც ზოგიერთი მონასტრის ბერი, როცა შეიტყო, რომ კოპერნიკმა საყოველთაოდ მიღებულისგან

განსხვავებული ახალი კოსმოსური კანონები აღმოაჩინა, რომ ყველაფერი პირიქითაა და დედამინა არ არის სამყაროს ცენტრი, ჰოდა, იმ ბერებმა ჯგუფური თვითმკვლევლობით დაასრულეს სიცოცხლე, რადგან არ შეეძლოთ იმისგან განსხვავებული სამყაროს წარმოდგენა, რომელშიც და რომლითაც აქამდე ცხოვრობდნენ. მე კი შეფმა დამავალა, ეზოში ქალაღდი მომეხვეტა ან ბრიგადას მივხმარებოდი, ან სულაც შემეძლო არაფერი მეკეთებინა, რადგან შემდეგი კვირიდან გამომცემლობა „მელანტრიხში“ გადავდიოდი და იქ ჩემი ერთადერთი საქმე სუფთა ქალაღდის შეფუთვა იქნებოდა. ამის გაგონებაზე თვალეზი ამიჭრელდა, გამოდიოდა, რომ მე, რომელიც ოცდათხუთმეტი წელია, მუყაოსა და ძველ ქალაღდს ვწნებ, მე, რომელსაც არ შემეძლო ცხოვრება იმ სიურპრიზისა და ჯილდოს მოლოდინის გარეშე, რომ საზიზღარი მაკულატურიდან ყოველ წამს შეიძლება მშვენიერმა წიგნმა ამოყვინთოს, უნდა წავსულიყავი და არაადამიანურად თეთრი ქალაღდი მეფუთა. ამ ცნობისგან ფეხეზი მომეკვეთა, დამდულრულივით ვიყავი, სარდაფის კიბის პირველ საფეხურზე დავეშვი, მუხლებზე დაყრდნობილი ხელები უძლურად დამეკიდა ჰაერში, გაოგნებული ღიმილით ვუყურებდი იმ ორ ახალგაზრდას, რომლებსაც არავითარი ბრალი არ მიუძლოდათ მომხდარში, მათ სპალენაას ქუჩაზე მაკულატურის დასაწწებად გამოცხადება დაავალეს, ჰოდა, თავის საქმეს აკეთებდნენ, ეს მათი ლუკმაპური იყო, მათი სამსახური, ვუყურებდი, როგორ ყრიდნენ ფინლებით ქალაღდს წწეხის კალათში, როგორ აჭერდნენ თითებს წითელ და მწვანე ღილაკებს და თავს იმ სულელური იმედით ვიტყუებდი, რომ ჩემი წწეხი გაფიცვას გამოაცხადებდა, ავადმყოფობას მოიმიზეზებდა, მოაჩვენებდა, თითქოს ბორბლები გაეჭედა და ამძრავეზი გაუფუჭდა, მაგრამ არა, ჰიდრავლიკამაც მიღალატა, სულ სხვაგვარად მუშაობდა, ისე მუშაობდა, როგორც ახალგაზრდობისას, მთელი თავისი ძალების მოკრებით გუგუნებდა, მეტიც, როცა პირველი შეკვრის დაწწებას მორჩა, ზარიც ააწკრიალა და ამ პირველი შეკვრიდან მოყოლებული ყოველ ჯერზე რეკავდა ზარს, თითქოს დამცინოდა, თითქოს იმის ჩვენება უნდოდა, რომ მხოლოდ

ახლა, სოციალისტური შრომის ბრიგადის გვერდით მოახერხა მთელი თავისი შესაძლებლობებისა და ნიჭის გამოვლენა. და მეც ვაღიარებდი, რომ ახალგაზრდები მშვენივრად აუდიოდნენ საქმეს, იმ ორი საათის განმავლობაში, რაც სარდაფში იმყოფებოდნენ, ისე აანწყვეს საქმე, გეგონებოდა, უკვე წლებია, აქ მუშაობენო, გაინანილეს სამუშაო, ერთ-ერთი ჭერამდე აკოკოლავებულ ქალაქის გროვაზე აძვრა და კაუჭიანი ჯოხით პირდაპირ წნეხის კალათში ყრიდა ქალაქს, ერთ საათში ხუთი ახალი შეკვრის გაკეთება მოასწრეს, შეფი კი წამდაუნუმ უახლოვდებოდა ეზოში გაკეთებულ ხვრელს, ჩვენკენ იხრებოდა და თავისი მსუქანი თათებით თეატრალურად უკრავდა ტაშს, გამომხედავდა ხოლმე და დაიძახებდა: „ბრავო, ბრავისიმო, ყოჩაღ!“. მე კი ამ დროს თვალებს ვხუჭავდი და იქიდან წამოსვლა მინდებოდა, მაგრამ ფეხებს ველარ ვგრძნობდი, დამბლა დამეცა სირცხვილისაგან და არც წნეხმა დამინდო იმ თავისი ზარის საზიზლარი წკრიალით, რომელიც იტყობინებოდა, რომ მალე წნევა მაქსიმუმს მიაღწევდა და მანქანა მუშაობას დაასრულებდა. ისევ აბრჭყვიალდა ჰაერში ფინლები და თვალი მოვკარი, როგორ მოისროლეს წნეხის კალათში წიგნი, ავდექი, ამოვიღე წიგნი, პერანგზე შევინმინდე, გულში ჩავიკარი და წამით შევყოყნდი ამ პოზაში, მართალია, წიგნი ცივი იყო, მაგრამ მათბობდა, ისე ვიხუტებდი, როგორც დედა – შვილს, როგორც იან ჰუსი, რომლის ქანდაკებაც კიოლნის მოედანზე იდგა, იხუტებს ბიბლიას ისეთი ძალით, რომ წიგნი ნახევრად სხეულში აქვს შეჭრილი, ვუყურებდი იმ ორ ახალგაზრდას, რომლებიც ვერც კი მამჩნევდნენ და მათკენ გავიშვირე წიგნი, იქნებ შეამჩნიონ-მეთქი, მათ კი ისე შეხედეს, კითხომც არაფერიო, ბოლოს მოვიკრიბე ძალა და წიგნის ყდას დაეხედე. მართლაც, არაჩვეულებრივი წიგნი აღმოჩნდა, ჩარლზ ლინდბერგის წიგნი იყო იმაზე, როგორ გადაიფრინა მთელი ოკეანე პირველმა და მაშინვე გამახსენდა ფრანტიშეკ შტურმი, წმინდა სამების ეკლესიის დარაჯი, რომელიც საჰაერო ნაოსნობის შესახებ წიგნებსა და ჟურნალებს აგროვებდა, რადგან სწამდა, რომ იესოს წინამორბედი იკაროსი იყო, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ იკარო

სი ციდან გააძევეს და ზღვაში ჩაუძახეს, იესო კი ას ოთხმოცი ტონა გამწვევი ძალის მქონე რაკეტა „ატლასის“ საშუალებით დედამიწის ახლო ორბიტაზე გაიყვანეს, სადაც დღემდე სუფევს. დღეს უკანასკნელად წავუღებ ფრანტიშეკს მის მიკრობიოტიკურ კაბინეტში წიგნს იმის შესახებ, როგორ გადაიფრინა ლინდბერგმა ოკეანე და ჩემი პატარ-პატარა სიხარულებიც ამით დასრულდება-მეთქი, გავიფიქრე. გამოვლასლასდი ეზოში, იქ კი შეფი ახალგაზრდა გამყიდველ ჰედვიჩკას სასწორზე წონიდა, როგორც ყოველთვის, ჰედვიჩკას ჯერ დაწნეხილ შეკვრასთან ერთად წონიდა, შემდეგ კი მარტოს, ასეთი იყო შეფი, როგორც მე მიყვარდა წიგნები, ისე უყვარდა შეფს ახალგაზრდა გოგონები, ყველას, ზუსტად ისე, როგორც ჰედვიჩკას, ჯერ მაკულატურის შეკვრასთან ერთად წონიდა, შემდეგ კი მარტოს, ყოველი გოგონას შესახებ ჩანაწერებს აწარმოებდა, მათ წონას იწერდა და თან ისე ეხვანცალებოდა, რომ ირგვლივ ვერავის ველარ ამჩნევდა, წელზე ხვევდა ხელს და სასწორზე ისე აყენებდა, გეგონებოდა, ფოტო უნდა გადაუღოსო, და ყოველ მათგანს სათითაოდ უხსნიდა ფირმა „ბერკელის“ სასწორის მუშაობის პრინციპს და ამ დროს ხან თეძოზე ადებდა ხელს, ხან მკერდზე და როცა ციფერბლატს უჩვენებდა გოგონებს, ყოველთვის ისე დგებოდა, როგორც ახლა დადგა ჰედვიჩკასთან ერთად, ხელები თეძოებზე დააწყო, უკნიდან მოექცა და თავი მის კულულებში ჩარგო, ყნოსავდა და ტკბებოდა, ნიკაპი გოგონას მხარზე ჩამოედო და ისე უთითებდა ციფერბლატზე, შემდეგ ძირს ჩამოხტა, სასწორის სახელური გადასწია და სიხარულით მიულოცა ჰედვიჩკას, რომ მას წონაში არ მოუმატებია და ბლოკნოტში ჩაიწერა მისი ზუსტი წონა, შემდეგ კი ორივე ხელით ეხმარებოდა სასწორიდან ჩამოსვლაში, წელზე ხვევდა ხელებს და ყვიროდა: „ჰოპლაააა!“, ისე ეხმარებოდა, გეგონებოდა, მისადგმელი კიბიდან ჩამოხსნაო, თან მისი მკერდისკენ ხრიდა თავს და ყნოსავდა და ბოლოს მოითხოვა, რომ ახლა, პირიქით, ჰედვიჩკას აეწონა შეფი და სასწორზე შემდგარი პატივცემული შეფი სიხარულით სახლის სახურავებს აჰყვიროდა და აღფრთოვანებით ღრიალებდა, როგორც ბებერი ირემი, რომელმაც

ახალგაზრდა ფურიერები შენიშნა, ჰედვიჩკას კი მისი წონა იმ კარის ჩარჩოზე უნდა დაენერა, რომელსაც არსად არ მივყავდით. ეზო გადავიარე და თალიდან პირდაპირ მზეზე გავედი, მაგრამ ჩემთვის დღეს ყველგან მოღრუბლული იყო; როცა ეკლესიას მოვუახლოვდი, ფრანტა შტურმი ქეჩით საკურთხევლის გვერდითა ნაწილს ისე წმენდდა, როგორც რალაც მონყობილობას და სრულებითაც არ მალავდა, რომ ფიქრებით სადღაც სხვაგან დაფრინავდა. ცხოვრებამ მასაც კარგად გაუმრუდა ბედი. ფრანტიშეკ შტურმის გატაცება გაზეთები იყო, წერდა პატარა საგაზეთო სტატიებს მოტეხილი ფეხების შესახებ და განსაკუთრებით უყვარდა ორშაბათის ნომრისთვის წერა იმ ჩხუბებისა და სკანდალების შესახებ, რომლებიც თეთრი ციებ-ციხელებით და მოჩხუბარის საავადმყოფოში ან პოლიციის გამოსაფხიზლებელში წაყვანით დასრულდა, სტატიებს „ჩეხეთის სიტყვაში“ და „ვეჩერნიჩეკში“ წერდა და ამ ჩხუბებზე წერის გარდა სხვა არაფრის კეთება არ უნდოდა. მამამისი ეკლესიის დარაჯი იყო და როცა ის გარდაიცვალა, ფრანტამ გააგრძელა მისი საქმიანობა, დარაჯად მუშაობდა, მაგრამ მთელი გულით მხოლოდ მაშინ ხარობდა, როცა სტარეე მესტოში და ნოვეე მესტოში მომხდარი ლოთების ჩხუბებზე წერდა და როგორც კი ცოტა დროს მოიხელთებდა, მღვდლის სახლში მისთვის გამოყოფილ ოთახში გარბოდა, ხისგან გამოთლილ ეპისკოპოსის სავარძელში ჯდებოდა, იღებდა წიგნს ავიაციის შესახებ და შთაგონებით კითხულობდა უახლეს თვითმფრინავებსა და მათ კონსტრუქტორებზე. ავიაციის შესახებ ორასზე მეტი წიგნი ექნებოდა და როცა ჩემს სარდაფში ნაპოვნ წიგნს ვაძლევდი, ფრანტიშეკმა ხელები გაიწმინდა და თან ისე ილიმებოდა, რომ მივხვდი – ეს წიგნი თავის მიკრობიოტიკურ ბიბლიოთეკაში არ ჰქონდა, ისე შემომხედა, ვიგრძენი, მზერიით გულში როგორ ჩამიხუტა, თვალებიც კი აუცრემლიანდა გულაჩუყებულს, მე კი იმაზე ვფიქრობდი, რომ ჩემი სარდაფიდან მომდინარე პატარ-პატარა სიხარულების მშვენიერი ხანა დასრულდა და ფრანტიშეკ შტურმს ამის მერე ველარ გავახარებდი. ასე ვიდექით გვერდითა საკურთხევლის თავზე ჯაჭვით ჩამოკიდებული ორი

უზარმაზარი ანგელოზის ფრთების ქვეშ, რომ კარი უხმოდ გაიღო და ჩუმი ნაბიჯით მღვდელი მოგვიახლოვდა, რომელმაც ფრანტიშეკს ოფიციალური ტონით შეახსენა, რომ მინისტრანტის კაბა ჩაეცვა და საზიარებლად წასულიყვნენ. მე კი დილის მზით განათებულ ქუჩაში გავედი, წმინდა თადეოსის ქანდაკების წინ სალოცავ სკამთან ცოტა ხნით შევეყოფი და უცებ საკუთარი თავი დავინახე, დავინახე, როგორ ვლოცულობდი ოდესღაც აქ, თადეოსს ვეხვეწებოდი ხოლმე, მაღლა ცაში მოლაპარაკებოდა, რომ საზიზღარი მანქანები, რომლებსაც სასაკლაოებიდან და ხორცის მალაზიებიდან სისხლიანი ქალაღლი მოჰქონდათ ჩემს სარდაფში, იმ თავის ტვირთიანად გზიდან პირდაპირ ვლტავაში გადაფრენილიყვნენ, მერე ისიც გამახსენდა, რომ ახალგაზრდობაში, როცა ჯერ კიდევ მართობდა მსგავსი ანცობა, სარდაფში ნაპოვნ ვარსკვლავებს ვიბნევიდი ქუდზე და ისე ვიჩოქებდი, თან მესმოდა, როგორ ჩამივლიდნენ ხოლმე სახლების ყოფილი მეპატრონეები და ხმამაღლა ამბობდნენ: „იმასაც მოვესწარი, რომ მუშებიც კი ჯვარცმისკენ იწევენ...“. ასე ვიდექი თვალეზზე ჩამოფხატული შლაპით და უცებ აზრი დამებადა, გადავწყვიტე დამეჩოქა, უკანასკნელად მეცადა, მელოცა და წმინდა თადეოსისათვის სასწაული გამომეთხოვა, მხოლოდ სასწაული თუ დამეხმარებოდა და დამაბრუნებდა ჩემს წნეხთან, ჩემს სარდაფთან და ჩემს წიგნებთან, რომელთა გარეშეც ცხოვრება არ შემეძლო, და უკვე უნდა დამეჩოქა, რომ მოულოდნელად ესთეტიკის პროფესორი დამეჯახა, მისი სათვალის მინები დიდი საფერფლეებივით ლაპლაპებდნენ მზეზე, თავგზააბნეული იდგა, როგორც ყოველთვის, პორტფელი ეჭირა ხელში და როგორც ყოველთვის, როცა შლაპით მხედავდა, მკითხა: „ახალგაზრდა იქ არის?“. დავფიქრდი და ვუპასუხე, არა-მეთქი. „ღმერთო, ავად ხომ არ გახდა?“ – შეეშინდა პროფესორს. არა, ავად არ არის, ვუპასუხე, მაგრამ მოდი გულახდილად გეტყვით, მორჩა რუტის სტატიები, დასრულდა ენგელმიულერის რეცენზიები... ვუთხარი ეს და შლაპა მოვიხადე, ესთეტიკის პროფესორი ისე შეშინდა, რომ ცოტაც და მუხლები მოეკვეთებოდა, თითი გამოიშვირა ჩემკენ და წამოიძახა: „თქვენ

ხართ ის ბებერი და ის ახალგაზრდაც თქვენ ხართ, არა?". შლაპა დავიხურე, თვალეზე ჩამოვიფხატე და მწარედ ჩავილაპარაკე: „კი, მე ვარ და მორჩა, აღარ იქნება ძველი „ეროვნული პოლიტიკა“ და „ეროვნული გაზეთი“, გამომადგეს სარდაფიდან, გესმით?“ და გავუყევი ქუჩას ჩვენი ეზოს შესასვლელისკენ, სადაც ოცდათხუთმეტი წელი დავდიოდი. პროფესორი ჩემ გარშემო დარბოდა, სახელოზე მექაჩებოდა და ხელში ათკრონიანს მიდებდა, მერე კი ხუთკრონიანიც დამიმატა, შევხედე იმ ფულს და გამწარებულმა ვუთხარი: „უკეთ რომ ვეძებო, არა?“. პროფესორმა მხარში ჩამავლო ხელი, ათი ნომერი სათვალიდან თვალეები ცხენივით დიდი მოუჩანდა, თავს აქიცინებდა და ბურტყუნებდა: „ჰო, უკეთ რომ ეძებოთ“. „უკეთ რომ ვეძებო, მაგრამ რა?“ – ვკითხე, ის კი საბოლოოდ დაიბნა: „რალაც სხვა ბედნიერება...“ – ჩაიჩურჩულა, თავი დამიკრა, უკან-უკან დაიხია, ბოლოს შეტრიალდა და როგორც უბედური შემთხვევის ადგილს, ისე გამეცალა. როცა შესასვლელისკენ შევუხვიე და გავიგონე, რა მხიარულად აწკარუნებდა ზარს ჩემი ჰიდრაულიკური წნეხი, როგორც ქორწილიდან მომავალი შეზარხოშებული სტუმრებით სავსე მარხილი, გზის გაგრძელება ვეღარ შევძელი, ჩემი წნეხის დანახვა აღარ შემეძლო, შევტრიალდი და ტროტუარზე ავედი, მზე თვალეებს მჭრიდა, მე კი ვიდექი და არ ვიცოდი, საით წავსულიყავი, ამ მლელვარებაში ერთი იმ წიგნთაგანიც კი ვერ დამეხმარა, რომლებსაც ერთგულებას ვეფიცებოდი, ერთხანს ასე ვიდექი, მერე კი წმინდა თადეოსისკენ წავბოდილდი, დავენარცხე სალოცავ სკამზე, თავი ხელებში ჩავრგე და მგონი, ჩამეძინა, შესაძლოა, ვყვინთავდი, შესაძლოა, ზმანება იყო და უბრალოდ შევიშალე იმ უსამართლობისგან, რომლის მსხვერპლიც აღმოვჩნდი, ხელებს თვალეებზე ვიჭერდი და ვხედავდი, რომ ჩემი წნეხი ყველაზე გიგანატურ წნეხად იქცა, ვხედავდი, იმხელა იყო, რომ თავის ოთხ კედელს შორის მთელ უზარმაზარ პრალას იტევდა, ვხედავდი, რომ თითო დავაჭირე მწვანე ლილაკს და გვერდითი კედლები ამოძრავდა, წყალსაცავის კაშხალივით დიდი კედლები, ვხედავდი, როგორ მოიცელა პირველი სახლები, წნეხის კედლები კი ჩემი სარდაფის თავ-

ვებივით თამაშ-თამაშით მიიწვედნენ წინ, მიიწვედნენ და მიითრევდნენ ყველაფერს, რაც გზად ხვდებოდათ, ზევიდან დავეყურებდი და ვხედავდი, რომ სანამ პრალის ცენტრში ცხოვრება თავისი ჩვეული რიტმით გრძელდებოდა, ჩემი გიგანტური წნეხის კედლები ანგრევდნენ და აცამტვერებდნენ ქალაქის გარეუბნებს, კედლების ერთდროული მოძრაობით გამონვეული ნგრევის ტალღა ქალაქის ცენტრისკენ მიიწვედა, ვხედავდი სტადიონებს, ეკლესიებს, დანესებულებებს, ვხედავდი, როგორ ცამტვერდებოდა პატარა თუ დიდი ქუჩები, ჩემი წნეხის კედლებს ერთი პატარა თავივც კი ვერ გაუბოდა, ვხედავდი, როგორ ინგრეოდა ჰრადი და როგორ იშლებოდა ეროვნული მუზეუმის ოქროს გუმბათი, როგორ ზვირთდებოდა ვლტავის წყალი, მაგრამ წნეხის ჰიდრავლიკის ძალა იმდენად დიდი იყო, რომ ვერაფერი უწევდა ჩემს სარდაფში ეზოდან ჩამოყრილ მაკულატურაზე მეტ წინააღმდეგობას, ვხედავდი, როგორ აჩქარდნენ წნეხის კედლები და ყველაფერი, რაც უკვე დაანგრის, წინ გაათრის, ვხედავდი საკუთარ თავს, როგორ მეცემოდა წმინდა სამების ეკლესიის ნანგრევები, ვხედავდი, რომ უკვე ველარაფერს ვხედავ, ვხედავდი, რომ გაჭყლეტილი ვარ და აგურებთან, ხის კოჭებთან და სალოცავ სკამთან ერთ მთლიან მასას ვქმნი და ამის შემდეგ მხოლოდ ხმებილა მესმოდა, მესმოდა ტრამვაისა და მანქანების ლითონის ღრჭიალი, წნეხის კედლები კი სულ უფრო უახლოვდებოდა ერთმანეთს, მათ შორის ჯერ კიდევ საკმარისად იყო თავისუფალი ადგილი, ნანგრევების სიბნელეში საკმარისად იყო ჰაერი, რომელიც გიგანტური წნეხის კედლებით ოთხივე მხრიდან შემოსაზღვრული, ხალხის ვაებას შერეული სტვენით ზევით მიიწვედა, თვალები გავახილე და მოტიტვლებული უდაბნოს შუაგულში უზარმაზარი შეკვრა დავინახე, ხუთასმეტრიანი ან იქნებ უფრო დიდი ნიბოების მქონე დაწნეხილი კუბი, მთელ პრალას კუბად დაწნეხილს ვხედავდი, დაწნეხილს ჩემთან, მთელ ჩემს აზრებთან და იმ ტექსტებთან ერთად, რომლებიც ოდესმე წამიკითხავს, მთელ ჩემს ცხოვრებასთან ერთად დაწნეხილს, და ეს ყველაფერი იმ პატარა თავისოდენა იყო, რომელსაც სოციალისტური შრომის

ბრიგადის ორი მუშა მაკულატურასთან ერთად წნებდა ჩემს სარდაფში... გაკვირვებულმა გავახილე თვალები, ისევ წმინდა თადეოსის ქანდაკების ქვეშ სალოცავ სკამზე ვიყავი დაჩოქილი, წამით გაშტერებული ვუყურებდი რაღაც ნაჩხაპნს საყრდენზე, შემდეგ წამოვდექი და ტრამვაის წითელ ზოლებსა და მანქანებს დავუწყე თვალიერება, გამვლელების უწყვეტ ნაკადს ვუყურებდი, სპალენაას ქუჩაზე ხალხის ნაკადი ხომ არასდროს არ წყდებოდა, ან ეროვნული გამზირიდან კარლაკისკენ მიიჩქაროდნენ, ან სანინაალმდეგო მიმართულებით, ტროტუარები კი ვინრო იყო და ამიტომაც არ ჩერდებოდნენ, თან მეჯახებოდნენ სიჩქარეში, მღვდლის სახლს მიყრდნობილი ვიდექი და გაშტერებული ვიყურებოდი ირგვლივ, ამ დროს სახლიდან ფრანტიშეკ შტურმი გამოვიდა, ოფიციალურად იყო გამონწყობილი, ჰალსტუხიც კი ეკეთა, საზეიმოდ ჩამოიარა კიბე, ალბათ, როგორც ყოველთვის, სარდაფისკენ წავიდოდა, მაგრამ ამ დროს დამინახა, მომიახლოვდა, როგორც ყოველთვის, თავი დამიკრა და მკითხა: „ბატონი ჰანტა ბრძანდებით?“. მეც, როგორც ყოველთვის, სარდაფში იქნებოდა ეს თუ ეზოში, ვუპასუხე: „გახლავართ“. ფრანტიშეკ შტურმმა კონვერტი გადმომცა, თავი დამიკრა და მღვდლის სახლში შებრუნდა, ტანსაცმელი უნდა გამოეცვალა სასწრაფოდ, იმიტომ რომ დღეს ისევე, როგორც ყოველთვის, როცა მისი ბიბლიოთეკისათვის რამე საინტერესო წიგნი მიმქონდა, ფრანტიშეკ შტურმი რედინგოტში გამონწყობილი გამოემეცხადა, კაუჩუკის საყელოზე კომბოსტოს ფოთლის მსგავსი ჰალსტუხი ეკეთა, რათა, როგორც ყოველთვის, ბარათის გადმოცემის სადღესასწაულო ცერემონია ჩატარებინა. ბარათს იქვე ვხსნიდი ხოლმე, ამჯერადაც თეთრ ქალაღზე გამოყვანილი წარწერა „ფრანტიშეკ შტურმის მიკრობიოტიკის კაბინეტი“ მხატვრულად იყო გაფორმებული, შემდეგ კი ტექსტი მოსდევდა: „პატივცემულო ბატონო, მიკრობიოტიკის კაბინეტის სახელით გვინდა გამოვხატოთ დიდი მადლიერება ჩარლზ ლინდბერგის წიგნისათვის „როგორ გადავიფრინე ოკეანე“. ეს წიგნი უდავოდ გაამდიდრებს ჩვენს ბიბლიოთეკას და ვიმედოვნებთ, რომ მომავალშიც ვისარგებლებთ თქვენი კეთილ-

განწყობით. მიკრობიოტიკის კაბინეტი... ფრანტიშეკ შტურმი..." და მრგვალი ბეჭედი, ანუ წრიულად დაწერილი: „ფრანტიშეკ შტურმის მიკრობიოტიკის კაბინეტი“. ჩაფიქრებული მივაბიჯებდი კარლაკზე, როგორც ყოველთვის, დავხიე ეს ბარათი, ეს მაღლიერების გამოხატულება, რომელიც, ვიცოდი, უკანასკნელი იყო, იმიტომ რომ პატარ-პატარა სიხარულების დასასრული სარდაფიდან ზარის წკრიალით მაუწყა ჩემმა წნეხმა, ჩემმა განთქმულმა წნეხმა, რომელმაც მილატა. უმწეოდ ვიდექი კარლაკზე და ეკლესიის ფასადზე აღმართულ იგნატიუს ლოიოლას გაბრწყინებულ ქანდაკებას ვუყურებდი, მთელი სხეულიდან ნათებას აფრქვევდა, საკუთარი ეკლესიის ფასადზე იდგა და მთელი მისი ფიგურა მბრწყინავი ოქროს საყვირებით იყო გარშემორტყმული... თუმცა მე ნათების მაგივრად აყუდებულ ოქროს აბაზანას ვხედავდი, რომელშიც, ფეხზე მდგომი, იწვა სენეკა მას შემდეგ, რაც დანით გადაიხსნა ვენები თავისი აზრების ჭეშმარიტების დასამტკიცებლად, რომ ტყუილად არ დაუნერია წიგნი, რომელიც ასე მიყვარდა... „სულიერი სიმშვიდის შესახებ“.

..

ავტომატ¹⁷ „შავი ლუდსახარშის“ დახლს მიყრდნობილი ჩემს საყვარელ პოპოვიცეს „ათიანს“¹⁸ ვსვამდი, თან საკუთარ თავს ვეუბნებოდი, მეგობარო, ახლა ყველაფერს თვითონ უნდა მიხედო, ხალხში გასვლაც თვითონ უნდა დააძალო თავს, თეატრალური წარმოდგენებიც შენვე უნდა უმართო საკუთარ თავს და იმდენ ხანს იყო სცენაზე, სანამ დარბაზს არ დატოვებ, რადგან აქედან მოყოლებული ცხოვრება მელანქოლიურ წრეებს შემოიწერს და წინ რომ წახვალ, იმავე დროს უკან დაბრუნდები, ჰო, *progressus ad originem regressum ad futurum*-ია, შენი ტვინი სხვა არაფერია, თუ არა ჰიდრავლიკური წნეხით დაწნეხილი აზრები. მზეს მიფიცხებული ჩემს „ათიანს“ ვსვამდი და კარლაკზე მოსიარულე ხალხს ვუყურებდი, სულ ახალგაზრდები და სტუდენტები დადიოდნენ, ყოველი ახალგაზრდა შუბლზე ახალგაზრდა ვარსკვლავს დაატა-

¹⁷ ავტომატი – ჩეხურ ჟარგონზე ყველაზე იაფფასიანი ლუდხანა, რომელშიც მხოლოდ დასადგომი ადგილებია და ძირითადად ლოთები ან უსახლკაროები დაიარებიან.

¹⁸ პოპოვიცეს ათიანი – პოპოვიცეში მოხარშული ლუდი, რომლის სიმკვრივის მაჩვენებელიც არის 10%. ლუდის უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელია მისი სიმკვრივე, ამიტომ მასზე საუბრისას ხშირად აქცენტს ამ მახასიათებელზე აკეთებენ და არა ლუდის დასახელებაზე.

რებდა, როგორც ნიშანს იმისა, რომ თითოეულში გენიოსის ჩანასახია, ვხედავდი, როგორ იფრქვევა მათი თვალებიდან ძალა, ის ძალა, რომელსაც მეც ვაფრქვევდი იმ ნუთამდე, სანამ შეფმა არ მითხრა, უქნარა ხარო. დახლს მიყრდნობილი ვიდექი, ტრამვაები ზევით-ქვევით დაქროდნენ, მსიამოვნებდა ამ ნითელი გაელვებების ყურება, დრო საკმარისად მქონდა, შემეძლო საავადმყოფო „ნა ფრანტიშკუ“ მომენახულებინა, გაგონილი მქონდა, თითქოს საავადმყოფოს პირველ სართულზე ამავალი კიბე იმ კოჭებისა და ფიცრებისგან ააგეს, რომლებისგანაც სტარომესტსკეე ნამნესტიზე ჩეხი პანების სიკვდილით დასასჯელად¹⁹ ეშაფოტი იყო ნამოჭიმული და რომელიც შემდეგ ფრანცისკელებმა შეისყიდეს, არა, მირჩევნია, სადმე სმიხოვისკენ გავიარო, იქ არისტოკრატების ბაღში ერთი პავილიონია, რომლის იატაკშიც ლილაკია დატანებული და ლილაკს რომ დააბიჯებ, კედელი იწვევა და ცვილის ფიგურა გამოდის იქიდან, პეტროგრადის კუნსტკამერის მსგავსად, როცა იქ ერთმა ექვსთითა გონჯმა მთვარიან ღამეს ასეთ ლილაკს დააბიჯა ფეხი, კედლიდან ცვილის მეფე გამოვიდა და გონჯს დაემუქრა, როგორც იური ტინიანოვმა აღწერა ეს მშვენივრად თავის ნარმობებში „ცვილის ფიგურა“, მაგრამ, ალბათ, მაინც არსად არ წავალ, საკმარისია, თვალები დავხუჭო და ყველაფერი იმაზე უფრო რეალურად წარმომიდგება ხოლმე თვალწინ, ვიდრე სინამდვილეშია, მირჩევნია, ვუყურო გამვლელებს, რომლებსაც სახეები იაუჟუნას ბუჩქებს მიუგავთ, ახალგაზრდა რომ ვიყავი, მეც დიდი წარმოდგენა მქონდა საკუთარ თავზე, ერთ დროს იმისაც კი მჯეროდა, რომ გავლამაზდებოდი, თუ ქრისტუშკებს, ამ ტყავის ზონრებით შეკერილ და პატარა აბზინდებით განწყობილ, მოდაში ახლად შემოსულ სანდლებს ვიყიდდი და იმ იასამნისფერ წინდებს ჩავიცვამდი, დედამ რომ მომიქსოვა, და როდესაც ქვედა ლუდხა-

¹⁹ ჩეხი პანების სიკვდილით დასჯა – პაბსბურგების ბატონობის წინააღმდეგ მიმართული აჯანყების შემდეგ პრალაში 1621 წლის 21 ივნისს სიკვდილით დასაჯეს ამბოხების 27 მონაწილე: სამი დიდგვაროვანი, შვიდი რაინდი და ჩვიდმეტი მეშჩანი.

ნასთან პაემანი დავთქვი და ეს ჩემი ქრისტეშეკები პირველად ჩავიცვი, მიუხედავად იმისა, რომ სამშაბათი იყო, გადავწყვიტე, შემემონებინა, ვიტრინაში ჩვენი საფეხბურთო გუნდის ახალი შემადგენლობა ხომ არ გამოაკრეს. ჰოდა, გაეჩერდი ვიტრინასთან, ჯერ გასაღების ნახვრეტის ირგვლივ ლითონის ფირფიტა დავათვალიერე და მხოლოდ ამის შემდეგ მივუახლოვდი ვიტრინას და წინა კვირის შემადგენლობა წავიკითხე, მერე კიდევ ერთხელ გადავიკითხე, რადგან ვიგრძენი, როგორ ჩავაბიჯე იასამნისფერი წინდითა და მარჯვენა სანდლით რალაც დიდსა და სველში, ქვევით დასახედად ძალა რომ მომეკრიბა, კიდევ ერთხელ გადავხედე შემადგენლობას, რომლის ბოლოშიც ჩემი გვარი ეწერა და მიუხედავად ამისა, როცა დაბლა დავიხედე, აღმოვაჩინე, რომ ძაღლის უზარმაზარ განავალში ვიდექი, რომელსაც ტყავის ზონრებით შეკერილი და პატარა აბზინდებით განწყობილი სანდალი მთლიანად დაეფარა, ჰოდა, ვიდექი და კიდევ ერთხელ ვკითხულობდი აფიშას, ამჯერად ძალიან ნელა, ვკითხულობდი გვარებს ერთიმეორის მიყოლებით, ჩვენი ახალგაზრდული ნაკრების თერთმეტივე მოთამაშე წავიკითხე, სათადარიგოებში ჩანერილი საკუთარი გვარიც მივაყოლე, მაგრამ დაბლა რომ დავიხედე, ისევ იმ საზიზღარ ძაღლის განავალში ვიდექი, ფარდულს რომ გავხედე, ჭიშკარი გაიღო და იქიდან ჩემი გოგონა გამოვიდა, სასწრაფოდ გავიხსენი სანდლის შესაკრავი, ამოვაძვრინე ფეხი იასამნისფერი წინდიდან და ეს ყველაფერი თავის თაიგულიანად ჩვენი საფეხბურთო გუნდის ვიტრინის ქვეშ დავტოვე, მე კი სოფლის იქით მინდვრისკენ გავიქეცი და იქ დავფიქრდი, შეიძლება, ეს ბედის გაფრთხილებაა-მეთქი, იმიტომ რომ უკვე მაშინ მინდოდა მაკულატურის მწნეხავი გავმხდარიყავი და ამ გზით წიგნებს დავახლოვებოდი. ლუდის ჩამოსასხმელიდან მომქონდა და მომქონდა სავსე კათხები და ავტომატის ღია კართან დახლს მიყრდნობილი ვსვამდი, მზეზე თვალები მქონდა მოჭუტული და თან ვფიქრობდი, რა იქნება, კლაროვი რომ მოვინახულო, იქაურ ეკლესიაში მთავარანგელოზ გაბრიელის მარმარილოს დიდებული ქანდაკება დგას, თან ზღაპრულ

სააღმსარებლოსაც ვნახავ, რომელიც, როგორც ცნობილია, იმ ყუთის ფიცრებისა და ძელაკებისგან ააგო ადგილობრივმა მღვდელმა, რომლითაც მთავარანგელოზ გაბრიელის მარმარილოს ქანდაკება ჩამოიტანეს იტალიიდან. ტკბილად დაეხუჭე თვალები და არსადაც აღარ წავსულვარ, ვსვამდი ლუდს და საკუთარ თავს ვხედავდი, როგორ მივაბიჯებ იასამნისფერი წინდისა და სანდლების უბედური შემთხვევიდან ოცი წლის შემდეგ შტეტინის ქუჩებში, ძველმანების ბაზარს მივალწიე და როცა ლატაკი გამყიდველების დახლებს ბოლომდე ჩავუყევი, დავინახე ადამიანი, რომელიც მარჯვენა სანდალსა და მარჯვენა იასამნისფერ წინდას ჰყიდდა, დავიფიცებდი, რომ ეს ჩემი ოცი წლის წინანდელი ქრისტუშკა და იასამნისფერი წინდა იყო, თვალთ განვსაზღვრე, რომ ზომაც ჩემი იყო, ორმოცდაერთი. თავგზააბნეული ვიდექი და როგორც გამოცხადებას, ისე ვუყურებდი ამ ყველაფერს, აღფრთოვანებაში მოყვავდი გამყიდველის რწმენას, რომ მოვა ვილაც ცალფეხა და ცალ სანდალს იყიდის ცალი იასამნისფერი წინდით, გამყიდველს სჯეროდა, რომ სადღაც არსებობს ცალფეხა ინვალიდი მხოლოდ მარჯვენა ფეხით, ორმოცდაერთი ზომით, რომელიც თავისი ცალი ფეხით შტეტინში ჩამოვა იმ სანდლისა და წინდის საყიდლად, რომელიც გაალამაზებს. ამ საოცარი გამყიდველის გვერდით ქალი იდგა, რომელსაც ორი ცალი დაფნის ფოთოლი ეჭირა და ყიდდა, მე კი იქაურობას გაკვირვებული ვტოვებდი – ჩემმა სანდალმა და იასამნისფერმა წინდამ მთელი ქვეყანა შემოიარა და ცხოვრების გზაზე ისე გამომეცხადა, როგორც საყვედური. ცარიელი კათხა დავაბრუნე, ლიანდაგი გადავიარე და პარკში შევედი, ქვიშა გაყინული თოვლივით ღრჭიალებდა და ხრაშუნებდა ფეხქვეშ, ხეების ტოტებში ბელურები და ნიბლიები ჭიკჭიკებდნენ, საბავშვო ეტლებსა და დედებს ვუყურებდი, მზით განათებულ სკამებზე ისხდნენ და თავგადანეულები სახეებს მკურნალ სხივებს უშვერდნენ, დიდხანს ვიდექი ოვალურ აუზთან, რომელშიც ტიტლიკანა ბავშვები ბანაობდნენ, ვხედავდი მათ პატარა ლიპებს, რომლებზეც ტრუსებისა და შარვლებისგან დატოვებული ზოლები ემჩნეოდათ.

გალიციელი ებრაელები, ხასიდები, ქამრებს ატარებდნენ, რომლებიც სხეულს თვალსაჩინოდ ყოფდა ორ ნაწილად: უკეთეს ნაწილად, რომელსაც გული, ფილტვები, თირკმლები და თავი ეკუთვნოდა და ნაწლავებიან და სასქესო ორგანოებიან ნაწილად, რომლის არსებობასაც ადამიანი უბრალოდ უნდა შეგუებოდა და ამდენად, მნიშვნელოვანი არ იყო. კათოლიკე მღვდლებმა ეს ზოლი უფრო მაღლა ასწიეს: თეთრი საყელო კისერზე ადვილად შესამჩნევი ნიშანია, რომელიც მხოლოდ თავს გამოყოფს, როგორც ჭურჭელს, რომელშიც თვით ღმერთი ისველებს თითებს, ჰოდა, ვუყურებდი მობანავე ბავშვების შიშველ სხეულებზე ტრუსებისა და შარვლებისგან დამჩნეულ ზოლებს და ვხედავდი რიგით მონაზვნებს, რომლებმაც დაუნდობელი ზოლით თავისგან მხოლოდ სახე გამოჭრეს, გახამებული თავსაბურავების ჯავშნიდან მათ მხოლოდ სახეები მოუჩანთ, როგორც „ფორმულა 1-ის“ პილოტებს, ვუყურებდი მოჭყუმპალავე მოუსვენარ ბავშვებს და ვხედავდი, რომ მათ არაფერი იციან სქესობრივი ცხოვრების შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ სქესი ჩუმი სრულყოფილებითაა მათში გამოკვეთილი, როგორც ლაო-ძიმ მასწავლა, წარმოვიდგენ მღვდლებისა და რიგითი მონაზვნების ზოლებს, ხასიდების ქამრებს და ვფიქრობ, რომ ადამიანის სხეული ქვიშის საათივითაა, რაც ქვევითაა, იგივეა ზევით, რაც ზევითაა, იგივეა ქვევით, ერთმანეთში ჩამჯდარი ორი სამკუთხედივით, მეფე სოლომონის ბეჭდის ნიშანივით, პროპორცია მისი ახალგაზრდობის წიგნს „ქებათა ქებასა“ და უკვე მოხუცი ბრძენის შეხედულებებს შორის „ეკლესიასტიკიდან“, ამოება ამოებათა. უცებ მზერა იგნატიუს ლოიოლას ეკლესიისკენ გამექცა, საყვირების ოქროს შარავანდედი აბრჭყვიალდა, გასაოცარია, ჩვენი ლიტერატურის თითქმის ყველა გიგანტის ქანდაკება ბორბლებიან სავარძელში ჩამჯდარ დავრდომილს გვიჩვენებს, იუნგმანი, შაფარჟიკი, სავარძელში გაშეშებულად მჯდომი პალაცკი, პეტრჟინზე მახაც ბოძსაა მიყრდნობილი, კათოლიკური ქანდაკებები კი ათლეტიკივით მოძრაობით აღსავსენი არიან, გეგონება, ხელებაპყრობილები, ფრენბურთის ბადესთან ბურთსა

ფრ

ანოდებენო, გეგონება, ეს-ესაა ასმეტრიანი დისტანცია გაირბინეს, ან ქარბორბალასავით დაბზრილდნენ და სადღაც შორს მოისროლეს დისკო, გეგონება, ორივე ხელით მაღალი ღმერთისგან ძღვენს იღებენო, ქვიშაქვისგან გამოქანდაკებულ ქრისტიან წმინდანებს იმ ხელებანეული და გახარებული ფეხბურთელის გამომეტყველება აქვთ, რომელმაც ეს-ესაა ბურთი ბადეში გაგზავნა, იაროსლავ ვრხლიცკის ქანდაკებები კი ყოველთვის ბორბლებიან სავარძლებში სხედან. მოასფალტებული გზა გადავიარე და მზიანი ქუჩიდან რესტორან „ჩიჟიკებში“ შევაბიჯე, შესასვლელში ისე ბნელოდა, რომ სტუმრების სახეები საკარნავალო ნიღბებივით ანათებდა, მათი სხეულები კი ჩრდილს ჰქონდა შთანთქმული, კიბით რესტორანში ჩავედი და ერთ-ერთი სტუმრის უკან კედელზე შემდეგი წარწერა დავინახე: „აქ იყო სახლი, რომელშიც კარლ შინეკ მახამ თავისი „მაისი“ დანერა“, ჩამოვჯექი და ჭერში რომ ავიხედე, შემეშინდა, რადგან ნათურები დავინახე და ამ ნათურების ქვეშ თავს ისე ვგრძნობდი, როგორც საკუთარ სარდაფში, საჩქაროდ გარეთ გავედი და ერთ ძველ მეგობარს შევეჯახე იქვე, ოდნავ ნასვამი იყო და დამინახა თუ არა, საფულე ამოიღო და იმდენ ხანს იქეჭებოდა საფულეში ჩაწყობილ ფურცლებში, სანამ არ იპოვა და არ მომანოდა ის, რასაც ასე გამწარებით ეძებდა, ანუ ცნობა გამოსაფხიზლებლიდან, რომელიც იუნყებოდა, რომ აღნიშნულ პირს სისხლში წვეთი ალკოჰოლიც კი არ აღმოაჩნდა, რის დასტურსაც წარმოადგენს ეს ცნობა. დავკეცე ცნობა და მეგობარს დავუბრუნე, ვერაფრით ვერ ვიხსენებ ახლა მის სახელს, ის კი მიყვებოდა, რომ ახალი ცხოვრების დაწყება გადაწყვიტა და ამიტომ ორი დღის განმავლობაში მხოლოდ რძეს სვამდა, რის გამოც დილიდან ისე აქანავებდა, რომ შეფმა სახლში გააბრუნა და ლოთობისათვის შვებულებიდან ორი დღე გამოუქვითა, მაგრამ ჩემი მეგობარი პირდაპირ გამოსაფხიზლებელში წავიდა და როდესაც ექიმები დარწმუნდნენ იმაში, რაც შემდეგ ცნობაშიც ჩაუნერეს, რომ სისხლში წვეთი ალკოჰოლიც კი არ ჰქონდა, აიღეს ტელეფონის ყურმილი და მშრომელ ადამიანზე მორალური ზეწოლისათვის

რიგიანად გალანძღეს მისი შეფი, ჰოდა, გახარებული, რაკილა ცნობა ჰქონდა იმის შესახებ, რომ სისხლში წვეთი ალკოჰოლიც კი არ აღმოაჩნდა, დილიდან სმას შეუდგა და მე რომ დამინახა, გადანყვიტა, რომ ერთად უნდა გვეცადა გიგანტური სლალომის დაძლევა, რომელსაც წლების წინ, როგორც წესი, ვერ ვძლევდით ხოლმე, მხოლოდ ერთხელ მოვახერხეთ ყველა კარის გავლა. მაგრამ მე უკვე დავინყებულნი მქონდა გიგანტური სლალომი, ანუ ერთი კარის გახსენებაც კი აღარ შემეძლო, ამიტომ ეს ჩემი მეგობარი, რომლის სახელსაც ვერ ვიხსენებ, შთაგონებული თხრობით ცდილობდა ჩემ დაყოლიებას, მეუბნებოდა, ყველაფერს თითო ლუდით დავინყებთ „ჰოფმანთან“, მერე „ვლახოვკის“ კარის ჩავლით ლუდხანა „კუთხეში“ შევალთ, საიდანაც ქვევით დავეშვებით პირდაპირ „გაუჩინარებული ყარაულისკენ“, გავივლით კარს „მილერთან“, შემდეგ კარს „გერბთან“ და ყველგან მხოლოდ ერთ დიდ კათხა ლუდს დავლევთ, რათა „იაროლიმკასთან“ კარის გასავლელად საკმარისი დრო დაგვრჩეს, შემდეგ ერთი ლუდი ლუდხანაში „ლადიასთან“, საიდანაც პირდაპირ „კარლოს მეოთხისკენ“ ჩავუხვევდით, იქიდან სირბილით ავტომატ „სამყაროსკენ“, საიდანაც უკვე შენელებული ტემპით გავივლიდით კარს „ჰუსმანთან“ და „ლუდსახარშთან“ და ტრამვაის ხაზის იქით „მეფე ვაცლავთან“, შემდეგ უნდა გაგვევლო კარი „პუდილთან“ ან „კროფტთან“, მერე კი შეგვეძლო გაგვევლო „სალამურთან“ და „მერკურისთან“, საიდანაც უკვე ფინიშის სწორზე გავიდოდით „პალმასთან“ ან ავტომატ „შოლერთან“ და თუ დრო დაგვრჩებოდა, მთელი ეს სლალომი უნდა დაგვემთავრებინა ან „ცხელთან“ ან „ქალაქ როკიცანთან“... მიყვებოდა ამ ყველაფერს და თან მხარზე მეკიდებოდა, მე კი ზურგი ვაქციე მის ამ აღფრთოვანებას, მივატოვე ლოთები ლუდხანა „ჩიჟიკებში“ და ადამიანური სახეების მქონე კარლაკის ზღაპრულ იაჟუჟუნებზე გადავერთე, მზის მოყვარულები ამასობაში ჩრდილში მოქცეული სკამებიდან ჩამავალი მზით განათებულ სკამებზე გადასხდნენ, მე კი ისევ „შავ ლუდსახარშში“ აღმოვჩნდი,

ჯერ ერთი ჭიქა „ჰორჟაკი“²⁰ დავლიე და მერე ერთი კათხა ლუდი, რომელსაც ზედ ისევ ერთი „ჰორჟაკი“ მივაყოლე – როცა განადგურებულები ვართ, მაშინ ვურჩვენებთ ხოლმე საუკეთესო შედეგს. ბნელი ცის ფონზე ხის ტოტებს შორის ნოვეე მესტოს რატუშის ნეონით განათებული საათი მოჩანდა. როცა პატარა ვიყავი, იმაზე ვოცნებობდი, რომ მილიონერი გავხდებოდი და ყველა ქალაქს ფოსფორიან ისრებსა და ციფერბლატებს ვუყიდდი. ჩანჩახილი წიგნები უკანასკნელად ცდილობდნენ მაკულატურის შეკვრისა და შესივებულსახიანი მამაკაცის პორტრეტის გახევის, კარლაკზე კი ვლტავის მხრიდან ქარი უბერავდა, მიყვარდა ეს ნიავი, სალამობით მთავარი პროსპექტის გავლით მივსეირნობდი ხოლმე ლეტნასკენ²¹, მდინარიდან სასიამოვნო სუნი მოჰქონდა ნიავეს, პარკიდან კი მინდვრისა და ფოთლების სუნი მომდიოდა, ახლაც ვლტავის სუნი შორს აღწევდა ქუჩებში, მალე ლუდხანა „ბუბენიჩკებში“ აღმოვჩნდი, ჩამოვჯექი და მექნიკურად ლუდი შევუკვეთე, მძინარე თავს ზემოთ ჭერამდე აკოკოლავებულა წიგნების ორტონიანი გროვა, დამოკლეს მახვილი მელოდება ყოველდღე, რომელიც თვითონ გამოვკიდე ჰაერში, პატარა ბიჭი ვიყავი, რომელსაც შინ ცუდი ნიშნები მიჰქონდა, გაზის ბუშტუკები ზევით მიიწვედნენ, როგორც ignis fatuus²² ჭაობში, იქვე კუთხეში სამი ახალგაზრდა ჩუმად უკრავდა გიტარაზე და თან მღეროდა, ყოველივე ცოცხალს თავისი მტერი უნდა ჰყავდეს, მარადიული მშენებლობის მელანქოლია, დიდებული ელინიზმი, როგორც მაგალითი და მიზანი, კლასიკური გიმნაზია და ჰუმანიტარული უნივერსიტეტები, დედაქალაქ პრალის კლოაკებსა და არხებში კი ვირთხების ორ კლანს შორის გააფთრებული ომი მიმდინარეობს, შარვლის მარჯვენა ტოტი მუხლზე ოდნავ გადახეხილია, ფირუზის-

²⁰ ჰორჟაკი – ხილის ღვინო, შეზავებული დარიჩინით, მიხაკით, ქინინით, კოჭათი და სხვა სანელებლებით.

²¹ ლეტნა – მდინარე ვლტავის ნაპირზე, პრალის ცენტრის ჩრდილოეთით, მდებარე გორაკისა და პრალის მიმდებარე რაიონის სახელწოდება.

²² ცთომილი ალები.

ფერ-მწვანე და ატლასისებრ-ნითელი ქვედატანები, უძლურად ჩამოშვებული ხელები, როგორც მოტეხილი ფრთები, სოფლის საყასბოში ჩამოკიდებული უზარმაზარი შებოლილი კანჭი... და ვუსმენდი საკანალიზაციო წყლის ჩხრიალს. ქუჩის კარი გაიღო და ლუდხანაში გოლიათი შემოვიდა, რომელსაც მდინარის სუნი შემოჰყვა, სანამ ხალხი გამოერკვა, გოლიათმა სკამი აიღო, დაამტვრია და დაფეთებული სტუმრები სკამის ფეხებით კუთხეში მირეკა, სამი ახალგაზრდა ფეხზე წამომდგარიყო და შეშინებულები კედელს ეკვროდნენ, როგორც იაჟუჟუნები წვიმაში, და როცა გოლიათმა სკამის ფეხი აიქნია და ის-ის იყო, ყველა უნდა დაეხოცა, მოულოდნელად სკამის ნატეხებით დირიჟორობა დაიწყო და ჩუმი ხმით ამღერდა: „ცისფერო მტრედო, სად იყავი?...“ აი ასე, ჩუმად მღეროდა, თან დირიჟორობდა და სიმღერას რომ მორჩა, სკამის ნამტვრევები ძირს დაყარა, გადაიხადა გატეხილი სკამის საფასური, გასვლისას მოტრიალდა და შეშინებულ სტუმრებს მიმართა: „ბატონებო, მე ჯალათის შეგირდი ვარ...“ და უბედური და ოცნებებში ჩაფლული გარეთ გავიდა, შესაძლოა, ეს სწორედ ის ადამიანი იყო, რომელიც დაახლოებით ერთი წლის წინ პოლემოვიცეს სასაკლავოსთან ფინური დანით დამემუქრა და კუთხეში რომ მიმიმწვდია, ქალაღი ამოიღო და რეჩიჩანის ბუნების სილამაზეზე მშვენიერი ლექსი წამიკითხა, შემდეგ კი ბოდიში მომიხადა და მითხრა, ჯერ ვერ მოვიფიქრე სხვა ხერხი, როგორ მივანოდო ჩემი ლექსები ხალხსო. გადავიხადე ლუდისა და სამი ჭიქა რომის ფული და ქარიან ქუჩაში გავედი, კარლაკზე დავბრუნდი, ნოვეე მესტოს რატუმის განათებული საათი ჩემთვის ყოვლად უსარგებლო დროს უჩვენებდა, არსად არ მიმეჩქარებოდა, სივრცეში ვიყავი გამოკიდებული, ლაზარეს ქუჩა გავიარე და პატარა შესახვევში შევედი, ჩაფიქრებულმა ჩვენი სარდაფის უკანა კარი გავაღე, ხელის ცეცებით გავუყევი კედელს, სანამ სინათლის ჩასართველს არ მივაგენი და როცა იქაურობა გავანათე, დავინახე ჩემი სარდაფი, რომელშიც ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში ვწნებდი მაკულატურას ჰიდრავლიკური წნეხით, შუაში ახლად მოტანილი ქალაღის მთა

ახორებულიყო, რომელიც ჭერში გაჭრილი ოთხკუთხა ნახვრეტით ეზოში გადიოდა, რატომ ამბობდა ლაო-ძი, რომ დაბადება გამოსვლაა, სიკვდილი კი შესვლა? ორი რამ ავსებს სულს მუდამ ახალი და მით უფრო ძლიერი გაკვირვებით, ერთ-ერთი ღამის მოციმციმე სინათლეა... მართლაც, ამ სამუშაოს შესასრულებლად ღვთისმეტყველი უნდა ვყოფილიყავი, ეს ყველაფერი მაოცებს, მწვანე ღილაკი ჩავრთე, მერე წნეხი გავაჩერე, მაკულატურა ავიღე და წნეხის კალათში ჩავაფინე, თავის თვალეებში რაღაც იმაზე მეტი ანათებდა, ვიდრე ვარსკვლავებიანი ცაა ჩემ ზევით, ნახევრად მძინარეს პატარა ბოშა გოგო გამომეცხადა და სანამ წნეხი ზანტად მიიწვედა წინ, როგორც ჰელიკონკა²³ მეგარმონის ხელებში, გვერდზე გავწიე იერონიმე ბოსხის რეპროდუქციებიანი ყუთი და წმინდანების სურათებით მოფენილ ყუთში ჩაწყობილ წიგნებში დავინყე ქექვა, ერთ-ერთ წიგნში ის გვერდი ავირჩიე, სადაც პრუსიის დედოფალი სოფია შარლოტა თავის სეფექალს ეუბნება: „ნუ ტირი, მე იქ წავალ, რათა დავიკმაყოფილო ჩემი ცნობისმოყვარეობა, რათა ვნახო ის, რაზეც თვით ლაიბნიცმაც კი ვერაფერი მითხრა, ყოფნისა და არაფრის საზღვარს გადავლახავ“. წნეხმა დაინკარუნა და წითელი ნათურის ნათებით უკან დაბრუნდა, გვერდზე მოვისროლე წიგნი და მაკულატურით ავავე წნეხის კალათა, რომელსაც ზედაპირი ზეთით ჰქონდა დაფარული და ამიტომ შემდნარი ყინულივით ალერსიანი იყო, ბუბნის გიგანტური წნეხი, მე რომ მაქვს, ათ ისეთ წნეხს ჩაანაცვლებდა, როგორც ბატონმა სარტრმა და მასზე უკეთესად ბატონმა კამიუმ დაწერეს, წიგნების მობრჭყვიალე ყუები მეკეკლუცებოდნენ, მისადგმელ კიბეზე მოხუცი კაცი იდგა, რომელსაც ღია ცისფერი ლაბადა და თეთრი შარვალი ეცვა, ფრთების სწრაფმა მოძრაობამ მტვერი აიტაცა ჰაერში, ლინდბერგმა ოკეანე გადაიფრინა. გამოვრთე მწვანე ღილაკი და კალათში ჩაყრილ ქალაქში ბუდე მოვიწყვე, ისე-

²³ ჰელიკონკა (ან ჰელიგონკა) – ჩეხეთსა და სლოვაკეთში გავრცელებული გარმონის ტიპის მუსიკალური ინსტრუმენტი.

თივე ყოჩალი ვარ, როგორც ყოველთვის, რის უნდა მრცხვენოდეს, შემძლია კმაყოფილი ვიყო საკუთარი თავით ისე, როგორც სენეკა, როდესაც აბაზანაში შეაბიჯა, გადავიტანე ერთი ფეხი იქით მხარეს და ცოტა მოვიცადე, მეორე ფეხიც გადმოვიტანე და მოვიკუნტე, უბრალოდ ბუდე მოვიზომე, მერე გადავიხარე, მწვანე ღილაკს მივაჭირე თითი და წნეხის კალათში, მაკულატურასა და რამდენიმე წიგნს შორის მოწყობილ ბუდეში მოვეწყვე, ხელში ჩემი საყვარელი ნოვალისი მეჭირა და თითი იმ წინადადებაზე მედო, რომელსაც ყოველთვის ალფრთოვანებაში მოვყავდი, კმაყოფილებით ვიღიმებოდი, რადგან მანჩინას და მის ანგელოზს ვემსგავსებოდი და იმ სამყაროს ვუახლოვდებოდი, სადაც არასდროს ვყოფილვარ, ჩაბლუჯული მქონდა წიგნი, რომლის ერთ-ერთ გვერდზეც ეწერა: „ყოველი საყვარელი საგანი სამოთხის ბალის ცენტრია...“ და მე, იმის მაგივრად, რომ „მელანტრიხის“ სარდაფში ხელუხლებელი ქათქათა ქალაღი ვფუთო, ისევე, როგორც სენეკა, ისევე, როგორც სოკრატე, საკუთარ წნეხში, საკუთარ სარდაფში დაცემას ვირჩევ, რაც ამავედროულად ამაღლებაცაა, და მიუხედავად იმისა, რომ წნეხის კედელმა მუხლები უკვე ნიკაპთან მომიტანა და სულ უფრო და უფრო მანვება, ვერავის გავაგდებინებ თავს ჩემი სამოთხიდან, მე ჩემს სარდაფში ვარ, საიდანაც ამის მერე ველარავინ გამაგდებს, ვერ გადამიყვანენ სხვაგან, წიგნის კუთხე ნეკნის ქვეშ გამერჭო და წამოვიყვირე, თითქოს საბოლოო ჭეშმარიტება საკუთარი წამების გზით უნდა გამეგო, რადგან, როცა წნეხის ძალით საკუთარ სხეულში ჩავიკეცე, როგორც საბავშვო ჯაყვა იკეცება, ჭეშმარიტების ამ მომენტში, პატარა ბოშა გოგონა გამომეცხადა, ვდგავარ ოკროუჰლიკზე და ცაში ჩვენი ფრანი დაფრინავს, ლონივრად მიჭირავს ფრანის ძაფები და ბოშა გოგო ხელიდან მართმევს კანაფის გორგალს, მარტოა და განზე გადგმული ფეხებით მყარად დგას მინაზე, რათა ცაში არ აფრინდეს, კანაფით ბარათს აგზავნის ფრანისკენ ცაში და ბოლო მომენტში ვამჩნევ, რომ იმ ფურცელზე ჩემი სახეა გამოხატული. წამოვიყვირე და თვალეზი გავახილე, საკუთარ მუხლებს ვუყუ-

რებდი, ორივე ხელით მეჭირა ფესვებიანად ამოგლეჯილი იაყუ-
ყუნების ბლუჯა, კალთა კი მიწით მქონდა ავსებული, გაშტერებუ-
ლი ვუყურებდი მიწას და ზევით რომ ავიხედე, ნატრიუმის ნათუ-
რის სინათლეში ფირუზისფერ-მწვანე და ატლასისებრ-წითელი
ქვედატანები მომხვდა თვალში, თავი რომ მივაბრუნე, ის ჩემი
ორი ბოშა ქალი დავინახე, გადაპრანჭულად ეცვათ, მათ უკან კი
ნოვეე მესტოს რატუმის საათის ისრისა და ციფერბლატის ნეონის
ნათება მოჩანდა, ფირუზისფერ-მწვანე მაჯანჯლარებდა და მიყვი-
როდა: „ღმერთო ჩემო, მოწყალეო იესო, რას სჩადიხართ?“. გრძელ
სკამზე ვიჯექი, გულუბრყვილოდ ვიღიმებოდი, არაფერი მახსოვ-
და, არაფერი მესმოდა, ვერაფერს ვხედავდი, ალბათ, იმიტომ,
რომ უკვე სამოთხის ბალის შუაგულში ვიმყოფებოდი. ამიტომ არც
დამინახავს და არც გამიგონია, როგორ გადაირბინეს ორ მამაკაც
ბოშაზე ჩამოკიდებულმა იმ ჩემმა ბოშებმა პოლკის საცეკვაო ნა-
ბიჯით კარლაკის პარკი მარცხნიდან მარჯვნივ და ქვიშით მოკირ-
წყლული ბილიკის მოსახვევში, ბუჩქების იქით გაუჩინარდნენ.

ივლისი, 1976